

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AARSSKRIFT

FOR

OLLERUP HØJSKOLES ELEVFORENING

1913

ODENSE

TRYKT I ANDELSBOGTRYKKERIEET I ODENSE

1913

*Forstander H. Rosendal og Medlemmerne
Prestet: Gledelig Jule!
Gimild og H. Kristiansen Randers*
AARSSKRIFT

FOR

**OLLERUP HØJSKOLES
ELEVFORENING**

1913.

ODENSE

TRYKT I ANDELSBOGTRYKKERIEET I ODENSE

1913

Statens pædagogiske Studiesamling
København

Om N. J. Termansens Udvikling og Virksomhed.

Et Foredrag af I. P. Kristensen-Randers.

I.

Dansk Biografisk Leksikon“ indleder sin Levnedstegning af den Mand, jeg her skal tale om, saaledes: „Termansen, Niels Jokum, 1824—92, Bonde og Politiker, blev født 15. Marts 1824 i Vejen Sogn, lige nord for Kongeaaen, og var Søn af Toldbetjent Terman T. (f. 1792 † 1828) og Hustru Kjerstine Marie Sørensdatter (f. 1794 † 1866).“

Største Parten af Termansens Blod var Bondeblod, $\frac{5}{8}$, hvis jeg regner rigtigt. Resten var vel nærmest Embedsmandsblod, og en Del deraf havde sin Oprindelse fra den navnkundige Bangske Slægt. Kendte vi Arvelighedens Kemi til Gavns, kunde der vel gøres klart Rede for Evnen i det Bangske Blod til at præge Mennesker paa udmærket Maade. Nu maa vi nøjes med at sige: Det giver os noget at tænke paa, at nævnte Slægt tror at nedstamme fra Skjalm Hvide, og at der har Lod og Del i den Hæder, der lyser fra Navne som Henrik Steffens, N. F. S. Grundtvig, N. J. Termansen, Bjørnstjerne Bjørnson og Herman Bang.

I mere end Halvdelen af sine Aar havde Termansen offentlig Hverv at røgte: Fra 1853 til 1858 var han Medlem af Sogneforstanderskabet i Vejen—Læborg. Derefter var han i 20 Aar Folketingsmand for Bækkekredsen og havde fra 64 til 66 ogsaa Sæde i Rigsraadets Folke-ting. Endvidere blev han valgt ind i den Kirkekommission, som virkede i Aarene 1868—70. Fra 1878 til 1886 var han Landstingsmand. Og fra 1884 til sin Død var han Branddirektør.

Ved mange Lejligheder kunde det skønnes, at Termansen var en ualmindelig kundskabsrig Mand. Han blev kaldt

„Danmarks lærdeste Bonde“, og i det politiske Digt „Rigsdagsruner“ stod der:

„Termansen blandt Bønder gaar
næsten som en Fabel
Se! en Bunke Bøger staar
for ham, høj som Babel!“

Blandt Bøgerne paa hans Bord kunde man finde baade engelske og tyske.

De Oplysninger, jeg nu vil give om Termansens Virksomhed, sigter ikke til at bevise hans Lærdom; men de skal særlig minde om en smuk Udtalelse, der faldt om ham, da han havde holdt et Foredrag i Ringkøbing engang i Halvfjerdserne. Da vi gik ud af Mødesalen, sagde jeg til en Gaardmand, med hvem jeg fulgtes: „Det var godt, det, vi fik i Dag!“ „Ja,“ svarede han, „den Mand maa have faaet en grumme god Opdragelse.“ Hans Hovedindtryk af Termansen var Indtrykket af en velopdragen Mand. Og netop dette velgørende Indtryk faar man ved at lægge Mærke til Termansen paa alle de Omraader, hvor hans Virksomhed faldt.

Han var jo Bonde af Livsstilling. 3½ Aar gammel blev han Plejebarn hos sin Moster og hendes Mand. De ejede en lille Gaard i Gammelby i Læborg Sogn. Fra sit 18. Aar af maatte han ene som Karl gøre Gaardens Arbejde. Hans Plejefader (den anden) gik med Ploven og Vognen. „Resten tilfaldt mig, aldrig havde vi Daglejere. Jeg har aldrig længtes bort fra disse Kaar,“ skrev han i 1871. Adskillige Træk kan sige os, hvorledes Termansen skikkede sig i sine Bondekaar.

Det var hans Plejemoders Stolthed, at han som Rigsdagsmand kunde færdes i København i fine Kredse i de Vadmelklæder, som hun havde lavet hver Traad i. Og han har utvivlsomt baaret sit jyske Vadmel som en Æresdragt.

Det er sagt, at Termansen var en noget upraktisk Mand og en daarlig Bonde, det sidste i den Forstand, at han ikke duede som Landmand. Men han kunde pløje sin Mark, saa sin Sæd og høste sit Korn, saa ingen skulde pege Fingre ad ham for det. Han var opdraget til at spare og til ikke at agte noget Arbejde ringe. Om Plejemoderen, som først døde 1882, skriver han: „Endnu

i hendes firdsindstyvende Aar er hun gerne den, der er tidligst oppe i vort Hus, altid før Solen, og sysler med Husgerningen fra Morgen tidlig til den sildige Aften.“ — Naar han hellere stod i Tørvemosen selv end holdt en Daglejer, og naar han sparede paa Anskaffelsen af nye Redskaber, har det sønlige Hensyn til den gamle Plejemoder sikkert gjort sig gældende. Mere gammeldags var han forøvrigt ikke som Bonde, end at der var kendelige Fremskridt at pege paa i hans Bedrift. Markerne blev forbedrede, Kreaturholdet større og Gaarden for det meste ombygget. En Have med Frugttræer voksede frem ved hans Gaard, og om hans Sans for Plantning vidnede en Naaletræplantage i frodig Vækst.

Et af Kendetegnene paa den gode, velopdragne Arbejder er hans Glæde over Stedet, hvor hans Virksomhed foregaar.

Hør, hvor stemningsfuldt Termansen kan skrive om sin Hjemegn: „Nattergalerne slaar ikke her deres Triller; men Lærkens Morgensange til dens Skabers Pris genlyder dog livsfrisk og frejdigt i den klare Foraarsluft. Markerne er ikke saa rige, som den skønnere Del af vort Fædreland ejer dem; men de skænker ved Guds Velsignelse deres Dyrkere det daglige Brød. Hvad man mangler hos sin Fødeegn i Rigdom og Skønhed, erstattes gerne ved den Kærlighed, man har faaet til den som sit Barndomshjem og Skuepladsen for den unge Sjæls første Lege, første Drømme, Tanker og Bønner til den gode Fader, af hvis Hjerte og Haand den modtog Livets første Gaver.“

Og hør, hvor tænksom han kan være, naar han gaar derovre i Malt Herred, hvor hans Gaard laa: Naar man foretager en Vandring hen over Heder, der engang har været skovbevoksede, ser man flere Steder en Mængde Fordybninger i Jorden, og overfor hver Fordybning ligger en langagtig Forhøjning. Man ser det bedst, hvor Ploven nys er gaaet hen over Heden. Da viser det sig, at Forhøjningen nærmest Hulen bestaar af Grus, der er kommet frem af Underlaget. „Og naar man saa endvidere lægger Mærke til, at den langagtige Forhøjning ligger i én Retning, enten fra S.V. mod N.Ø. eller fra N.V. mod S.Ø., saa kommer uvilkaarligt det Spørgsmaal frem: Er dette Særsyn ikke Vidne om, at Stormen her i en fjern Tid har omstyrtet Træer, der i al Fald til Dels er blevne liggende og raadnet paa Stedet som Vindfælder, saa at

det Grus, som Roden har taget op med i Faldet, har aflejret sig som en lille Forhøjning af Jordbunden, og som Rodenden af Stammen har fortsat et Stykke videre frem.“

Ikke mindst som Politiker gav Termansen Indtryk af at være en velopdragen Mand. Han har en ualmindelig hjertelig Finhed i Synsmaader, en overlegen Frigjorthed for det i daarlig Forstand personlige og partiske og en ædel, dansk Udtryksform. Jeg faar kun Tid til at nævne hans Forhold til tre Slags Sager: De kirkelige, Skolevæsenet og Forsvarssagen.

I Kirkekommissionen af 1868 var, blandt andre, Biskop Martensen Talsmand for den latinske Præsted. „Den var,“ sagde han, „affattet i et saa kraftigt og ædelt Sprog, at det vilde være vanskeligt at oversætte den, og dertil kom, at Latin paa en Maade er det teologiske Sprog, det nødvendige Middel, uden hvilket man ikke kan dyrke det teologiske Studium. Naar man har indvendt, at der var Kandidater, som man ikke kunde være vis paa forstod Eden, saa var det en stor Skam for disse Kandidater, og det var Bevis paa, at Latinprøven ved Universitetet burde skærpes.“ — Termansen svarede, „at han ikke kunde tro, at noget Menneske kunde forstaa mere i et andet Sprog, end han kunde udtale i sit eget. Det skulde han imidlertid lade staa hen, ligesom han ogsaa kun i Forbigaaende vilde berøre, at det efter hans Mening vilde være mere tjenligt til Menighedernes Tarv, om Kandidaterne ret med Flid lagde sig efter at kunne forkynde Ordet i deres Modersmaal, end at de fik saa megen Kundskab i Latin, som de nu faar; men der var ét, som han maatte gøre Indsigelse imod som Medlem af den danske Menighed, og det var, at en Præst, naar man spurgte ham om, hvad det var, han havde lovet for den treenige Guds Ansigt, da skulde svare og sige: Det er noget, der ikke kan udtrykkes paa Dansk.“

Termansens første Tale i Folketinget var rettet mod et Forslag om Kirkeraad. „Ethvert Forsøg paa at lede de kirkelige Spørgsmaal til Afgørelse ved Flertals Overvægt maa bestemt afvises.“ Samme Aar (1858) udtalte han sig for Menighedernes Deltagelse i Præstevalg. Han ønskede nemlig „at fremme Folks selvstændige Medvirkning ved dets offentlige Anliggender i alle Retninger.“ Særlig stærk Vægt lagde han paa, at Menigheden „fik Ret

til at nægte Ansættelse af Præster, som havde alle eller dog de fleste Hjerter imod sig.“ — 1864 var han med til at foreslaa en Lov om fri præstelig Virksomhed inden for Folkekirken — det første Tilløb til en Valgmenighedslov. — Sammen med Sofus Høgsbro kæmpede han i mange Aar for Sognebaandsløseres Ret til at bruge deres Sognekirker. — Ligesaa tog han Ordet for Frihed til at indgaa borgerligt Ægteskab.

I det bestaaende offentlige Skolevæsen fandt Termansen meget, som hverken var ham menneskeligt eller dansk nok. Almueskolevæsenets Ordning af 29. Juli 1814 fandt han mere skadelig end gavnlig. Mere end noget andet Lovværk havde den rejst Stands- og Klasseskel i Landet, idet den havde dannet en Almueskole i Steden for en Folkeskole. Men desuden havde den i to Menneskealdrer vænnet Almuen til det meget afgørende Formynderskab i alt, hvad der vedrører Børnenes Undervisning. Den havde gjort Børnenes Oplærelse og Undervisning til en Statssag i Forældrenes Øjne, skønt dette burde være en Hjerte- og Samvittighedssag. 1871 tog han Ordet for en Omdannelse af den lærde Skole. Med Henviisning til Folkehøjskolerne krævede han Plads i den lærde Dannelse for de Skatte, der er virkede af Nordens Aand.

1846 laa Termansen i København som Soldat. 1849 gjorde han Tjeneste ved Fæstningsartilleriet i Fredericia og 1850—51 ved et Magasin i Flensborg, men fik aldrig Lejlighed til personlig at deltage i en Kamp for Fædrelandet. Naar Termansen tænkte paa sin Soldatertid, fandt han meget, der frastødte ham. Han skriver saaledes: „Den danske Ungdom vil aldrig kunne fatte Gavnligheden af Garnisons- og Kantonnementslivet med dets Drivveri og Kedsomhed. Da Vaabenstilstanden var sluttet (1849), syntes vi, nu kunde de lade os gaa hjem, til Krigen atter kaldte. Men det vil sagtens vare noget endnu, inden den store Del af Officererne kommer bort fra den Betragtning, at Støvletjenesten, Livet i Kaserne og Vagtturene med alt, hvad det fører med sig, just er Soldaterstandens Blomst. Jeg maatte med en Del andre, ældre Kammerater ligge hele Tiden fra September 1849 til Juni 1850 i Nyborg. Vi havde bogstaveligt intet at bestille, og dog blev det anset for en Umulighed at faa Lov til at rejse hjem blot nogle Dage.“ — Hen paa Vinteren

var der en Tid Udsigt til, at Termansen kunde blive kæmpende Soldat, naar et nyt Felttog begyndte. Men denne Udsigt blev ham berøvet ved en Kontraordre. „Den Bitterhed, som denne Skuffelse voldte mig, er det, som jeg endnu føler Brodden af. Og jeg har sjældent i mit Liv været saa dybt rystet af Harme, som da en Officer var kaad nok til at gøre Nar ad mig, fordi jeg ikke kunde skjule min inderlige Sorg over Udsigten til at skulle blive liggende bag ved Hæren, naar det atter gik til Kamp.“

Trods al Skuffelse i sin Soldatertid blev Termansen ved at være Forsvarsven til sin Død. Han var for overlegen en Personlighed til, at personlig Misstemning vedrørende et og andet i en stor Sag kunde faa ham til at blive kølig overfor Sagen selv eller forvirre hans Syn paa den.

Han ønskede Forsvarsviljen og Forsvarsevnen udviklede i vort Folk, og han troede, at Alménvæbning med Uddannelse i Lejr fremmede denne Udvikling bedst, ligesom det ogsaa var hans Tro, at baade Søforternes Udvidelse og Københavns Befæstning mod Landsiden var nødvendige Led i vort Forsvars Ordning. Det er jo bekendt, at hans Syn paa Forsvarssagen og hans Optræden i denne gjorde ham rodløs i de politiske Partier. Skønt han misbilligede Provisorie-Befæstningen, blev Københavns Befæstning dog hans Bane, den Befæstning, som han kun vilde have fremmet ad lovlig Vej.

Om Termansen som Skribent kan jeg fatte mig kort. Jeg vil raade mine Tilhørere, særlig de unge iblandt dem, til at læse alt, hvad der fra hans Haand foreligger i Bogform: det er kun 3 smaa Skrifter: St. St. Blicher, Abraham Lincoln, Foredrag og Optegnelser. De to første er udgivne af „Udvalget til Folkeoplysningens Fremme“, og den sidste, som er forsynet med et Forord af Ludvig Schrøder, udkom paa Karl Schönbergs Forlag 1894. Hvert eneste af de 10 Stykker i „Foredrag og Optegnelser“ har mindet mig om Herman Ankers skønne Vers ved Budstikke-Bojsens aabne Grav:

„Fuld af Tro hans Taler vare,
godt han kunde Gaader klare,
lifligst dog hans Tale klang,
naar fra Hjertets Dyb den sprang.“

„Husk og Smilet gennem Taarer,
trøstig over det, som saarer,
som naar Solskin under Regn
regnbufarver Støvets Egn.“

Fra Termansen som Skribent falder det let at gaa over til at omtale ham som Foredragsholder. Fra Talerstolen mere end fra nogen anden Plads gav han Folk Indtryk af en gennemdannet Personlighed. I sin Bog „Den danske Rigsdag“ skriver H. Wulff saaledes om ham: „Han taler langsomt, overvejende og distinkt, hans Stemme er noget svag, men sympatetisk, hans Foredrag er smukt, og hans Sprog rent, men i udpræget jysk Mundart. Han tager sig ogsaa godt ud som Taler, og der er noget hyggeligt og tilforladeligt ved den fine, noget krumbøjede Skikkelse med de ædle Ansigtstræk og de drømmende Øjne.“ Han kunde tale fængslende for de mest oplyste. „Hvad mener man om et Foredrag af en dansk Bønde f. Eks. om Korstogenes kulturhistoriske Indflydelse? Skulde man ikke synes, at dette var for dristig en Opgave? Men nej! ikke for Termansen. Med Videnskabsmænd og Professorer som lyttende Tilhørere har han i aandfulde, storstilede Træk løst Opgaven, saa at alle erkendte, at det var lige saa fortrinligt som overraskende.“ — Til disse Udtalelser af Wulff kan føjes, at da Termansen var i Trøndelagen 1871, hørte de norske Bønder ham, „som de vilde spise hvert Ord.“ En af dem raabte: „Ja! havde vi bare mange slige Bønder, saa — —“

For mange Aar siden, vist 34 eller 33, fik jeg et stærkt Indtryk af Termansen som Ordfører. Hans Tekst var et Stykke af den 600 Aar gamle Bog „Kongespejlet“. Det lyder saaledes:

„Kom hyppig dit Endeligt i Hu, og vogt dig omhyggeligt for alle Synder. Husk ogsaa paa, at Manden lever kun kort, men at længe lever hans Ry efter ham, og at det har stor Betydning, hvorledes ens Minde er. Thi somme bliver berømte af gode Gerninger, og de lever bestandig efter ham; saaledes bliver hans Hæder ved at være levende, skønt han selv er død. Nogle bliver derimod bekendte af deres onde Gerninger, og om de end selv er døde, holder deres Skam sig levende, saa snart der bliver mindet om deres Opførsel. Ogsaa deres Frænder og alle de Efterkommere, som nedstammer fra dem, maa

bære deres Skam. Men den største Mængde falder hen som Kvæget og erindres hverken til ondt eller godt; dog skal du huske paa, at det ikke er Menneskets rette Bestemmelse; thi alle andre Skabninger er skabte til Ophold og Glæde for Mennesket; men Mennesket selv er skabt baade til denne Verdens og hins Herligheder, dersom han vil naa, hvad han er skabt til.“

Der var en gribende Skønhed og Alvor over Termansens Fremsigelse af disse Ord. Og Talen, han knyttede til dem, blev vist uforglemmelig for mange af Tilhørerne. Det var en Mand med stærk Æresfølelse, som talte om de lysende Stjerner paa Eftermælets Himmel, og det var en ydmygt taknemlig Kristen, der talte om det endda langt større: ved Kristendommens Hjælp engang at blive blandt de retfærdige, der skal skinne som Sole i Gud Faders Rige.

Det var ved den her omtalte Lejlighed, en Tilhører faldt paa, at Termansen maatte have faaet en grumme god Opdragelse.

II.

Hvorledes blev Termansen den, han var, da han stod som fuldt udviklet Mand?

Han var ikke noget Vidunderbarn som lille Dreng; men det kunde siges om ham som om alle friske, velbegavede Børn: „Klart er Barnets Øje.“

I rent bogstavelig Forstand havde den lille Niels Jokum let paavirkelige og aabne Sanser. I Foraaret 1827 drog et Tordenvejr hen over Vejen-Eggen. Over 40 Aar senere skrev han: „Endnu er det, som saa jeg Lynene blinke og hørte Haglene rasle ned mellem Lindetræets Grene udenfor Vinduet.“

Men Mennesket har et andet Sæt Sanser end dem, der aabner sig ud mod Tingenes Verden. Med rette er der sagt:

„Der skinner en Sol i Lys og Løn,
 hvor Aand har Mund og Mæle;
 som Fugle smaa, naar Skov er grøn,
 da kvidrer Barnesjæle.“

Den Verden, som danner sig for et Barn, hvor Aand har Mund og Mæle, aabnede Termansens Sind sig tidligt for, eller, som det ogsaa kan siges, han blev tidligt lukket

ind i den, og her kvidrede han med Glæde som Fugl i Vaar og Sommer. Hans Plejemoder kendte, skønt hun var opvokset i den rationalistiske Tid, ikke helt lidt til Aandens Verden. Han skriver om hende: „Det første, hun lærte mig, var at holde mig ubrødelig til Sandheden, og det blev mig saaledes til Natur, at jeg ikke som Barn kunde sige en Usandhed, hvor meget det end kostede at følge Sandheden. Og saa lærte hun mig at bede. Naar jeg om Aftenen, inden jeg overgav mig til Søvn, bad Fadervor og læste de smaa „Hjertesuk“ og Salmever af Kingo, som hun havde lært mig, saa jeg lige ind i en Himmel straalende af Lys og Skønhed, saa jeg endnu maa undres paa, hvorledes de ubeskrivelig dejlige Billeder kunde opstaa og male sig for Barnesjælens Øje. Men Indtrykket beholdt jeg, selv da alt andet tabtes eller forvirredes for mit indre Syn i Tivlens mørke Timer.“

Man skelner i Pædagogikken mellem den direkte og den indirekte Undervisning, mellem den Opdragelse, der ligefrem er tilsigtet, og den, som Barnet tilegner sig aldeles frit. Den sidste er sikkert den, der gaar dybest, fordi Frihedens Aand helt er raadende i den. Barnet har en stærk Tilbøjelighed til at give sig hen i det, der møder op uden Tvang. Selv om der i et Hjem aldrig blev sagt til Børnene dér: „Det skal I!“ eller: „Det maa I ikke!“ eller: „Saaledes er det!“, saa vilde Børnene dog dannes og opdrages af det, de hørte og saa i dette Hjem. De kan slet ikke lade være med at aabne sig for Indtryk. De maa sansse og se Tingene, de har omkring sig, og deres Sjæle maa bevæges, naar Pust af Aand drager ind over dem. Men ikke alle Ting er gode, og ikke alle Aander er rene.

Det var Termansens Lykke, at selvom hans Skolegang var lidet bevendt, saa var der i hans Barndomsaar saa meget, som enten direkte eller indirekte virkede i Retning af god Opdragelse. Et Par Træk skal fortælles; det første med hans egne Ord:

„Min Bedstefader paa Mødreneside var en af de trofaste, ærlige Sjæle, hvis Ja og Nej overalt er saa god som Ed og Underskrift. Jeg mindes ham grant som Olding, der i mange Aar havde gaaet og baaret paa en smertelig Sygdom, der dog aldrig svækkede hans Aandskraft. Hans Bogsamling bestod kun af en Bibel, Müllers Huspostil og

Kingos Salmebog; men den blev brugt, og baade Søgne og Helligdage læste han højt deri, naar han havde en Fritime. En Gang traf jeg ham i et Sørgehus, hvor et af hans Børnebørn laa Lig, og Folk var samlede om Kisten. Da kom han, den Gang en snehvid Olding, og satte sig ved Siden af Kisten og sagde med høj Røst: „Uden I omvender Eder og bliver som Børn, kommer I ingenlunde ind i Himmeriges Rige.“ Jeg mindes ikke, at noget af mine Barndoms-Indtryk i Øjebiikket virkede saa gribende paa mit unge Hjerte og skrev sig deri med mere uudsløttelige Træk.“

Allerede som lille Dreng hørte han en Nabo til hans Plejeforældre læse Kæmpeviser, deriblandt vel den om Niels Ebbesen. I hvert Fald har hans ældre Søster fortalt, at da de var smaa — han kunde ikke være 5 Aar — legede de Niels Ebbesen, og saa udbryder Niels Jokum: „Hvem der endda ligesom Niels Ebbesen kunde faa et Navn, der blev nævnet i Historien.“ „Ja, men naar du vil det, saa skal du i Krig,“ siger Søsteren. „Ja, det kan blive godt, det er jeg ikke ræd for,“ siger han.

Den sidste Udtalelse maaske ikke uden Sammenhæng med, at Drengens Plejeforældre var saa alvorlige Folk, som de var, Mennesker, der ikke skyede nogen Anstrengelse. Om Plejefaderen siger han: Han „var en Mand til Aars, en dygtig, stræbsom og saare tarvelig Mand, der aldrig smagte enten Tobak eller stærke Drikke. Han var af et muntert og skæmtsomt Væsen og vidste at aflokke næsten alt, hvad der mødte ham i Livet, en morsom Side.“

„Barnet er Mandens Fader,“ har man sagt, og vist og sikkert er det, at Barndoms-Opdragelsen, svinger sin Herskerstav over de kommende Dage, om saa disse rækker helt op i Oldingeaarene. Fra gammel Tid har man i Danmark udtrykt dette saaledes: „Karret vil gerne smage af det, der først har været i det.“ Og i moderne Opdragelseslære taler man om Apperception. Dette Ord og til Dels det nævnte Ordsprog betyder, at et Indtryk aldrig gaar ind i en tom Hjerne. Der er andre Indtryk derinde i Forvejen til at tage imod det nye, og de giver deres Farve, Klang eller Smag — hvorledes man nu vil udtrykke det — til hvad nyt, der kommer og vil ind. Et lille Træk af Grundtvigs Liv kan nærmere forklare, hvad Apperception er. Han sad en

Gang sidst i Tresserne og talte med Niels Lindberg om Danmarks Fremtidsudsigter. Lindberg sluttede en Udtalelse omtrent saaledes: „Ja, det gælder om, at Folk har den Tro, at Gud vil bevare Danmark.“ Da sagde den gamle Skjald hen for sig selv: „Dejligst Vang og Vænge.“ Gennem mange Aar havde Ordforbindelsen „Danmark dejligst Vang og Vænge“ Plads i Grundtvigs Sind. Blot Navnet Danmark høres, saa melder „dejligst Vang og Vænge“ sig for at tage imod det.

Tidlig kom Gud, Folk, Fædreland, Sandhed, Pligt, Arbejde som hellige Klange ind i Termansens Sind. Naar han da siden læser eller hører eller møder noget, der vedrører Gud, Folket, Fædrelandet, Sandhed, Pligt og Arbejde, saa favnes det af de hellige Klange, smelter sammen med dem og danner den fromme, fædrelandssindede, ædle Bonde, Politiker, Skribent og Taler.

Danner, sagde jeg, men burde kun have sagt: er med til at danne. Der er nemlig én Sjølevirksomhed, som aldrig bør overses, naar Talen er om en Personligheds Dannelse; det er Viljen.

En Kender af Menneskelegemets Love har sagt: „Skal Livet i Musklen foregaa fuldt normal, maa den af og til bruges indtil Grænsen for dens Udvidelighed og Sammentrækkelighed. Paa et Punkt har dette en særlig Betydning, nemlig overfor Aandedrættet.“ Skal Lungerne holdes friske, da maa vi af og til, saa kraftigt som vi orker, aande ind og puste ud.

Men hvor det drejer sig om aandelig Udvikling, er Loven den samme. Her finder ingen noget uden ihærdig Søgen; her springer ingen Døre op, hvis der ikke er banket vedholdende paa; her faas ingen Gave, hvis den bedende bliver træt af at bede. (Luk. 18,1—7.)

Termansen staar som et Mønster for de unge i Retning af utrættelig Søgen, og her har vi en Hovedaarsag til hans høje Dannelsestrin.

Allerede som Dreng læste han ihærdigt i de faa Bøger, der fandtes i hans Hjem. Da han var 8 Aar, var han saaledes hjemme i Bibelen, at der næppe var nogen enten af den gamle eller den ny Pagts Bøger, uden at han vidste Besked om dem og straks kunde finde, hvad mærkeligt der kom paa Tale af, hvad der stod deri.

Da han var 11 Aar, gik han den lange Vej — 3 Mil — frem og tilbage for at se den store Tirslund-Sten.

Forordningen om Stænderne af 1834 vakte i høj Grad hans Videlyst. Men det var vanskeligt for ham at faa ret Besked om dette nye. En fortalte, at der skulde vælges nogle Mænd til at gøre Tjeneste hos de kongelige. Da der saa blev Valg første Gang, for hans Egns Vedkommende ved Stensvanggaard, 1 Mils Vej fra hans Hjem, var han med for at faa Klarhed over Tingene. Her hørte han et Par af de 4 Tønder Hartkorn-Mænd sige, da de skulde stemme: „A stemmer o den, all di ander stemmer o.“

Et Par Aar efter fik han tilfældigvis fat i Chr. Poulsens Bog om det danske Sprog i Hertugdømmet Slesvig. Han læste den Gang efter Gang og kunde den udenad som sin Katekismus. Den gjorde hans Hjerter varmt for Sønderjyderne og deres Kamp for Modersmaalet.

Efter sin Konfirmation fik Termansen lært sig Tysk og kunde altsaa nu læse paa to Sprog; men det kneb med at faa gode Bøger. Til alt Held lærte han i sit 20. Aar Præsten Filip Kristian Fuglede at kende. Denne Mand, der først var Præst i Malt, senere i Vejen og Læborg, havde som Student været i Huset hos gamle Nyerup og havde omgaaedes med Rask og andre af den Tids fremragende Mænd. Han havde Sans for Digtekunst, Historie og nordisk Dannelse og kunde se det hule og tomme i Latineriet saavel som i vort højere og lavere Skolevæsen. Han ejede en god Bogsamling, og han laante gerne Termansen, hvad han havde, og noget af, hvad han selv fik til Laans. „Her fik jeg da,“ skriver Termansen, „Lejlighed til at kende Oehlenschläger, Schiller, Shakespeare og en stor Del mer, dels af dramatisk, dels af lyrisk Digtning. Ogsaa for Historie og Naturhistorie havde han Sans, og jeg fik blandt andet her Grundtvigs Haandbog i Verdenshistorie, der fik flere Tanker og Følelser i mit Indre til at vaagne end næsten alt, hvad jeg før havde læst.“ — „Fuglede stod,“ skriver Termansen fremdeles, „lige saa ene omtrent i sin Omgangskreds som jeg blandt Almueungdommen, og det fornøjede ham at tale med mig om, hvad vi begge læste og glædede os ved . . . Ham skylder jeg Tak for det bedste og lærerigeste, der oplevede og oplyste min Ungdom.“

Mødet med Præsten Fuglede er en af Hovedbegiven-

hederne i Termansens Historie. Kort derefter fulgte en anden: Det store Møde paa Skamlingsbanken den 4. Juli 1844. Før Solopgang gik den 20-aarige søgende Ungersvend hjemme fra for at være tidsnok fremme, og det var herlige Timer, der ventede ham her. Han har selv beskrevet dem. „Først og fremmest var det Grundtvigs Tale, der slog Ild og Funker af min Sjæl. Endnu staar hans Skikkelse, som jeg dengang saa den, saa levende for mit Øje, som om det ikke var 27 Aar, men kun én Dag siden. Ikke et eneste Øjeblik vendte jeg Øjet og Tanken fra ham under det 5 Kvarter lange, men som det forekom mig, kun lige saa mange Minutter lange Foredrag, og jeg synes, jeg endnu ser og hører Dannebrog vifte over hans Hoved i den friske Vestenvind. Hver en Streng i mit Indre gav Genlyd, og jeg glemte næppe noget Ord. I lange Tider efter gentog jeg dem for mig selv i mine stille Arbejdstimer, som de forfriskede, oplivede og berigede. Der var for mit Vedkommende — men vist for mange flere — fuld Sandhed i, hvad han sang Dagen efter:

„Ordet lød, som Tordenbrag
ruller over Skoven,
ramte og som Tordenslag
kasted' Glans paa Voven.“

Det er den mærkeligste Dag i mit Liv, udbrød jeg, da den var til Ende, og endnu staar den for mig i Mindets Glans som en af de mærkeligste og indholdsrigeste, jeg har levet. Aldrig før var Ordets Magt bleven mig saa klar, aldrig før var den fædrelandske Luftning strømmet saa hjertemild og med saa frisk et Aandepust hen over mit Indre. Den alvorlige, tit saa tungsindige Stemning, som laa over mit enlige Ungdomsliv, var blusset op til Mod og Levelyst. Nu var det værd at leve; thi nu var der noget at leve for — — — Denne store Folkeskare, vel tolv Tusinde Mænd og Kvinder, disse vingede Ord og livfulde Sange, det havde jeg hidtil kun hørt om, nu havde jeg selv hørt og set det — hvad varslede ikke det for Fremtiden.“

En tredje Hovedbegivenhed i Termansens Levnesløb er hans Besøg hos Vilhelm Birkedal i S. Omme. Den blev afgørende for ham i kristelig Henseende, som Skamlingsbankefesten havde været det i folkelig. Fornuft-

kristendommens Tankebygning (Rationalismen) var efterhaanden bleven rystet for ham, saa han fandt det utrygt at bo i den, og Pietismen, der ogsaa havde mødt ham, kunde ikke vinde ham; dens lovmæssige Skikkelse, dens mange Regler og Skranker, der forkyndtes som lige saa mange Salighedsvilkaar, frastødte ham. Da kom han i Foraaret 1847 ved at læse en Missionsprædiken af Birkedal til at føle sig saa grebet og tiltalt af denne Mand, at han ligefrem længtes efter at se og tale med ham. I 9 Aar havde Termansen næppe lagt sig til Hvile nogen Aften, uden at en vaagen Time først maatte gennemgaas under urolige tvivlende Tanker. Nu, i Sommeren 1847, voksede næsten daglig Trangen til Fred i Hjertet. Lørdag den 10. Juli efter endt Dagsgerning bad han om Lov til at gaa til S. Omme, der laa ude paa Heden, 6 Mil nord for hans Hjem. Han gik vild flere Gange, saa de 6 Mil nok blev til 7. Vandringsen varede fra Solens Nedgang til lidt før Kirketid. Han gik ind til Præsten, som sad og skrev i sit Værelse, og bad om en Samtale efter Kirketid, og han fik som Svar et venligt Ja. Efter Gudstjenesten, som greb ham dybt, gik han atter hen i Præstegaarden; om det, der nu foregik, fortæller han saaledes; Birkedal „modtog mig meget venligt, tændte sin Pibe og satte sig hen til en gemytlig Samtale. Men det blev der ikke noget af. Det hjalp ikke, at han tændte Piben, jeg tror nok en halv Snes Gange, den gik lige saa tit ud igen. Det hjalp lige saa lidt, at der fra hans Familie adskillige Gange blev kaldt paa ham, eller at flere af Sognet kom og ønskede at tale med ham. Vi gik lige løs paa Sagen, og det med skarp Klinge.“ — Inden Samtalen endte, var Termansen paa det rene med, at ikke Rationalismen, men den Vej, som Birkedal gav Vidnesbyrd, var Vejen til Fred og Frelse.

Jeg giver ham selv Ordet igen: „Det var en forunderlig, bevæget Hjemfart. Nu følte jeg paa den ene Side, at der maatte brydes med indlevede, kære Forestillinger, Livsbetragtninger, Meningsfæller, kære Venner og Slægtninge — paa den anden vinkede der Fred fra en Havn, som jeg længe forgæves havde søgt efter . . . Jeg følte fast og klart: Det er Sandhed, og den skal følges, koste, hvad det koste vil. Da Solen gik ned, naaede jeg Hjemmet. Jeg havde da først arbejdet en hel Sommerdag, saa

spadseret 13 Mil og oplevet mit Livs betydningsfuldeste Time.“

Hvor stærk en Vilje Termansen end havde, han kunde dog træffe paa Vanskeligheder, han ikke kunde overvinde. Han vilde, da Rødding Højskole var kommen i Gang, gerne have været Lærling der. Men han kunde ikke skaffe de nødvendige Penge. Saa gik han Gang efter Gang de 3--4 Mil derhen for at overvære Skolens offentlige Møder og for at laane Bøger fra dens Bogsamling.

Lad mig slutte med Termansens egne Ord om, hvad han i den største Sag regnede sin egen Magt og Vilje for. Paa sit Dødsleje aflagde han den Bekendelse for sine nærmeste: „... det er Kristendommen, der har holdt mig oppe midt i Verdens Larm. Min Natur er paa den ene Side anlagt tungsindig og paa den anden Side letsindig, og jeg vilde være gaaet til Grunde, hvis Kristendommen ikke havde grebet mig“.

Anm.: Til dette Foredrag er der gjort udstrakt Brug af Poul Bjerges: „Den jyske Bonde Niels Jokum Termansen“.

Et Foredrag af Biskop Balslev.

Bjørnstjerne Bjørnson fortæller i Historien om en glad Gut om, hvorledes den unge Øjvind Thoresen kommer paa Agronomskolen og i sit første Brev hjem til sine Forældre, Husmandsfolkene, søger at forklare dem alt det nye, han nu lærer. I dette Brev skriver han bl. a.: „Her er to Ord, det ene hedder Theori og det andet Praxis, og det er godt at have dem begge to, og det ene er ikke noget uden det andet, men det sidste er dog det bedste . . . For der er mange, som ved, hvorledes de skal gøre, — men gør det galt alligevel, for de kan det ikke. Men mange kan det og ved det ikke, og saaledes kan det ogsaa blive galt . . .“

Skønt vi nu ikke kan nøjes med at have de to „Ord“, som Øjvind skriver, saa er det jo rigtig nok, at Theori og Praxis ikke kan undvære hinanden; det ene er ikke noget uden det andet; de er hinandens Medhjælp og uadskillelige, næsten som to Ægtefolk skal være det i god Forstand.

Dette gælder i alle Livets Forhold, hvor der er Tale om Personlighedens Opdragelse, Dygtiggørelse, Udvikling og Virksomhed.

Det er med dette for Øje, at jeg har valgt mit Foredragsemne. Og jeg haaber, at mine Tilhørere ikke vil blive forskrækkede, naar jeg siger, at jeg har i Sinde at holde et grammatisk Foredrag for Dem. Hvad har vel Grammatikken med Livet at gøre? — kunde maaske nogen tænke. Og dog haaber jeg at vise, at selv Grammatikken kan give Stof til Tanker og Betragtninger og Tilskyndelser, der høre hjemme i Livets Praxis. Grammatikken har ogsaa sin Livsvisdom; det ligger allerede i det regelbundne, som Grammatikken er et Udtryk for; og dette kunde paavises paa flere Maader. — Jeg

skal imidlertid for ikke at blive for vidtloftig holde mig til et enkelt Punkt.

Sproget, vi tale, bestaar af Ord, og Ordene inddeles i forskellige Ordklasser, Hovedord, Udsagnsord, Tillægsord, Biord o. s. v. Vil man spørge om, hvilken af disse Ordklasser, der er den vigtigste, da kan vi svare, at det gaar i Sprogets Republik som i ethvert Samfund saaledes, at der vel kan være Spørgsmaal om Rangen mellem de forskellige Klasser, men at de alle høre som Lemmer med til Legemet. Undertiden kan de laveste Klasser komme til at spille den største Rolle og vende op og ned paa al Ting. Saaledes kan ogsaa Smaaordene spille den største Rolle. Enhver véd f. Eks., hvilken Revolution i Meningen Tilføjelsen af det lille Ord „ikke“ kan gøre, eller hvorledes det lille Ord „men“ kan faa en hel Forsætning til at gøre omkring.

Alle de forskellige Klasser af Ord har altsaa hver sin Betydning i Sproget; og for saa vidt er der altsaa heller ikke noget, der hedder „overflødige Ord“; og naar der tales om „overflødige Ord“, saa kan derved kun forstaas Misbrug af og Ødslen med ellers berettigede Ord.

Skal man paa den anden Side hjælpe sig med den kortest mulige Udtryksmaade f. Ex. i Telegrammer, hvor hvert Ord koster Penge, da kan ganske vist adskillige Ord udelades, saaledes at Meningen dog forstaas; men det bliver da kun et radbrækket Sprog.

Alligevel, dette viser dog, at der er Forskel paa Ord, og at der kan spørges om, hvilke Ord der er de vigtigste.

Vi har en Ordklasse, som i Grammatikken har faaet Navn af Substantiver eller Hovedord. Disse Ord maa man altsaa have anset for at være de vigtigste; og man har betegnet det ved som Udmærkelse at skrive dem med stort Begyndelsesbogstav. Disse Hovedord har en vis Forret til at være Subjekt eller Grundordet i Sætningen, den der handler, eller Objekt, Genstanden for Handlingen, eller Hensynsbetegnelse, den, med Hensyn til hvem eller for hvis Skyld det hele sker, m. a. O. Benbygningen i Sætningen, hvorom det hele samler sig.

Der er rigtignok dem, der har ment, at dette er helt forkert, at Substantiverne, Hovedordene, ikke er de vigtigste

Ord, men at Verberne, Udsagnsordene, derimod er de vigtigste Ord, de rette Hovedord, fordi de betegne Handlingen, det, der sker. Man siger nemlig som saa: Hovedsagen er, at der handles, at der sker noget, og hvad der sker; en Bisag er det derimod, hvem der udfører det. Det er vel ogsaa denne Betragtning, der har faaet sit Udtryk deri, at Udsagnsordene i gamle Dage ofte blev skrevne med stort Begyndelsesbogstav, noget, som man forøvrigt endnu kan træffe hos Mennesker, der er mindre stive i Retskrivningen. Og det kan ikke nægtes, at der er en Tanke i det. Naar man saaledes paa et Udhængsskilt læser: „Her Rulles“ (med stort R), da er det i Grunden ikke saa tankeløst med dette store R at fremhæve Ordet „rulles“; thi det er dog i dette Tilfælde Hovedsagen, — og en Bisag, hvem der besørger det.

Men alligevel, skønt Verberne, Udsagnsordene, er en Hovedsag i Sproget, fordi uden dem alt gik i Staa, saa kan vi dog ikke nøjes med disse upersonlige Betegnelser, hvor Subjektet, Grundordet, kun er et „der“ eller „det“ eller „man“. Thi ganske vist er det en Hovedsag, at der sker noget, at der handles, at der arbejdes, at der gøres Fremskridt; men da vi Mennesker jo ikke er satte her paa Jorden for at være Arbejdsmaskiner, men for at være frit villende og virkende Væsener, der skal lære at voxer under Arbejdet og udvikles mod vort Maal, saa har det sin Betydning for mig, den enkelte, at jeg udretter noget, for at jeg kan være med i den Udvikling, der betegner Slægtens Fremgang.

Derfor maa dette, at der sker noget, og at jeg har min Plads i Livet som den, der udretter noget, nødvendigvis høre sammen.

Lad os kun holde paa det subjektive, det personlige! Det gælder om at kunne gaa ud i Livet med den Tro, at jeg ikke er overflødig, men at der kræves noget netop af mig, at der ventes noget af mig, og at jeg har Ret til at være et Subjekt. Men saa skal jeg ogsaa hævde mit Værd derved, at jeg virkelig gør en Gerning og fylder en Plads. Subjektet er kun en tom Lyd, dersom det ikke har sit Verbum, sit Udsagnsord efter sig. Og den, der stikker sit tomme Jeg frem uden at være noget eller at ville noget eller at due til noget,

han bliver kun et overflødigt Subjekt, der fradømmer sig selv Retten til den Plads, han fylder. — Vi kan i denne Sammenhæng mindes Ordsproget: „Godt nok, at Manden faar et Embede, men bedre, at Embedet faar en Mand.“ Og vi kan udvide det og sige: Godt nok, at Mennesket faar en Plads, men bedre, at Pladsen faar et Menneske, som den kan være tjent med!

Hvad nu hvert enkelt Menneskes særlige Livsgerning — saa at sige hans Hovedverbum — bliver, det kan være meget forskelligt; men Hovedsagen er, at der leves og handles i Kraft af sand Personlighed.

Og her møde vi nu en lille Klasse af Ord, der betegne den personlige Handlekraft, Energiens Kraft overfor Arbejdet, Ord, som paa det nøjeste forbinde Subjektet og Hovedverbet med hinanden. Det er en Slags Hjælpeverber; Grammatikken kalder dem nok „Maadeshjælpeverber“. Jeg tænker paa disse 6: jeg vil, jeg kan, jeg skal, jeg maa, jeg tør, og jeg bør. — Det gælder om at komme i det rette Forhold til sit Arbejde igennem disse sex. Derfor vil vi se lidt nærmere paa dem.

Jeg vil just ikke paastaa, at den Orden, hvori jeg nævnte disse sex Hjælpeverber, er den ufravigelig tidsfølgelige Orden, hvori de melde sig hos alle Mennesker; men det forekommer mig dog, at de i den nævnte Orden betegne en naturlig Fremadskriden; og i alle Tilfælde er det vist, at det første af dem, der melder sig, er dette: jeg vil.

1. »*Jeg vil!*« Dette melder sig allerede hos det lille Barn; og det hænger sammen med, at Mennesket er skabt med fri Villie og med Virketrang. Se, hvor travlt et lille Barn kan være, endnu længe førend det kan gaa! Det vil have fat i alt, griber efter alt, arbejder med Hænder og Fødder; det vil og vil uden nogen Indskrænkning. Men derpaa kendes særlig den uerfarne Alder, at man ofte vil det umulige.

2. Men saa kommer der en Tid, da man lærer, at man maa sætte Grænser for sin Villie. Man opdager, at der er Skranker i en selv, at man ikke kan alt, hvad man vil, men at man maa indrette sin Villie efter sine Evner og Kræfter. Dette er en formel Indskrænkning, men en reel Vinding, naar man lærer at kende sig selv saa meget, at man ved, hvad man ikke magter, og hvad man

magter, og at man kan sige: »*jeg kan!*« Det er dette, der har fundet sit Udtryk i Ordet: „Man skal søge sin Styrke i sin rette Begrænsning.“ Man skal ikke ville andet end det, man kan.

3. Men endnu er vi ude i den rent almindelige Mangfoldighed. — Man skal heller ikke ville alt det, som man kan. Der maa komme en ny Begrænsning for Villien, som atter giver Villien mere Styrke, idet den samler den om noget bestemt. Denne Begrænsning kommer udefra som en Fordring til mig, der peger paa de Opgaver, som ligge for, saa at jeg siger til mig selv, her er min Plads, her er min Gerning: »*jeg skal!*« Det er et vigtigt Led i Personlighedens Optragelse, at man vil noget, fordi man føler, at man skal. Derfor lyder der ogsaa gennem Guds Lov et: „Du skal — du maa ikke.“ Her stilles vi lige overfor bestemte Bud. — Gud har sine Bud og Krav til os, og Samfundet har sine.

4. Men det hedder om Israels Folk, at de havde modtaget en Trældomsaand til Frygt. Og dette var ikke Maalet for Mennesket. Maalet var den sønlige Udkaarelses Aand, Barneforholdet til Gud. — Skal dette „*jeg skal*“ faa sit rette moralske Værd, da maa det blive saadan for mig, at det, som jeg skal, netop staar for mig som det attraaelsesværdige og ønskelige, som noget, jeg glæder mig ved at have Lov til. Det gælder i det rent menneskelige, i de Opgaver, som Livsforholdene stille til os om, at jeg kan se paa mit Arbejde som noget kært og godt, hvorom jeg kan sige: det har jeg faaet Lov til: »*jeg maa!*« Og aller skønnest bliver det i Forholdet til Gud, naar Mennesket lærer som Paulus at have Lyst til Guds Lov efter det indvortes Menneske. Saa bliver Lovens: Du skal til Evangeliets: jeg maa. Dette kommer saa forunderlig skønt frem, naar vi blive opmærksomme paa, hvorledes de 10 Bud og Herrens Bøn følges ad, saa at det, som befales i de 10 Bud, saa at sige Punkt for Punkt kommer igen i vort „Fader-vor“, hvori vi netop bede om, hvad Budet siger, at vi skal:

Det første Bud: „Du maa ikke have andre Guder“ forbyder ikke alene Afgudsdyrkelse, men kræver af os, at vi skal tjene den eneste sande Gud. Men det sker først og fremmest ved at gøre Alvor af at kalde ham ved

det Navn, hvormed han vil nævnes af os, Fader-Navnet. Og vi tage det op i vort Fadervor, naar vi begynde med at sige: „Vor Fader, du som er i Himlene!“

Det 2det Bud lyder: „Du maa ikke misbruge Herren din Guds Navn!“ Enhver kan høre, hvorledes dette Bud fra Guds Side bliver til Bøn fra vor Side, naar vi bede: „Helliget vorde dit Navn!“

Det 3die Bud: „Kom Hviledagen i Hu, at du holder den hellig!“ — kræver af os, at vi ikke maa lade os trælbinde af det jordiske, men at vi skal have Stunder til hellig Hvile for at søge først Guds Rige og hans Retfærdighed. Denne Fordring gøre vi til Bøn, naar vi bede: „Komme dit Rige!“

Det 4de Bud: „Ær din Fader og din Moder!“ — indprænter os det barnlige Sind. Men det barnlige Sind viser sig i disse to Stykker: Lydighed og Tillid. Det skal vi vise imod vore jordiske Forældre for derigennem at lære at vise det imod vor himmelske Fader. Han kræver Lydighed af sine Børn, og vi bede derom, naar vi sige: „Ske din Villie som i Himmelen saaledes ogsaa paa Jorden!“ — Og Gud kræver Tillid af sine Børn, saa vi stole paa hans Omsorg og Forsorg. Dette finder sit Udtryk i Bønnen, naar vi bede: „Giv os idag vort daglige Brød!“

Det 5te Bud: „Du maa ikke slaa ihjel!“ — forbyder os at nære det onde, vredagtige og uforsonlige Sindelag og formaner os til Overbærenhed og Tilgivelse. Denne Formaning tage vi op i Bønnen, naar vi bede: „Forlad os vor Skyld, som ogsaa vi forlade vore Skyldnere!“

Det 6te, 7de og 8de Bud vende sig imod de tre Grundformer, hvori Apostelen Johannes deler al Synd: Kødets Lyst, Øjnenes Lyst og Livets Hoffærdighed. „Du maa ikke bedrive Hor!“ er rettet imod Kødets Lyst, de sanselige, urene Begæringer. — „Du maa ikke stjæle!“ er rettet mod Øjnenes Lyst, det gridske Øje, der vil have, hvad det ser. — „Du maa ikke sige falsk Vidnesbyrd imod din Næste!“ er rettet imod det hoffærdige Sind, der ved at bagtale Næsten og trykke ham ned vil hæve sig selv paa hans Bekostning. I disse tre Grundsynder har Mennesket sine Grundfristelser. Men vi bede om Hjælp imod dem, naar vi bede: „Led os ikke i Fristelse!“

Det 9de og 10de Bud med Fordringen: „Du maa ikke begære!“ — peger paa den inderste Rod til al Synd, den onde Begærlighed, vor medfødte syndige Natur (Chr. Richard: „Det onde.“). Budet: „Du maa ikke begære“ kræver al Synd udryddet og slaar ikke af paa Fordringen. Her kan det ikke naaes; men i Herrens Bøn vove vi ogsaa at tage dette op, idet vi kaste Blikket ud over Timeligheden og se lige ind i Evigheden til Fuldendelsen og bede i den sidste Bøn i „Fadervor“: „Fri os fra det onde!“

Jeg har maaske opholdt mig noget længe ved dette; men jeg ved ikke noget skønnere Eksempel paa, hvorledes Budets „jeg skal“ bliver til Evangeliets: „jeg maa“. Saa handler jeg ikke af Tvang og med Trældoms Aand, men med Lyst og af fri Villie.

5. Men dette „jeg maa“ er den udvendige Side af Sagen og har sin tilsvarende indvendige Side i dette: »*jeg tør!*« Det er m. a. O. den personlige Frimodighed, der er udtalt i dette: jeg tør. Ethvert Arbejde, selv det kæreste, kan møde Hindringer, Vanskeligheder og Betænkeligheder, der skal overvindes. Derfor er det ikke nok, at jeg har Lyst og Lov til noget; det gælder om, at jeg ogsaa har Mod til det, saa at jeg kan sige: „jeg tør“ trods alle Hindringer og Vanskeligheder.

6. Og saa samler endelig det hele sig i et: »*jeg bør!*« Det er Samvittighedens Stemme om min Pligt baade i Forhold til Sagen selv og til Samfundet, til Gud og til mig selv. „Jeg bør“ indeholder altsaa dette, at jeg vil bruge mine Kræfter og Evner i de Opgaver, der paaligge mig og i det Arbejde, der kræves af mig, og saaledes vil jeg tage min Gerning op som et Kald og gaa til den med Frimodighed.

Dersom jeg kan gaa til min Gerning i Kraft af disse sex: „jeg vil, jeg kan, jeg skal, jeg maa, jeg tør og jeg bør,“ saa er jeg staalsat; saa bliver jeg ikke en Praler og Skryder og heller ikke et overflødigt Menneske; men saa kan jeg leve et fornøjet og virksomt Liv som den, der saa for Resten kan lægge alt i Guds Haand og sige:

Lidt dog store, mindre smaa
kan til Gavns fuldbringe;
Villien ser vor Herre paa,
giver Kraften Vinge. —

Ja, saa nævnes der jo rigtignok endnu et saaakaldt „Maades-Hjælpeverbum“. Men det skal jeg ikke opholde mig længe ved. Det stod, saa vidt jeg ved, ikke i den Grammatik, jeg læste i min Skoletid. Det er nok først i den senere Tid, det har fundet Indpas i Grammatikken; jeg skulde næsten tro, at Ordet selv er af nyere Oprindelse. Det er Ordet: »*jeg gider*«. Der er noget saa uendelig sløjt ved dette Ord, især fordi det mest bruges i nægtende Form: »*jeg gider ikke!*“ Jeg tror, at den største Skade ved vor Slægt, det daadløse, enerverede og blaserede, som der er saa meget af i vore Dage, har rigtig sit Tilhold og Udtryk i dette daarlige eller misbrugte Ord, denne Karikatur af et Verbum, der oftest udtrykker Modsætningen til Handling. — Lad os faa dette Ord helt bort. Lad os ikke tale om at „gide“ eller „ikke gide“; men lad os ville og handle!

Og hermed skal jeg slutte disse grammatiske Betragtninger, idet jeg ønsker enhver især af os Lykke til vor Livsgerning og minder om, at ethvert Verbum — ethvert Udsagnsord — har tre Hovedtider: Fortid, Nutid og Fremtid. Nutiden har vi; Fremtiden vente vi; men en Gang bliver hele vort Jordeliv den forbigangne Tid, — og

„lykkeligst at hvile paa
er fuldendte Gerning!“

L. N. Balslev.

Det onde!

Jeg troede, da jeg var lille,
det onde var ikke til,
det var kun gamle Dages
truende Skyggespil:
Kain var ond, og Judas ond,
og alle Hedning Hunde; —
men lukked' jeg blot min Bibel i,
saa lukked' jeg for det onde.

Nu ved jeg, nu jeg er gammel,
og ikke saa mørkeræd;
ser jeg mig selv i Spejlet,
saa ser jeg det onde med!
Kain er jeg, og Judas jeg
i Sjælens dybe Grunde; —
bedst at lukke min Bibel op,
det hjælper imod det onde.

Chr. Richardt.

Bibelstudie.

Marc. 14,53—15,20.

Og de førte Jesus bort til Ypperstepræsten; og alle Ypperstepræsterne og de Ældste og de Skriftkloge kom sammen til ham. Og Peder fulgte ham i Frastand lige ind i Ypperstepræstens Gaard; og han sad der sammen med Svendene og varmede sig ved Ilden.

Men Ypperstepræsterne og hele Raadet søgte Vidnesbyrd mod Jesus for at kunne undlive ham, og de fandt intet; thi mange bar falsk Vidnesbyrd imod ham, og deres Vidnesbyrd stemte ikke overens. Og nogle stod op og bar falsk Vidnesbyrd imod ham og sagde: Vi har hørt ham sige: Jeg vil nedbryde dette Tempel, som er gjort med Hænder, og i tre Dage bygge et andet, som ikke er gjort med Hænder. Og end ikke saaledes stemte deres Vidnesbyrd overens.

Og Ypperstepræsten stod frem midt iblandt dem, spurgte Jesus og sagde: Svarer du slet intet? Hvad er det, disse vidner imod dig? Men han tav og svarede intet. Atter spurgte Ypperstepræsten ham og siger til ham: Er du Kristus, den højlovedes Søn? Men Jesus sagde: Det er jeg; og I skal se Menneskesønnen sidde ved Kraftens højre Side og komme med Himlens Skyer. Men Ypperstepræsten sønderrev sine Kjortler og siger: Hvad har vi længer Vidner behov? I har hørt Gudsbespottelsen! Hvad tykkes eder? Men de domfældte ham alle til at være skyldig til Døden.

Og nogle begyndte at spyttede paa ham og at tilhulle hans Ansigt og at slaa ham med knyttet Næve og sige til ham: profetér! Og Svendene gav ham Ørefigen.

Og medens Peder var nedenfor i Gaarden, kommer en af Ypperstepræstens Piger, og da hun saa Peder nærme sig, fæstede hun Øje paa ham og siger: Ogsaa du var med Nazaræren, med Jesus. Men han nægtede det og sagde: Jeg hverken ved eller forstaar, hvad du mener. Og han gik ud i Forgaarden, og Hanen galede. Og da Pigen saa ham, begyndte hun igen at sige til dem. der stod hos ham: Han dér er én af dem. Men han nægtede det atter. Og lidt efter sagde de hosstaaende igen til Peder: Sandelig er du en af dem, thi du er jo en Galilæer. Men han begyndte at forbande sig og at sværge: Jeg kender ikke dette Menneske, som I taler om. Og straks galede Hanen anden Gang. Og Peder kom det Ord i Hu, som Jesus havde sagt til ham: Tørend Hanen galer to Gange, vil du fornægte mig tre Gange; og han brast i Graad.

Og straks om Morgenen holdt Ypperstepræsterne Samraad med de Ældste og de Skriftkloge, hele Raadet, og de bandt Jesus og førte ham bort og overgav ham til Pilatus. Og Pilatus spurgte ham: Er du Jødernes Konge? Men han svarer og siger til ham: Du

siger det. Og Ypperstepræsterne anklagede ham for mange Ting. Men Pilatus spurgte ham atter og sagde: Svarer du slet intet? Se, hvor meget de anklager dig for. Men Jesus svarede ikke længer noget, saa at Pilatus undrede sig.

Men paa Højtiden plejede han at give dem én Fange løs, hvilken de begærede. Og der var en ved Navn Barabbas, som sad fangen med sine Oprørsfæller, der havde begaaet et Mord i Oprøret. Og Folkehoben kom op og begyndte at begære, at han vilde gøre for dem, som han altid plejede. Men Pilatus svarede dem og sagde: Vil I, at jeg skal give eder Jødernes Konge løs? Thi han vidste, at det var af Avind, at Ypperstepræsterne havde overgivet ham. Men Ypperstepræsterne ophidsede Hoben til, at han hellere skulde give dem Barabbas løs. Og Pilatus svarede atter og sagde til dem: Hvad vil I da, at jeg skal gøre med ham, som I kalder Jødernes Konge? Men de raabte atter: Korsfæst ham! Og Pilatus sagde til dem: Hvad ondt har han da gjort? Men de raabte af al Magt: Korsfæst ham! Og da Pilatus vilde gøre Hoben til Maade, gav han dem Barabbas løs, og efter at have hudstrøget Jesus, overgav han ham til at korsfæstes.

Men Stridsmændene førte ham bort ind i Gaarden, det vil sige i Borgen, og de kalder hele Mandskabet sammen. Og de ifører ham en Purpurkappe og sætter paa ham en Tornekrone, som de havde flettet. Og de begyndte at hilse ham: Hil være dig, du Jødernes Konge! Og de slog ham i Hovedet med et Rør og spyttede paa ham og faldt paa Knæ og tilbad ham. Og da de havde drevet Spot med ham, tog de Purpurkappen af ham og iførte ham hans egne Klæder; og saa fører de ham ud for at korsfæste ham.

Evangelisten fortæller her om alle de Mennesker, der omgav Herren mod Slutningen. Dvæler man lidt ved hans Skildring af dem, undres man, thi den er forfærdende mørk.

„Og de førte Jesus hen til Ypperstepræsten; og alle Ypperstepræsterne og de Ældste og de Skriftkloge kommer sammen hos ham.“ Af dette „Raad“ skulde Jesus forhøres og dømmes. Og nu siges om dem, at de „søgte Vidnesbyrd imod Jesus, for at de kunde aflive ham“. Dommen var altsaa forud fældet, og den hele Domsakt var kun det rene Spilfægteri med falske Vidner og Forsøg paa at give det hele Skin af en retfærdig Fremgangsmaade. Værre kunde en Domstol ikke træde op. Disse Dommere er Uretfærdighedens Tjenere, forladte af Sandhed, Barmhertighed og Retfærdighed — disse en Dommers første Egenskaber. Hvilket Lys falder der ikke over dette „Raad“!

Og dette bestaar af Folkets bedste Mænd: Ypperstepræster, Ældste og Skriftkloge. Havde det endda været

Pøblens Mænd, men tvertimod er det at ligne ved, om Danmarks Biskopper og det teologiske Fakultets Professorer tillige med Menighedens mest ansete Mænd havde slaaet sig sammen til denne Handling. De værste Jakobinere under den franske Revolution bar sig ikke værre ad end disse bedste Mænd af Verdens bedste Folk.

Eller se paa deres Tjenere. Om dem fortælles, at de spyttede paa Jesus, tilhyllede hans Aasyn, gav Næveslag og Slag paa Kinden. De tillod sig alskens Raahed og Ondskab. Intet Glimt af Billighed eller Barmhertighed end sige lidt Godhed mod den saa haardt dømte og medtagne. Der var ingen, der rakte ham et Bæger koldt Vand til at læske sig paa.

Hos Hedningen Pilatus synes til at begynde med at være lidt Samvittighed og Retfærdighed. Han ansaa Jesus for uskyldig og vilde frikende ham. Men det varer ikke længe, før han for at „gøre Mængden tilpas“ fornægter baade Samvittighed og Overbevisning og overgiver Jesus til Folket at korsfæstes efter at have ladet ham hudstryge. Ak, ogsaa her slukkedes Lyset af Mørket. Og i Overensstemmelse hermed ser vi Stridsmændene føje Spot til Skade, da de iførte Jesus en Purpurkappe og flettede en Tornekrone og satte den paa ham.

Og om Jesu Venner er at fortælle, at de flyede og spredtes som Faar uden Hyrde, efter at Judas havde forraadt Herren med et Kys. Og Peter fornægter ham tre Gange i Ypperstepræstens Gaard, mens der handles om hans Ære inde i Huset.

I Sandhed det er, som om al sand Menneskelighed er opgivet. Det er ikke Mennesker, men et Vrængebillede af Mennesker her skildres. De sletteste og laveste Instinkter besjæler denne Kreds af Mennesker, der alle som en træder det under Fødder, der ellers er Slægtens Hæder og Ære. Og det er ikke et enkelt Menneske eller nogle faa, men en hel Skare af alle Samfundslag, en fyldig Repræsentation af Jøder og Hedninger — ja Repræsentanter for os alle. Saa mørkt og tungt er Billedet, at man fristes til at spørge, om Evangelisten ikke har givet en falsk Skildring og gjort dem alle værre, end de var. Thi det hele synes ved første Øjekast psykologisk uforklarligt.

Men saadan var disse Mennesker heller ikke til daglig.

Da var de vel omtrent som alle vi andre: skikkelige og brave Folk, der kunde være baade sanddru, retfærdige, barmhjertige og godmodige. Naar de her slet ikke lignede sig selv, skyldes det Øjeblikkets vældige Betydning og Alvor; en Evighedens Afgørelse skulde træffes. Himmel, Helvede og Jord rystedes i denne Stund. Det er denne Katastrofe, vi sporer gennem disse Menneskers Færd.

Lukas fortæller, at Herren, da de kom og greb ham i Gethsemane, sagde: „denne er Eders Time og Mørkets Magt“. Vi maa bag ved alt, hvad der sker i denne Stund, se Satan, Mørkets Fyrste, der tår sig vældigt i en sidste Kamp for at styrte Frelseren i Fordærvelse, at den fortabte Slægt ikke skulde blive forløst fra Syndens Forbandelse. Han fører her en forfærdelig Fristelsens Stund ind over Herren ikke som før i Kraft af lokkende Billeder og Syner, men i Kraft af Mørkets Rædsel, om han kunde skræmme ham ved Forladtheden, Kulden og Fjendskabet, der fra alle Sider strømmer og aander ham i Møde. Arme Jesus! Det er Helvedes onde Aander, der isnende og kvælende lægger sig om ham for at gøre hans varme Hjerter koldt. Derfor har Mørkets Magt fortrøldet alle disse Mennesker, der i denne Stund omgiver Jesus, og forvrænget disse Hjerter til at forbande, fornægte og forraade ham, den velsignede. De skulde dræbe Jesu Hjerter, dette Hjerter, der elskede Syndere. Han skulde unddrages Sandhed, han, i hvis Hjerter der ikke var Svig. Han skulde unddrages Retfærdighed, han, der ikke kunde overbevises om Synd. Intet Glimt af Barmhjertighed, Godhed eller Venlighed skulde naa til ham, hvis Hjerter og Liv var tjenende Kærlighed. Han var stillet udenfor enhver menneskelig Behandling. Kun ondt skulde siges om ham, kun ondt til ham og kun ondt skulde gøres imod ham. Hvor hans Øje saa hen, traf det kun kolde Blikke, og hvor hans Øre lyttede, hørte han kun onde Ord, der bragte Bud fra fjendtlige Hjerter. Intet mildt og trøstefuldt mødte ham fra den Verden, for hvilken hans eget Hjerter brændte i Kærlighed. Mørkets Magt havde ganske overvældet alle disse Menneskehjerter, der dog var i Slægt med hans eget. Hans Kærlighed blev i denne bitre Stund prøvet og fristet. En Moders Kærlighed kan bære meget, kan trædes paa og saares atter og atter af hendes Barn, men der kan komme det Øjeblik, da hun

udraaber: „nu kan jeg ikke udholde det længer,“ og hun river Kærligheden ud af sit Hjerte. Jesus skulde nu fristes til at sige dette og gøre dette. Hvor blev han ikke saaret, og hvor maa ikke hans Hjerte være bleven fyldt med Sorg, men i denne bitre Stund fødtes ikke en bitter Tanke hos ham, og der kom ikke et bittert Ord over hans Læber. Han blev sig selv lig i sin Lydighed mod sin himmelske Faders Villie og i sin Kærlighed til Syndere. Han tømte lydigt den bitre Kalk til Bunden. Hans Hjerte døde ikke, hans varme Kærlighed blev ikke kold. Thi kort efter bad han paa Korset: „Fader forlad dem, thi de ved ikke, hvad de gør,“ og alle Ordene fra Korsets Træ bragte Bud fra et lidende, men kærlighedsfyldt Hjerte. Mørket fik Magt over alle Hjerter i denne Time, kun ikke over Jesu Hjerte. Det var, og det er uovervindeligt.

H. P. Pontoppidan.

Før Præst i Ollerup nu i Spjellerup paa Sjælland.

Fra Polen.

Et Folk paa 22 Millioner uden nogen statslig Organisation. Magen til nationalt Spørgsmaal findes ikke i vore Dage. Det polske Spørgsmaal er i Omfang det største af alle nationale Spørgsmaal. Delt imellem Europas største og mægtigste Magter synes det polske Folks Skæbne at være beseglet, Tanken om en polsk Fremtidsstat at være haabløs. Der er i Aar ogsaa gaaet 50 Aar siden den sidste polske Opstand. De forudgaaende 50 Aar har mindst fire større Opstande at opvise. Dette viser mest, at man i vore Dage ikke regner med Bajonetter mere. Aldrig har Udsigterne til et heldigt Udfald af en polsk Opstand været mere haabløse end nu. Det er da ogsaa ganske andre Tanker, der optager det polske Folk i vore Dage. Man tænker nok paa en Rejsning, men en Rejsning indefra, der dygtiggør Folket og sikrer dets Tilværelse som Folk. Folkets Kaar er i vore Dages Polen vidt forskelligt, alt som man tænker paa den russiske, den østrigske eller den prøjsiske Del. I Rusland, hvor der bor 13 Millioner Polakker, er disses Kaar som de øvrige russiske Undersaatters. Vel føres der en Udryddelseskrig imod, hvad der er polsk, men denne er dog mest ført imod den polske Adel og de radikaleste Elementer. Efter prøjsisk Mønster har man dog ogsaa begyndt at russificere Polakkerne. Sprogligt set har de russiske Polakker det dog bedre end de prøjsiske.

I Østrig har Polakkerne udstrakt Selvstyre. De har deres egen Landshøvding, deres egen nationale Hær, selv om denne er en Del af Monarkiets. Den polske Adels Sønner tjener dog i Hæren som Officerer. Alle Embedsmænd er polske, og nogen sproglig Tvang er der ikke Tale om. Man faar ved at færdes i Galicien Indtrykket af at være i et rent polsk Land, som Tilfældet er. I den østrigske Rigsdag danner Polakkerne nok en særlig national Gruppe som alle andre Nationer inden for dette brogede

Monarki, men de er for Tiden Regeringsparti. Der er fem Millioner Polakker i Østrig.

Anderledes i Prøjsen. Her er Polakkerne undergivet samme Forhold som de andre smaa Nationer i dette Land. Fortyskningen har sat sit stærke Stempel overalt, hvor den har kunnet komme til. Intet er skaanet. Sproget, Modersmaalet, er som i Nordslesvig forsvunden fra Skolerne, alle Embedsmænd er Tyskere, Retssproget, Forvaltningen, alt er tysk. Den polske Adels Sønner har forlængst opgivet at tage Tjeneste i den tyske Hær. Om Jorden føres en Kamp, i hvilken Regeringen indtil nu har kastet over en Million i Vægtskaalen. Maalet for Regeringens Politik er at fortyske den polske Befolkning. Undtagelseslove til Fremme af dette Formaal er anvendt i stor Udstrækning og er af en saadan Art, at man i intet Land har noget lignende. Prøjsen er paa dette Omraade langt foran Rusland. Det er om denne Kamp, her i store Træk skal fortællles lidt.

Kampen under de nuværende Former daterer sig fra 1886. I Foraaret samme Aar vedtog den prøjsiske Landdag Loven om Nybyggerkommissionens Oprettelse i Posen og bevilgede 100 Millioner Mark til at opkøbe polske Godser for. Disse skulde saa udstykkes til tyske Nybyggere i mindre Parceller. Hvor tidligere et polsk Gods laa, skulde der ved Hjælp af Nybyggerkommissionens Virksomhed komme til at ligge en tysk Landsby. I Hundreder af Tilfælde er det gaaet saaledes, selv om det langt fra altid var polske Godser, der blev slagtet. Bismark, som talte varmt for Bevillingen af de hundrede Millioner, vilde dermed ramme den polske Adel. I denne saa han ikke blot Hovedbærerne af den nationale Tanke i det polske Samfund, men de eneste og egentlige Bærere. Dette Syn var ikke Bismarks alene, men deltes af næsten alle paa den Tid. Det var den polske Adel, der havde baaret og forberedt de polske Opstande, det var den, der sad som Folkets Repræsentanter i den prøjsiske Landdag og den tyske Rigsdag, og den, der indtil da ledede og bar det nationale Arbejde. Man regnede ikke med Folkets nationale Evner, det gjorde knap nok den polske Adel selv.

Der gik et Harmskrig gennem det polske Folk, da Hundredmillionbevillingen blev bekendt. Og det var ogsaa

den polske Adel, der tog den tilkastede Handske op. I Posen oprettede man en „Redningsbank“, der skulde købe og udstykke Godser i Lighed med Nybyggerkommissionen. Man satte foreløbig Maalet til at begynde Virksomheden med en Aktiekapital paa 3 Millioner. Efter omtrent to Aars Forløb var der kun tegnet 1,2 Millioner. Større kunde Nederlaget ikke godt være for den polske Adel. Pengene var endda ikke alene skaffet til Veje inden for Prøjsen, men ogsaa fra Rusland og Østrig. Stillingen saa ud til at være fuldstændig haabløs. I samme Tidsrum havde Nybyggerkommissionen købt en hel Række polske Godser. Blandt dem, der havde solgt, var en hel Række af de fineste polske Navne. Den polske Adels Modstandskraft syntes at være brudt. I Virkeligheden mistede den ogsaa i de Aar Førerskabet, det blev ikke den, der kom til at lægge det tungeste Lod i Vægtskaalen i den nationale Kamp. Det blev Folket.

Der var paa den Tid begyndt en Udvikling inden for det polske Samfund, der var fuldstændig ny. Man talte om en polsk Bondebevægelse. Allerede i 1873 havde man dannet de første polske Bondeforeninger i en Fællessammenslutning. Deres Formaal var af økonomisk Natur. Vi vilde under vore Forhold kalde dem Landboforeninger. De arbejder for Oplysning med Fællesindkøb o. s. v. Haand i Haand med Oprettelsen af disse Foreninger gik Oprettelsen af de polske Banker, alle som Aktieselskaber. Denne Bevægelse syntes at staa i Stampe først i Firserne. Hundredmillionbevillingen gav den et mægtigt Stød fremad. „Gud ske Lov! Nu har jeg et Maal for mine Bondeforeninger!“ Det er Formanden for disse, Jakowski, som tager disse Ord i Munden, da han hører om den store Bevilling. Maalet for Bondeforeningerne blev at holde Jorden. Løsenet blev: Ikke en Fodbred Jord til en Tysker. Og det er bleven fulgt af Bønderne mere end af andre. En polsk Bondelandsby er en uovervindelig Hindring for den tyske Nybyggerkommission. En saadan har tit krydset dens Planer, hvor den har arbejdet for at skabe sammenhængende tyske Distrikter. Den køber nemlig ikke paa maa og faa, men for at undgaa, at Tyskerne opsluges af det polske Element, søger den saa vidt muligt at danne rent tyske Distrikter. Flere Steder kan man vandre milevidt og kun træffe tyske

Nybyggere. De polske Bønder blev ogsaa de første, der købte Jord, da de polske Banker begyndte deres Parcelleringsvirksomhed. De polske Banker havde i Halvfjerserne gjort flere Tilløb til at danne Sammenslutning. Alle Forsøg i den Retning var dog strandet. Først i 1887 under det vældige Tryk, som Hundredmillionbevillingen fremkaldte, lykkedes det at danne en Sammenslutning, der efterhaanden er vokset mægtigt i Styrke baade i den ene og den anden Forstand. Man raadede i 1887 over knap ti Millioner Kapital i Indskud, Andele og Reserve. I vore Dage raader man over omkring ved en Milliard. Hundreder af polske Banker findes spredt over Landet.

Det var disse Banker, der tog Kampen op. Det er dem, der leder Parcelleringsvirksomheden og har foretaget denne. De fleste af dem er Parcelleringsbanker.

Der gik ikke lang Tid, inden man opdagede, at der var Forretning i at udparcellere de mange Godser, der efterhaanden kom paa Markedet. Jordpriserne var endnu smaa, kun en Trediedel af, hvad de nu er, og Købere var der altid nok af. Der er noget i de polske Landsdele, man kalder Landhunger. Det vil sige, at Masserne er ivrige efter at faa Jord. Maalet for Titusinder er at faa en Stump af Fædrene-Jorden.

Den Udvandring paa Sæsonarbejde, der i Halvfemserne tog Fart fra de polske Egne, ikke blot som Landarbejdere, men nok saa meget til det vestlige Tyskland som Bjergværks- og Industriarbejdere, kom til at spille en uhyre stor Rolle. Den førte en Strøm af Guld til det polske Samfund. Den Nøjsomhed, Polakkerne er i Besiddelse af, satte dem i Stand til at spare betydelige Dele af deres surt erhvervede Løn. Som en stadig rindende Strøm gaar de mange Spareskillinger hjem til de polske Banker. Det er ikke en Polaks Mening at blive ude; hans Længsels Maal er Hjemmet, hvor han haaber at faa en Plet Jord for sine Spareskillinger. Hvor meget denne „Vandring“ betyder, faar man et Indtryk af, naar man hører, at der lever over 200,000 Polakker i Industriegnene i det vestlige Tyskland.

Det var ikke svært for de polske Banker at finde Købere til de mange Godser, naar de efterhaanden udparcelleredes. I deres Bøger fandt de Sparere. De kunde ikke blot se, hvor store Summerne var, de havde sparet,

men ogsaa hvor længe de havde været om at spare den Sum, det drejede sig om, og tilmaale dem Kredit i Forhold dertil. Saa godt som aldrig har Bankerne lidt Tab her. De, der blev sendt Bud efter, naar et Gods skulde slagtes, vendte glade hjem. De byggede ikke flot som de tyske Nybyggere, men tarveligt. De kunde derfor, om det skulde være, betale Jorden lidt dyrere end Nybyggerkommissionen og endda klare sig.

De første Beretninger fra Nybyggerkommissionen var meget optimistiske. I de første Aar solgte flere af de mest ansete polske Adelslægter deres Godser til dem. Men efterhaanden blev de polske Tilbud færre og de tyske Godsejere, som trængte paa for at faa solgt til saa høj Pris som muligt, flere og flere. Der gik ikke ti Aar, før Tyskerne begyndte at tale om, at de befandt sig i „Nødværge“. Det ene tyske Gods gik tabt til de polske Banker efter det andet, og snart kom der Balance i Kampen for Polakkerne, og i dette Aarhundrede har de i Kampen om Jorden vundet Sejr over Sejr. Saa krævede man fra tysk Side og fik Undtagelseslove. I 1904 fik man Parcelleringsloven, der forbyder Polakker at opføre ny Huse paa udparcelleret Jord. Denne Lov hæmmede for en Tid Polakkernes Fremgang og deres Parcelleringsvirksomheder. Men Nøden gør opfindsom, og saaledes ogsaa her. Saa opdagede man, at der, naar det kneb, kunde bo indtil fire, fem Familier i et Hus, hvor én dansk Arbejderfamilie vilde betakke sig for at bo. De mange Arbejderboliger, der ligger rundt om ethvert Gods, blev saa brugt som Beboelseshuse. Retten til at opføre Lade- og Staldbygninger processede man sig til. I 1908 kom saa den værste af alle Undtagelseslove, Tvangstægtloven, der tillod Nybyggerkommissionen at ekspropriere polsk Jord, foreløbig 70,000 ha. Loven er dog kun brugt i to Tilfælde endnu i Efteraaret 1912.

Det er gigantiske Former, Kampen om Jorden har antaget. Indtil 1910 havde Nybyggerkommissionen købt ialt 67,9 Kvadratmil, eller et Omraade saa stort som det danske Nordslesvig. Til Trods for dette har Polakkerne vundet omkring ved 18 Kvadratmil Jord netto siden 1886. Angrebet er ikke alene afslaaet, men man er gaaet over til Modangreb. Det er ikke Adelen, det polske Folk kan takke for dette, men selve Folket. Det er de

Titusinder, der med deres Hænders Arbejde har været med til at afslaa Angrebet. Det er en Opvaagnen af Masserne, en Trængen paa nede fra og opefter, der er Skyld i dette. Og her er Kræfterne langt fra udtømt. Det polske Folks Kræfter er umaalelige.

Samtidig med, at dette er sket, er det polske Samfund undergaaet en heldig Forandring. Der er skabt Tusinder af lykkelige Hjem, der er skabt en talrig og stærk Middelstand, som man tidligere slet ikke kendte.

Den samme Udvikling, der er foregaaet paa Landet, er ogsaa fuldbyrdet i Byerne. De polske Byer i Prøjsen er i mange Tilfælde anlagt af Tyskere og var derfor stærkt fortyskede. I 1840 var der saaledes i 38 af 49 Byer i Provinsen Posen tysk Flertal. I 1905 havde af de samme 49 Byer kun 10 tysk Flertal, mens 39 havde polsk Flertal. Det er de underste Samfundslag, der har hævet sig her som ude paa Landet, det er den unge, polske Haandværker- og Handelsstand, der med saa stor Dygtighed har taget Kampen op mod Tyskerne. Her spiller Boykotningen en ikke ringe Rolle. Det er Tyskerne, der har begyndt denne ved at forbyde alle deres Embedsmænd at handle med Polakker. Jo skarpere de nationale Modsætninger bliver, desto skarpere gennemføres den nationale Boykotning. Betegnende i den Retning er det, som det gik, da man sidste Efteraar anvendte Tvangstægtloven. Hundreder af tyske Købmænd og Haandværkere maatte som Følge deraf lukke, saa stærkt blev den nationale Boykotning gennemført. Det er Polakkerne, som vinder under skærpede Forhold paa dette Omraade, da de er de fleste.

Det er alle klar over nu, at Tyskernes Kamp er haabløs. De har med deres Politik kun bidraget til at vække Polakkerne. Hvad nytter det dem, at de her flytter omkring ved 20,000 Nybyggerfamilier til de polske Egne, naar Polakkerne dog er gaaet frem fra i 1886 at være 70 Procent af Befolkningen i Provinsen Posen til nu at være 75 Procent.

Den „polske Fare“, som Tyskerne taler saa meget om, vokser stadig i Omfang, om det saa er i Pommern, saa begynder Polakkerne at købe Jord ogsaa her, og i Østprøjsen, vest for Danzig, bor de nu i et milebredt Bælte i et Antal af omkring 60 Procent af den samlede Be-

folkning. Mod Syd trænger de frem i Slesien og mod Vest imod Brandenburg.

For det polske Folk i Prøjsen har Kampen været udviklende og opdragende. Den har vakt det polske Folk, den polske Almue, saa det snart er hele Folket og ikke Adelen alene, der er Bærere af den nationale Tanke. Den Opgave, det polske Folk fik, da det blev kaldet til at vogte sit Sprog og sin Jord, har det taget op i Troskab, ja, med Begejstring. Det er vokset under denne Opgave, det er blevet adlet under den. Den ny, polske Rejsning inden for Prøjsens Grænser er vel, naar alt kommer til alt, den mest betydningsfulde Rejsning, det polske Folk har kendt. Oplysning og Dygtiggørelse, det er Vejen fremad for den polske Nation.

Andreas Grau.

Elevmødet.

Endelig naaede vi at faa et Elevmøde uden at blive forulempet af Regnvejr. Om Lørdagen var det lidt koldt; og det blæste vel meget; men om Søndagen var Vejret helt igennem fint.

Det egentlige Elevmøde begynder jo først om Søndagen; men ligesom en Del Højtidsdage begynder med en Aften, da man faar en lille Forsmag paa Festen, saadan er det ogsaa med Elevmødet.

Lørdag Aften var der Oplæsning af Fru Professorinde Anna Poulsen (vgl. Skuespiller Emil Poulsens Enke). Hun læste „St. Hans Aftens Spil“ og nogle mindre Fortællinger. Og derpaa sang Sommereleverne flerstemmigt under Ledelse af Lærer Agnus Sørensen.

De, der vil have Nattely paa Skolen, maa selv medbringe Tæpper; men de fleste var kun maadeligt forsynede; og Natten var meget kold; derfor var der Steder, hvor de mandlige Gæster tog Madratserne af Sengene og redte Familiesenge paa Gulvet, saadan kunde de bedre udnytte den Varme, som gamle Venner kunde have til overs for hinanden.

Søndag Morgen besøgte Fru Nanna Kr.-Randers' Grav paa Ollerup Kirkegaard; og Kl. 10 Formiddag begyndte Mødet i Gymnastiksalen; der var da samlet henved 400 Mennesker. Her holdtes Morgenandagt af Kr.-Randers; og derefter talte Lars Bækhoj og Vagn Møller. Foredragene er gengivet anden Steds i Aarsskriftet.

Ved Middagsbordet, der var dækket i Gymnastiksalen, blev „en bette Vihs“, hvoraf der nedenfor gengives nogle Vers, omdelt og sunget til stor Fornøjelse:

Mel.: Jyden han æ stærk aa sej.

Saa walkommen hwer især,
som rejst ud aa sidder her!
Stuæ Gleh aa ingen Plaw
mød Jer her i de Pa Daw!

Fra Elevmødet. Man hører paa flerstemmig Sang

Gue Minder fyld Je Hjaat,
 saan te I med Løst ka praat!
 Framtidsglimt Je Sjæl foryng,
 saa som Lærker I ka syng!

Aa næ saa I kommæ hjem,
 vil I virk med Fynd og Klem,
 saa di gammel di ka sej,
 I haa won paa gue Vej.

Huæ vi ska bow aa draw,
 læ wos aal wor Or aa Daw
 virk aa be for Danmarks Land,
 gjør et aal de godt, vi kan.

En gammel Ollerupper.

Forstanderen bød Velkommen til alle Gæsterne, takkede særlig Sønderjyderne, fordi de var saa trofaste til at holde ved; og han udtalte Haabet om, at den Mur, man forsøgte at rejse mellem os og dem, aldrig maatte blive saa høj, at vi og de ikke kunde komme over den.

Der var to af Deltagerne, der havde 25 Aars Jubilæum som Elever: de fik et Hurra. En Mængde skriftlige Hilsener og et Telegram blev oplæst.

Der blev endvidere holdt Taler af Landstingsmand Niels Johansen og Kristen Hansen, Hjelm. Der blev sunget og samtalet; og der herskede den bedste Stemning.

Om Eftermiddagen holdtes Foredragene ude. Forsamlingen var nu vokset til omkring 500, næsten alle gamle eller nye Elever.

Kristensen-Randers og Lærer Bak holdt de længere fremme gengivne Foredrag; og derefter samledes man til Generalforsamling, Efter Aftensbordet var der en lille Opvisning af Folkedanse ledede af Lærerinde Dagmar Søndergaard; og Sommerelevernes smukke flerstemmige Sang klang atter ud i den dejlige Aften. Lidt senere fornøjede Lærer Baltersen med sit evigunge Humør Forsamlingen med en lille Oplæsning. Dagen sluttede med Aftensang foran Hovedtrappen.

Lars Bækhøj.

Om Værdsættelse af Livsforholdene.

Tale ved Elevmødet.

Et Menneskes Velfærd afhænger i høj Grad af, hvor rigtigt det kan bedømme de Personer og Forhold, det kommer i Berøring med. Men vi kan egentlig slet ikke vurdere en Ting, uden at vi har noget at sammenligne den med, uden at vi har en Maalestok at lægge paa den.

Saadanne Maalestokke har Folk da ogsaa gerne ved Haanden til enhver Tid. Under den nylig overstaaede Valgkampagne var der én Maalestok, der blev lagt paa hver eneste Kandidat i det ganske Land. Den hed „den lige og almindelige Valgret“, kunde han ikke række sig saa meget, at han kunde staa det Maal, saa blev han kasseret af Flertallet af Vælgerfolket.

En saadan Maalestok gælder imidlertid kun kort. Hvert Slægtled, hvert Folk og hvert enkelt Menneske har sin; og om en Maalestok bruges kort eller længe, beror paa, hvor dybt det Forhold ligger, som den anvendes paa. For en overfladisk Vurdering skifter Værdimaaleren ofte; men jo mere man nærmer sig til Tingenes Kærne, des mindre Forandring vil der være. De fleste Mennesker, som gennemgaar en aandelig Udvikling, bruger saaledes forskellige Maal til deres Medmennesker i de forskellige Aldre.

Spørger vi en almindelig Arbejdskarl i 17—18 Aars Alderen, hvad han kræver for at kunne beundre en Kammerat, saa vil vi i Reglen faa at høre, at vedkommende skal være stærk og kanske være dygtig til Gymnastik, Cykling og Fodbold. Gaar vi til den samme Mand en halv Snes Aar senere, saa vil vi rimeligvis faa at høre, at den, der paa Vælgermøder og i offentlige Forhandlinger rigtig kan bruge Munden og ordentlig tampe Modstanderen, det er hans Yndling. Og dersom vi gaar ud fra, at han stadig udvikles, saa vil vi kanske

finde, at naar han nærmer sig de 40 Aar, saa har han indset, at al den Kamp og Strid, enten den føres med Arme og Ben eller med Munden, den er for en stor Del Forfængelighed; nej den, der er trofast og dygtig i sin daglige Gerning, er for Alvor værd at beundre. Og lad os besøge ham, naar han er bleven 50, saa vil han rimeligvis sige: „Den, der elsker sit Folk og sine Medmennesker og viser det i sin Gerning, han er værd at se op til!“

Der er Udvikling i denne Værdsættelse af Mennesker. Først er det Legemskraften, saa Snakketøjet, dernæst Trofasthed i Arbejdet og endelig Kærligheden, der bruges som Maalestok. Der er Udvikling, fordi Maalingen nærmer sig mere og mere til det, der er Kærnen i Menneskelivet: Hjertets Følelser og Tanker.

Min Tale i Dag skulde gaa ud paa at pege paa en Maalestok for Personer og Livsforhold, som kan bruges længe; men efter det, jeg allerede har sagt, er det klart, at det saa maa være en Maalestok, som kan anvendes paa Livets inderste Forhold.

I gamle Eventyr hører man undertiden om en Salve, som havde den Egenskab, at naar man smurte Øjnene dermed, kunde man se helt ind i Folk og saaledes opdage, hvad der virkelig boede i dem. For at vi kan naa til at bedømme Forholdene ret, er det nødvendigt, at vi faar dem sat i en saadan Belysning, at deres inderste Væsen aabenbarer sig for os. Hvor faar vi en saadan Belysning fra? — Lad os for at faa fat paa det, jeg vil have frem, se paa, hvorledes forskellige Mennesker betragter en Bøgeskov i Vaar og Efteraar.

Ethvert almindeligt Menneske finder, at en Bøgeskov i Foraarstiden er smuk, fordi enhver ganske umiddelbart føler sig styrket og oplivet ved at være Vidne til den stærke Livsudfoldelse, hér finder Sted. Skoven „lever“ jo i den Tid. Derimod er det ikke alle, der finder, at Skoven er skøn om Efteraaret. Og det er den heller ikke, dersom man ikke ser den i en særlig Belysning.

Et Menneske, der ikke har lært noget om, hvordan man skal betragte Naturen, vil glæde sig over Skoven om Foraaret; men kommer han ud i den en Efteraarsdag og ser de faldende Blade, da tænker jeg han vil udbrøde: „Hvor Skoven dog er vissen og kedelig nu.“ Og der

undslipper ham et Suk over, at al den Herlighed, der fandtes her for faa Maaneder siden, nu er forbi, at det friske Løv nu er ved at dø.

Et Menneske, som har lært noget om Farvenuancer og deslige og som forstaar at nyde en „vidunderlig Solnedgang“, vil imidlertid tage det paa en anden Maade: kommer han — eller endnu bedre hun — ud i Skoven en Efteraarsdag, naar lette Skyer driver hastigt over Himlen, saa Lys og Skygge skifter livligt i Skovbunden, og det falmende Løv spiller i utallige Farveafskygninger, saa vil hun næsten tabe Vejret og udbryde: „Nej, hvor Skoven dog er dejlig; jeg finder, at den er langt kønnere end om Foraaret. Se dog hvilket Farvespil!“ Om Skoven lever eller dør, skænker hun ikke en Tanke.

Et poetisk Menneske vil føle sig løftet og styrket af det sprudlende Liv i den grønne Foraarsskov, og i Efteraarsskoven vil han glædes ved Synet af den rige Farvepragt; men samtidig vil han fyldes med Vemod ved Tanken om det Liv, der i Foraaret var saa rigt og nu er ved at slukkes; men idet hans Tanke dvæler ved Foraaret, gaar den ind i Fremtiden til den Vaar, som skal komme; og i samme Nu ser han som i et Langsyn den evige Skiften af Vaar og Vinter i Skovens Liv. Thi Skoven har ogsaa en Art evigt Liv; det Liv, der rører sig i Skoven i Dag, har fortsat sig i uafbrudt Sammenhæng fra det Øjeblik, det udsprang fra Skaberens eget evige Liv. — At Løvet nu visner og dør, betyder blot, at Skovens Liv nu gaar i Dvale for at opstaa forynget næste Vaar. Sommer og Vinter er bare Toppen og Dalen i Livets evige Bølgegang. Derfor er Efteraarsskoven skønnere end Foraarsskoven, fordi den er som et Vindue, hvorigennem man kan se ind i Evigheden.

Ligesom vi kun faar det rigeste Syn paa den falmende Skov, naar vi ser den i Evighedens Belysning, ser den i Sammenhæng med det, hvoraf den kun er et Led, saadan gaar det ogsaa med Forholdene i Menneskelivet, de kan kun bedømmes ret, naar de bliver set i Sammenhæng med det, de er en Del af, i Belysning af det evige Liv.

Naar jeg nu her taler om det evige Menneskeliv, saa tænker jeg ikke derved i særlig Grad paa Livet efter Døden, men fuldt saa meget paa den evige Livsstrøm

som bølger gennem Slægterne lige fra Gud, gennem vore første Forældre og ned til os. Det er jo det ejendommelige ved Livet, at der kan intet Brud være i Sammenhængen. Det ene Led maa udspringe lige af det andet i uafbrudt Sammenhæng. Derfor kan der være Mening i at tale om „Livet“, Menneskelivet som en Strøm, der glider gennem Slægterne, for Øjeblikket lever i os og fortsætter sig i vore Børn og Børnebørn. Og dersom vi nu vil give os til at efterse Menneskenes Handlinger i denne Belysning, saa vil vi straks se, at alle Mennesker har en næsten ubetvingelig Lyst til at have Livet for sig selv, til at lave Privatforretning af det, der skulde tjene til det heles Gavn; og det vil igen sige til at rive Tingene ud af deres Sammenhæng, ud af Evigheden.

Mad og Klæder skulde tjene til Menneskeslægtens Udvikling i Sundhed og Kraft; men hvilken utrolig Anstren- gelse udfoldes der ikke mellem Aar og Dag for at faa lavet Privatforretning med disse Ting, saa de kommer til at tjene til Tilfredsstillelse af enkelte Menneskers pjankede Lyster og til Forherligelse af Madmødre og Skrædere.

Der er et Ord, som i det sidste halve Hundrede Aar næsten er blevet et helligt Ord. Det er Ordet Hjem. Klartseende Folk har faaet Øje paa Hjemmets store Be- tydning. Det er her, den næste Slægt skal vokse op; og som Hjemmet er, saa omtrent bliver vel det næste Slægt- led og kanske flere af de følgende. Men mange Steder forsøges der paa at rive Hjemmet ud af sin Sammenhæng med „Livet“. Konen har saa travlt med at gøre Hjemmet hyggeligt. Hun vasker og skurer og pudser, saa hverken Mand eller Børn kan være i Huset; og naar hun sent paa Dagen er færdig hermed, er hun træt, og saa trænger hun til Ros og Venlighed af Mand og Børn; det faar hun i Reglen ikke; hun faar snarere Utak. Thi det var nok mere Æren ved at kaldes en proper Kone, hun stred for, end for Mands og Børns Vel. Eller man fylder Stuerne med Gulvtæpper og fine Møbler, med Blomster og Nips, selv om man godt ved, at de stærkeste Børn vokser op i de tarveligst udstyrede Hjem; det er deres egen Be- kvemmelighed, Forældrene tænker paa. De har lavet en privat Forretning ud af det, der udelukkende skulde tjene det evige Liv.

Gaar vi en Aften i det kongelige Theater, saa kan det

jo være en Lyst at sidde og se paa de fine Damers rige Dragter; men husker man saa paa i hvilken Sammenhæng, en saadan Dame hører hjemme, saa forandres Indtrykket noget. Skal en saadan Dame ses i sine rette Omgivelser, saa vil det sige, at der rundt om hendes Stol skulde grupperes en halv Snes pjaltede og forsultne Børn med deres Forældre fra en af Københavns stinkende Baggaarde; thi dersom hun ikke fik Udbyttet af deres Arbejde, kunde hun ikke leve, som hun gør. Et kinesisk Ordsprog siger, at naar en Mand lever i Lediggang, maa en anden dø af Sult. Kulturens Goder, der skulde tjene til Menneskeslægtens Fremgang og Udvikling gøres til Privateje.

Den tyske Digter Thomas Mann har skrevet en Bog, som hedder „Huset Buddenbrock“. Den handler om en Slægt af Handelsfolk. I to Slægtled bygges Handelshuset op, saa det er et anset Firma; og da derfor det tredie Slægtleds unge skal vælge sig Ægtefæller, saa kan Firmaets Ære ikke tillade dem at følge deres Hjerters Trang. De fornægter deres Ungdomstilbøjeligheder og gifter sig af Hensyn til Slægtens og Firmaets Ære. Følgen er, at Ægteskaberne bliver delvis ulykkelige, kun i det ene fødes en Arving; og han er saa svagelig, at han dør, før han bliver ret voksen. Saadan forgaar Huset Buddenbrock, fordi Menneskene tjente Slægten i Steden for „Livet“.

Fædrelandskærlighed er en ædel Følelse; og der vilde aldrig blive Strid om, hvad der var Fædrelandskærlighed, dersom ikke Mennesker ogsaa der gav sig til at drive Privatforretning. Det er jo af Kærlighed til Tyskland, at den prøjsiske Regering plager Sønderjyderne. Det er af Kærlighed til Fædrelandet, at Balkanstaterne nu myrder og brænder, ødelægger og nedtramper Menneskeliv og Menneskearbejde. Men det kan aldrig være af Kærlighed til Menneskene og Menneskelivet; og den Fædrelandskærlighed, der ikke indad til giver sig Udslag i Kærlighed til de enkelte Mennesker, og udadtil i Kærlighed til Menneskeheden. Den har intet med Kærlighed at gøre.

Vi plejer at gaa ud fra, at saadanne Begreber som Hjem, Slægt og Fædreland er noget absolut godt. Men det er ikke saaledes, der er intet absolut godt. Hvad der er godt i Dag, kan være ondt om hundrede eller tusinde

Aar. Forfatteren Jakob Knudsen har i flere af sine Bøger forsøgt at vise, at det at dræbe sig selv eller andre ikke under alle Omstændigheder er absolut ondt; ja Forholdene kan endogsaa arte sig saadan, at det bliver nødvendigt for „Livets“ Skyld; og det bliver da noget godt.

Hver ny Slægt, som duer til noget, maa danne sig nye Begreber om godt og ondt. Vi kan ikke uden videre værdsætte Forholdene paa samme Maade, som vore Forældre gjorde. Men naar vi da skal til at danne os en Maalestok for, hvad der er godt og ondt, da gælder det om, at vi ikke slipper overfladisk fra dette Arbejde; men at vi gaar ind til Tingenes inderste Kærne, ser dem i Evighedens Belysning, og derfra bygger vore Meninger og Domme op.

Holder vi fast paa Billedet fra før af Menneskelivet som en evig Strøm, der ruller ned gennem Slægterne, saa vil vi bedre kunne komme til Rette med, hvad der er godt, og hvad der er ondt. Thi alt det, som tjener til at fremme Livsstrømmen, det evige Menneskeliv, det er godt, og hvad der vil hæmme den, er af det onde; og ud fra denne Betragtning kan Begreberne godt og ondt skifte til de forskellige Tider og i sin inderste Grund dog blive ved at være de samme.

Og den Maalestok, vi da skal lægge paa enhver Handling og ethvert Forhold, det er denne: sker det for Livets Skyld, er det til for Livets Skyld*).

Hjem, Slægt, Fædreland, alt er til for Livets Skyld; og saa snart man vil give noget Værdi for sin egen Skyld, saa er det ondt, hvad Navn det saa bærer. Det er Afgudsdyrkelse, det er at tilbede det synlige for det usynlige. Det er Afgudsdyrkelse, naar Folk elsker deres Hjem i Steden for det Liv, der skulde røre sig i Hjemmet. Alle Ting er blevet til og opholdes for Livets Skyld.

Nu vil vist mange indvende, at der i en saadan Betragtning slet ikke bliver Plads for den enkelte Personlighed; men at det hele for dem flyder ud i en ubestemmelig Masse. Men det er ikke saaledes. Thi Livet er netop indrettet saa vidunderligt, at jo mere den enkelte giver sig hen for det heles Skyld, jo stærkere udvikles netop hans Personlighed, og i jo højere Grad vinder han

---

*) Udtrykket er laant fra en af Jakob Knudsens Bøger.

Lykken for sig selv. Thi Ulykke er netop dette, at vort Liv bliver uden Evighed.

Bliver vi i Billedet af Livet som en Strøm, der gaar gennem alt, som lever, saa vil vi se, at mange Menneskers Bestræbelser gaar ud paa at inddæmme sig et lille privat Omraade af Livsstrømmen; men lykkes det, saa vil det gaa vedkommende, som det gaar den, der dæmmer sig lidt Vand inde ved Bredden af en Flod, Strømmen vil gaa forbi, Vandet vil først forsumpe og siden fordampe, og saa er det hele forbi.

Der er vel ingen, der i den nyere Tid har skildret dette at lukke sig ude fra Livsstrømmen saa gribende som Henrik Ibsen. I Digtet „Bergmanden“ fortælles der om en Mand, der tror, at han skal vinde Rigdom og Lykke og Klarhed over Livets Gaader ved at arbejde sig ind i Bjerget. Og saa hamrer og graver han Dag efter Dag, til han bliver gammel og træt; og endnu har han intet fundet af det, han søgte. Da begynder han at ane, at han er gaaet fejl. Og han begynder at tænke tilbage:

„En Gang sad som Gut jeg glad
under Himlens Stjernerad
traadte Vaarens Blomsterveje,
havde Barnefred i Eje.

Men jeg glemte Dagens Pragt
i den midnatsmørke Schakt,
glemte Liens Sus og Sange
i min Grubes Tempelgange.

End har ingen Aand mig lært,
hvad mig tykkedes saa sært;
end er ingen Straale runden,
som kan lyse op fra Grunden.

Har jeg fejlet? Fører ej
frem til Klarhed denne Vej?
Lyset blinder jo mit Øje,
hvis jeg søger i det høje.

Nej, i Dybet maa jeg ned;
der er Fred fra Evighed.
Bryd mig Vejen tunge Hammer
til det dulgtes Hjertekammer.

Hammerslag paa Hammerslag
indtil Livets sidste Dag
Ingen Morgenstraale skinner;
ingen Haabets Sol oprinder.“

Der sidder han da og hamrer og smeder paa sin egen Lykke, mens Livet med Vaarens „Sus og Sange“ gaar forbi ham deroppe paa den lyse Jord.

I flere af Ibsens Bøger kommer han tilbage til den samme Tanke. I Bogen „John Gabriel Borkmann“ skildrer han blandt andre en Mand, som vilde øve en Storbefordring til sin egen og Landets Gavn. Han var Forretningsmand. Men for at han kunde faa Gang i sine store Planer, mente han, at det var nødvendigt, at han sveg den Kvinde, som han elskede, og som elskede ham igen. Det gik ham galt. Han kom i Fængsel og levede siden i Ensomhed, afskaaret fra Mennesker. Da kommer hun, hans Ungdoms elskede, til ham en Gang. Og under Samtalen faar hun at vide, at han aldrig var ophørt med at holde af hende, og at det kun var af Fornuftshensyn, han giftede sig med den anden. Hun havde troet, at det var fordi, han elskede den anden mere, at han havde forladt hende. Men da hun nu faar Sandheden at vide, bryder hun ud: „Du er en Morder. Du har begaaet den store Dødssynd. — Du har dræbt Kærlighedslivet i mig. Forstaar du, hvad det vil sige? Der tales i Bibelen om en gaadefuld Synd, som der ingen Tilgivelse er for. Jeg har aldrig før kunnet begribe, hvad det var for noget. Nu begriber jeg det. Den store naadeløse Synd, — det er den Synd at myrde Kærlighedslivet i et Menneske!“

Kærlighedslivet, det er det, der er Betingelsen for, at vi kan komme i Forbindelse med Evigheden; naar det er dødt, saa er Menneskesjælen en Sump eller en Ørken. Livet kan ikke trives der.

Det er sikkert ogsaa saadan noget, Vorherre mener, naar han siger til de tolv Apostle, første Gang han udsender dem: „Hvo som elsker Fader eller Moder mere end mig, er mig ikke værd; og hvo som elsker Søn eller Datter mere end mig, er mig ikke værd; og hvo som ikke tager sit Kors op og følger mig, er mig ikke værd. Hvo som finder sin Sjæl, skal miste den, og hvo som mister sin Sjæl for min Skyld, skal finde den.“

Vorherre er „Vejen, Sandheden og Livet“. Den, som finder sin Sjæl, skal miste den. Det vil sige: Den, som forsøger paa at gøre sin Sjæl til Privateje, skal miste den; thi den dør simpelthen derved. Men den, som mister sin Sjæl for hans Skyld, skal finde den. Det vil sige:

Den, som lever for Livets Skyld., skal finde sin Sjæl rigere og stærkere for hver Dag.

„For Livets Skyld,“ det er Grundvolden for baade den enkeltes og Samfundets Velfærd. Saa snart noget gives Værd for sin egen Skyld, saa bliver det af den Slags, som Kingo synger om:

„Hvad er det dog alt,
som Verden opsminker med fager Gestalt!
Det er jo kun Skygger og skinnende Glar;
det er jo kun Bobler og skrattende Kar;
det er jo kun Skrog-Is og Skarn og Fortræd,
Forfængelighed.“

Kun ved at tjene „Livet“ faar den enkelte, Slægten, Hjemmet, Partiet, Fædrelandet nogen virkelig — evig Værdi.

Lars Bækhøj.

En Flok Dreng fra Holstebro, der var paa Marchtur gennem Fyn, besøger en Sommerdag Højskolen.

Tale ved Elevmødet Sommeren 1913.

Der er et gammelt Ord, der lyder saaledes: „Man skal gøre sig i Stand i Forstuen, før man gaar ind i Stuen.“ — Enhver forstaar, hvad det betyder i Ordets ligefremme Mening: de store Hatte skal hænges op, Fri-suren bringes i Orden o. s. v., og der er ikke noget at sige til, at man gerne vil se saa godt ud som muligt.

Det er imidlertid ikke det, jeg her vil tale om, men forsøge at anvende det gamle Ord paa tre Maader.

I.

Det gælder i det hele taget om at have sine Sager i Orden, før man tager fat paa noget alvorligt. Og netop i vor Tid, hvor Konkurrencen paa alle Omraader er stærkere end nogensinde, gælder det, hvis man vil følge med, at møde fuldt udrustet. Og i dette Kapløb maa vi alle med, saa sandt som at den, der har faaet Evnerne, dermed har faaet Forpligtelsen til at udnytte dem til det yderste.

Ordenssans er en meget vigtig Ting; det at gøre Indtryk af, at man ikke sjusker med Sagerne, har saa stor Betydning. Ser man paa en Ansøgning, lægger man straks Mærke til, hvordan den er skrevet. — Skal man søge en Plads, gælder noget lignende. — Og hvad betyder det ikke at være nøjagtig og paapasselig, hvis man er sat paa en Post, hvor det netop kommer an herpaa: f. Eks. mange Stillinger ved Banen. Vi har i denne Sommer set det forfærdeligste Eksempel paa, hvad Efter-ladenhed her betyder. Det samme gælder Stillinger ved Hospitalerne; en Fejltagelse her kan drage de mest skæbnsvangre Følger efter sig. Eller man kan nævne de mange Foretagender i vore Dage, hvor der skal føres Regnskaber; her gælder det om den højeste Grad af Nøjagtighed og om ordentlig Revision; altfor ofte læser vi i Aviserne om Svindel, fordi Revisionen har været

for skødesløs og for fuld af Hensyn. I det hele taget kræves der mere Agtpaaagivenhed ved meget Arbejde nu fremfor i gamle Dage. Der staar mere paa Spil nu end i ældre Tid.

Men naar det i al Almindelighed gælder om Nøjagtighed og Paapasselighed, saa gælder det især i Ungdomstiden om at bruge den ret, faa gjort sig i Stand der. Det gælder om at benytte Chancen, naar den tilbyder sig. „Der findes intet Menneske, hvem Lykken ikke gæster én Gang i hans Liv; men hvor den ser, at man ikke er rede til at modtage den, gaar den ind ad Døren og ud af Vinduet.“ — Vi maa vide dette, at Møllen kan aldrig male med det Vand, der er gledet forbi. Den Tid, vi spilder, kommer aldrig igen; næsten alt andet kan vi miste og erhverve det igen, kun ikke Tiden. — Den store Statsmand Gladstone gik altid med en lille Bog i Lommen, for at intet ledigt Øjeblik skulde gaa til Spilde; hvor bør da ikke vi andre med vore jævne Evner passe paa!

Og kommer vi i Ungdomstiden ind i Drivervaner, er det ikke let at slippe ud igen. Nej Arbejde, energisk Arbejde maa til; det, der udrettes her i Verden, udrettes ved 95 % Flid og kun ved 5 % Genialitet, er der sagt.

Og man skal aldrig spørge, hvad det kan nytte.

„Hvad der har været gjort før, kan gøres igen,“ sagde Manden uden Chancer, Jøden Disraëli, idet han tænkte paa sine Landsmænd: Josef, der blev Ægyptens første Mand efter Kongen, og Daniel, der 500 f. Kr. beklædte en lignende Post under Verdens største Despoter. Haanet og nedhysset i det engelske Underhus sagde han blot: „Den Tid er ikke fjern, mine Herrer, da I skal høre mig fra dette Sted.“ Og han blev Englands mægtige Premierminister i 25 Aar.

Man maa blot ikke mangle Mod til at gøre den første Anstrengelse, thi det er den, det gælder; og saa ikke løbe fra det ene til det andet, men samle sine Evner om noget bestemt. Saa behøver man ikke at lade sig skræmme af Hindringer og Modstand; man maa tværtimod huske paa, at det netop er Gnidningsmodstanden, der, skønt den formindsker Hastigheden, er nødvendig for Togets Bevægelse. Smører man Fedt paa Sporene, kan Maskinen

nok pruste og Hjulene løbe rundt, men Toget kommer ikke af Stedet*).

II.

Jeg har først talt om Nødvendigheden af Ordenssans og især om Nødvendigheden af Paapasselighed og Arbejdsomhed for de unge og fremhævet, at hvis dette ej gør sig gældende i Ungdomstiden, Forstuen til Livet, naar man ej at faa udviklet alle sine Evner og altsaa ej at faa levet Livet saa rigt, som man burde. — Men alt dette gjaldt mest det mere materielle Omraade. Alligevel maa det ej blive saadan, at Arbejdet bliver det alt opslugende; de unge maa ej spændes i Arbejdsaaget, saa der ikke bliver Tid til andet. Ungdomstiden skal i høj Grad ogsaa paa det aandelige Omraade være som en Slags Forhal ind til Livet; og her gælder det at gøre sig i Stand, udnytte den Tid, man opholder sig her, saa godt som muligt.

Her gælder det da først og fremmest, at man føler dette, at Ungdomstiden er en Forberedelse, at man ikke havner i dette Syn, som saa mange, at man egentlig allerede er færdig med Livet, at det har ikke mere at bringe, at det ej er værd at leve. — Vi skal bort fra alt det selvopgivende, Livsleden, det som prægede en stor Del af 80ernes Ungdom, og som en af dens fineste Digtere gav Udtryk i Verset:

Hvorfor Livet, hvorfor Døden,
 hvorfor leve, naar vi dog skal dø,
 hvorfor kæmpe, naar vi ved, at Sværdet
 dog skal vristes af vor Haand engang,

Nej, vi skal have Mod til at leve Livet. „Livet skal leves,“ som der er sagt. — De skal haardst dømmes, de som levede et Liv, der intet Liv var, og som derfor hverken passer til Himmerig eller Helvede. De som ikke har villet noget, hverken ondt eller godt.

Henrik Ibsen dømmes saadan om Per Gynt:

„Han har budt sit Livs Bestemmelse Trods.
 I Støbeskeen med ham som mislykket Gods“

*) Enkelte af de anførte Expl. er hentet fra den amerikanske Forf. Swett Mardens nysudkomne udmærkede Bog: „Jeg vil fremad“.

I Digtet „Den guddommelige Komedie“ skildrer den store italienske Renaissancedigter Dante Vandringen gennem Helvede, Skærsilden til Paradisets Højder. I Helvedes Forgaard træffer han denne Slags Mennesker og tiltaler dem saaledes: „Retfærdighed og Medynk dem foragter, — tal ej til dem, sku kun og lad os gange.“ — Og i Aabenbaringsbogen siges der saaledes om dem: „Men fordi du er lunken og hverken kold eller varm, vil jeg udspy dig af min Mund.“

Nej man skal ville noget. Og saa kommer det an paa at begynde Indgangstiden til Livet, faa levet Ungdomstiden paa den rette Maade.

Vi kender allesammen Eventyret om „Prinsessen og Svinedrengen“. Og det er saadan med H. C. Andersen, som han selv sagde, at han fortalte nok Eventyr for Børnene, men huskede paa, at Fa'r og Mo'r, Bedstefa'r og Bedstemo'r stod bagved. Hans Eventyr kan selv det mindste Barn forstaa, men ogsaa den lærdeste og dybsindigste Professor kan faa noget ud af dem.

Der er gjort opmærksom paa, at den lille Prinsesse betegner Ungdommen; hun, som kan blive til, hvad det skal være, men som mest tænker paa at more sig og er baade en Del letsindig og pjanket. — Og Kongesønnen er Livet, der byder os sit Kongerige, stort eller smaat. Og han sender to Gaver: Rosen, det vil sige den ægte Kærligheds røde Rose; men ligesom den lille Prinsesse vrager Rosen, saaledes vrages ofte den ægte Kærlighed for den uægte, alle de halve Forlovelser, Koketteriet, Flirten. — Og ogsaa Nattergalen, d. v. s. alt det, som lyser op, giver Fest i Menneskelivet, Kunst, Musik o. s. v., ogsaa det kastes der Vrag paa. Derimod griber man med Begærlighed efter Gryden: Bognyt, Avissekandaler, Krostuevaas og Venindenedrakning, og ligeledes efter Skralden, d. v. s. Markedsgølet, mange Slags Forsamlingshusballer og Skovfester, Varietéerne i de store Byer og sidst men ikke mindst Biograferne, dette Fladpandernes Surrogat for al aandelig Føde. — Men Prinsessen kysser Svinedrengen, hun er rede til at betale den dyreste Pris for alt dette. Og Eventyret ender med Prinsens Domsprædiken og Skildringen af den grædende Prinsesse udenfor Kejserriget. — Og saadan kan Sorgen over den spildte Ungdomstid ogsaa komme til at gribe mange. Det var Synd

for den lille Prinsesse, og det er tit Synd for Ungdommen, at ingen hjælper her, og at den ej lader sig hjælpe.

Se, dette gjaldt den Ungdom, der var paa Nippet til eller havde Hang til at komme ind paa Afveje, den Ungdom, der traf Valget til den gale Side, uden derfor at være sig selv bevidst, at de havde truffet noget Valg. Og om dem gælder det, at de aldrig finder Lykken paa disse Veje. — Men ogsaa for dem, der gerne vil have noget virkeligt, noget godt ud af deres Ungdomstid, for dem bliver den saa ofte en Skuffelse. I de fleste gærer der saa meget, der er saa meget, man vil have udrettet, saa mange Ønsker, man vil have opfyldt; man vil saa meget, men formaar saa lidt.

For mange drejer det sig om dette, at finde den Jordbund, hvor man hører hjemme. Og mange lykkes dette let for; de finder med Lethed Vejen uden nogensinde at pines med Tvivl om, at det nu virkelig er den rette; andre derimod kæmper og kæmper for at faa Øjet op for, hvor de egentlig hører hjemme, og hvorhen deres Stræben gaar.

Den anden store Vanskelighed i Ungdomstiden, Valget af Livsfællen, forstaar man langt bedre, og med dem, der her bliver saaret, har man saa let ved at føle Medlidenhed. Skikkelser som „Axel og Valborg“ forstaar vi alle. Selv Dramaer som „Ambrosius“ har altid sine Beundrere. — Men det er langt sværere at føle med dem, der lider Skibbrud ved Valget af Livskald, Livsretning. — De rige Spirer, der kan bo hos et Menneske, de knækkes saa ofte, idet de kvæles af Ukrudt, og fordi ingen hjælper til at værne om dem og pleje dem i Væksten. Enhver har noget, der er ejedommeligt for ham, og som skal bringes til Udfoldelse. Kun hvis denne Spire værnes og holdes grøn, kun da kan der ventes Frugt; kun hvis Ungdomslivet er ledet ind i de rette Baner, kun da kan det blive den rigtige Indgang til Livet:

Kun Spiren frisk og grøn i tidlig Vaar
og Blomsterfloret i den varme Sommer,
da Modenhed i Møde Planten gaar
og fryder med sin Frugt, naar Høsten kommer.

Det er noget af det, vi i Højskolen gerne vilde: at holde Spiren frisk, gøre vort til, at Ungdomstiden kan

blive den rette Indgang til Livet. Den Opgave, at faa det frem hos det enkelte Menneske, der er ejendommeligt for ham, at vække og styrke Livsmodet hos den unge, der trænger dertil, det har været den danske Højskoles betydeligste Opgave.

Vi vil lære Ungdommen at elske det Liv, Gud har givet os. Og det Maal, vi vil sætte os, er et rent aandeligt Maal. Med Rod i det bedste af det, de Gamle før os levede paa, vil vi søge at samle os om det bedste af det, der er oppe i vor egen Tid. Og i den Sammenhæng kan det saa være lige meget, om vi ikke bliver de førende i „Kulturfremskridtet“, alt beror nu engang ikke paa Flyvemaskiner og Biler med 120 km Fart i Timen.

Her synes det imidlertid, som om Udviklingen er ved at gaa i en ganske anden Retning. Det er klart, at de moderne Samfærdselsmidler maa virke til at skabe Mennesker, der ikke føler sig knyttet til noget bestemt Land eller Folk. Kosmopolitismen, Verdensborgerligheden, breder sig. En handelsrejsende færdes i alle Lande, mestrer alle Sprog og føler sig ej bundet til noget bestemt. Paa ham og saa den, der føler sig knyttet til et bestemt Folk og dets Tankegang, er der stor Forskel; om ikke den sidste udvikles mere til en Personlighed, til en Karakter, er dog vist tvivlsomt.

Og det er Videnskaben, der i vore Dage fører det store Ord, især Naturvidenskaben, det, der staar i Opfindelsernes Tjeneste. Og der er en Tendens til at overse alt, hvad der hører den gamle Tid til; man vil lade vor Historie begynde med den fri Forfatnings Indførelse eller noget lignende.

Jeg tror dog ikke, vi har Raad til slet ikke at stifte Bekendtskab med de store Skikkelser, der har levet; Folk som Luther, som Absalon og Valdemar skulde vist selv vor kultiverede Slægt betænke sig paa at slaa en Streg over — og ligesaa at lade den opvoksende Slægt være i Uvidenhed om, at der har været Folk til som en Moses og en Elias. Alle vore Forfædre Slægterne igennem har dog kunnet hente aandelig Næring her.

Nej, med Rod i det forbigangne vil vi søge at forstaa vor egen Tid; thi heller ikke dette sidste maa vi glemme; det er jo i denne og i Kamp med dens Tanker, vi skal udvikles og dannes. Tidens Tanker maa

netop gerne brydes i os, vi skal forstaa dette, at Livet er ikke Stillestaaen men Kamp. Nej netop dette skal vi passe paa, at Tiden ikke løber fra os, men at det bliver os, der er de ledende og førende. I et Digt fra Henrik Pontoppidan til Georg Brandes, hvor han ganske utilsløret siger ham, at Tiden er løbet fra ham og ej længer bærer hans Præg, ender sidste Strofe: „Jeg tænker, han fejrer sin Dag med de døde.“ — Det skal vi passe paa ikke kommer til at ramme os, men at vi i de unge Dage fæster os ved noget, der kan leve, der kan blive ved at holde sig frisk og spiredygtigt, og som kan holde Livet ved lige i os.

„Følg ej med Strømmen, men følg med Tiden,
hvis du vil holde dig ung i Striden.
Kan Strømmen ta' dig, da vil den sluge dig,
gaar Tiden fra dig, kan den ej bruge dig!“

synger Hostrup, han som forstod at staa i Striden, udvikles gennem den, men føre det frelst i Land, han stod paa. —

Nej det, det gælder om, er at leve et rigt Ungdomsliv, rigt i Arbejde og rigt i aandelig Udvikling; men saa gælder det ogsaa om at dette kan blive ved, at man ikke, naar den egentlige Manddomsgerning kommer, saa udelukkende gaar op i Arbejdet her. Det kan ikke nytte at ville hindre Folk i at bestille noget, heller ikke i at tjene Penge, en Mand kan jo have mange at sørge for og meget at svare til; men det, vi skal advare imod, er helt at glemme det, man ellers i sin Ungdom har levet i, at Kærligheden til dette ikke maa blive kold. — Der har været gjort opmærksom paa, at ved Brudevielser høres det ikke sjældent, at Præsten i sin Tale gaar ud fra Fortællingen om Brylluppet i Kana og siger til de unge, at ligesom Vinen der slap op, saaledes vil Kærligheden, „den naturlige Kærlighed“ ogsaa blive mindre, og saa gælder det om at have den bedre Vin, den kristelige Kærlighed at ty til. — Det kan jo lyde meget smukt, men alligevel er det en daarlig Tale af en Præst; skulde han ikke snarere sige til dem, at de skulde bevare, værne om og pleje deres Kærlighed; at den kan faa langt større Vækst og Inderlighed gennem de skiftende Kaar, men at meget her beror paa dem selv. — Og saadan

ogsaa med det Liv, man har levet i sin Ungdom, og med de Idealer, man der har haft for Øje. Dem maa man ikke svigte, naar man er kommen over Ungdomsbroen, som Hostrup siger, og er kommen midt op i Livets Kampe.

Vi skal i Ungdomstiden gøre os rede, danne os Idealerne om Sandhed og Renhed, og med dem i fast og sikker Behold og ligesaa blanke, som da de blev til, kan man saa gaa over Tærskelen ind til den egentlige Manddomstid, fra Forstuen ind til selve Livet.

III.

Endelig kan det gamle Ord om at gøre sig rede i Forstuen bringes til Anvendelse, naar Talen er om Livet her paa Jorden i Forhold til det evige Liv.

Her møder os Fortællingen om de ti Brudejomfruer; de havde ikke gjort sig rede i Forstuen; de havde ikke deres Sager i Orden; og derfor kunde de ikke komme med ind i Stuen. Der staar: Og de, som var rede, gik ind med Ham til Brylluppet, og Døren blev lukket. — Det vil altsaa sige, at der kræves af os, at vi skal være rede, at vi skal have brugt vor Tid til at samle et Forraad i Kanden, at Forraad af gode Skatte, der som en aandelig Tærepeng kan være os til Næring, kan holde Livet i os ved lige.

Og her kan det ikke nytte at opsætte dette, thi ingen ved, naar Døren gaar op, ingen ved, naar Timen kommer, thi den kommer som en Tyv om Nattén.

Og paa den anden Side maa ingen tro, at den Stræben slutter. — Paulus siger: Ikke at jeg allerede har faaet det fat, eller er allerede fuldkommen, men jeg higer derefter, — og idet han paa samme Sted ligner Livet her nede ved et Væddeløb, siger han: Det, som er bagved, glemmer jeg, og det, som er foran, rækker jeg efter og higer saaledes imod Maalet, til Sejrsprisen i Guds Kaldelse opad i Kristus Jesus.

Det Liv, vi lever nu om Dage, er ogsaa et saadant Kapløb, men mellem os selv indbyrdes, den store Konkurrences Kapløb. Er der én foran os, saa skal han naas, selv om vi saa skal hugge ham bagfra, og er der én paa Siden af os, saa spænder vi Ben for ham. Løbet bliver hurtigere og hurtigere, vildere og vildere, til man tilsidst

maa gaa ud af Legen. Handicpen er — for at blive i Væddeløbssproget — endt for vort Vedkommende, vi kan gøre Odds op, mens de andre stormer videre.

Men naar Paulus taler om Løbet, saa er det mod et fælles Maal, et Maal, som det ikke gælder at konkurrere hinanden bort fra, men gensidig hjælpe og støtte hinanden frem imod. — Lad os stræbe efter de mange smaa Maal hernede, se at naa saa mange af dem som muligt, men lad os ikke glemme det store Maal for Enden af Løbebanen.

Vagn Møller.

Træk af Jesu Opdragelses- og Udviklingshistorie.

Tale ved Elevmødet den 29. Juni 1913.

Af I. P. Kristensen-Randers.

I Julen 1901 lod Jonas Lie trykke et lille Digt, der lyder saaledes:

„Forundret sidder jeg saa her
paa Jordens trange, lille Skær
iblandt de andre Fugle,
og lytter frem, ~~med~~ lidt til hver;
her synger op saa mangen Stær
og tuder mangen Ugle;
de ivrer hver, som ved de alt,
og dog har ingen mig fortalt,
hvorfor vi alle hid er dalt —
vi stakkars, stakkars Fugle!“

Hvis Digteren kun tænker paa Adams og Evas Børneflokk, naar hans Syn falder paa Fuglevrimlen paa Jordens „trange, lille Skær“, saa har han Ret i, at ingen i den, hvad enten de fløjtede lifligt, eller de tudede uhyggeligt, har kunnet løse Gaaden: Hvorfor er vi dalede hid? Men „Fugleskæret“ blev en Julenat gæstet af en sælsom Fugl, „den høje Gæst“, og naar hans Røst regnes med, kan vi sige, at der er givet Besked om Meningen med, at vi mange Fugle fandtes og findes her.

En kristen Skolemand vil om den Ting sige som saa: Jesu Opdragelse og Udvikling udtaler klart, paa hvilken Vej et Menneskeliv skal færdes, og hvilket Maal det er skabt til at naa.

Herimod kan gøres den Indvending — ogsaa fra kristne Menneskers Side: Vi kender meget lidt til Jesu Udviklingshistorie; der er kun optegnet nogle enkelte Træk, tre eller fire, fra hans spæde Barndomsaar; om Aarene siden indtil den første Paaske, efter at han har fyldt sit tolvte Aar, tier Evangelisterne. Om hvorledes han tilbragte denne Festtid, faar vi en Beretning paa en Snæs Linjer,

og saa hører vi ikke noget om ham, inden han er omkring de 30 Aar. Man kan altsaa sige: Om Jesu Barn- dom og Ungdom, disse Livsafsnit, som er grundlæggende og afgørende for et Menneskes Udvikling, véd vi saa godt som intet.

Men det vilde være meget overfladisk Tale. Vi bør nemlig mærke os, at de tre Livsaldre i Frelserens jordiske Levnedsløb: Barndom, Ungdom og Manddom, hver for sig ender med en Eksamen eller, som jeg hellere vil sige, Udviklingsprøve. Og en sand, d. v. s. en dybt- gaaende og omfattende Udviklingsprøve kaster altid Lys tilbage over den gennemlevede Tid og lader os ane de kommende Dages Udseende. Den unge Mand, som klarer sig særdeles dygtigt ved et stort Gymnastikstævne, saa han kommer hjem med Udmærkelsesbevis, har ikke slumpet sig til sin Hæder. Hans Optræden i de afgørende Timer fortæller noget om den Maade, han har brugt en god Del af sin Fortid paa, og den vækker Anelser om hans Fremtid.

I.

Fortællingen om Jesu første Udviklingsprøve findes hos Lukas og gengives saaledes af Axel Sørensen: „Hans Forældre tog hvert Aar ned til Jerusalem til Paaske- højtiden; og da han var fyldt tolv Aar, tog de sammen derned som sædvanligt ved Festen. Da de havde tilende- bragt Festdagene der og vendte hjem, blev Drengen Jesus i Jerusalem, uden at Forældrene vidste af det. Da de imidlertid antog, at han var i Rejseselskabet, kom de en Dagsrejse frem, før de søgte efter ham blandt Slægt og Venner. Da de ikke fandt ham her, vendte de tilbage til Jerusalem for at søge efter ham; men først efter tre Dages Forløb fandt de ham i Templet, siddende midt mellem Lærerne og høre paa dem og spørge dem, og alle de, der hørte paa ham, var ude af sig selv af Forbavselse over hans Forstand og hans Svar. Da de saa' ham, blev de slaaet af Forfærdelse, og hans Moder sagde til ham: „Men Barn dog, hvorfor har Du gjort det imod os? Din Fader og jeg har gaaet i stor Angst og søgt efter Dig.“ Men han svarede: „Hvor kunde I lede efter mig? Vidste I da ikke, at jeg maatte være i min Faders?“ (vi maa underforstaa Hus eller Gerning.) Men de forstod ikke

det Ord, som han her sagde. Og nu fulgtes han med dem fra Jerusalem og kom til Nazareth og var dem lydig. Hans Moder gemte alle disse Ting i sit stille Sind; og Jesus udviklede sig ikke alene i ydre Skikkelse, men ogsaa i Visdom og Yndest hos Gud og Mennesker.“

Det forekommer mig, at det her fortalte viser os seks eller syv værdifulde Sider af en sund Barndomsudvikling.

Chr. Richardt spørger i sit skønne Digt om Jesu Barndom: „Har han leget?“ og han svarer: „hvorfor ikke!“ Selvfølgelig har Drengen Jesus leget. Det var først længe efter Barndomsaarene, at han følte sig som det Guds Lam, der bar al Verdens Synd. Pædagogen Fr. Lange har med Rette sagt, at et for sin Sjæls Salighed bekymret Barn er en Uting. Den Mand, der skal kunne bære store Byrder og lægge sine Kræfter ind i alvorligt Arbejde, maa have kendt Barndomsdage, da Kræfterne, baade Sjælens og Legemets, vokser i den glade Leg, hvor der ikke stilles meget alvorfulde Maal eller kræves værdifulde Resultater, men hvor saadanne endda ubevidst kan naas og høstes. Naar Josef og Maria ikke søger efter den tolvaarige Jesus paa den første Dagsrejse hjemefter, har Grunden selvfølgelig været den, at de mente, han var paa sin naturlige Plads i Rejseselskabet, nemlig blandt legende jævnaldrende. Naar Mennesker i forskellige Aldre rejser ud i Flok og Følge, vil de saa godt som altid gruppere sig efter Alder. Saadan nu og saadan alle Dage.

Marias Ord, da hun efter megen angstfuld Søgen finder Jesus i Templet, klinger som en stærk Bebrejdelse: „Men Barn dog, hvorfor har Du gjort det imod os?“ Men i Svaret er der en vidunderlig Troskyldighedens Frejdighed. Han svarer ikke med nedslaaede Øjne eller med en Stemme, der skælver af Frygt. Hans Svar vidner om Opdragelse i og til Aabenhjertighed. En engelsk Kvinde, med hvem Grundtvig havde let ved at tale, sagde engang til ham: „Den Ting er ikke i Verden til, hvorom vi to jo kan tale.“ Saaledes kunde Jesus og hans Moder vist ogsaa have sagt. Hvad han siger til hende deroppe i Templet, er vel det samme som: „Men Moder dog, hvordan kunde I dog finde paa at lede efter mig! Du har jo saa tit fortalt mig, at Gud i Himlen er min Fader, og at naar jeg blev stor, skulde jeg altid have

med hans Ord at gøre, og saa troede jeg jo, at nu, da jeg var kommen op til hans Hus, havde jeg Lov til at blive der.“

Naar det saa hedder, at Josef og Maria ikke forstod det Ord, som han her sagde, saa mindes vi vel om, at Drengen, som har talt, er Undtagelsen, „den enbaarne“. Men der er dog noget almenmenneskeligt i Plejefaderens og Moderens glippende Evne. Forfejlet Opdragelse kan føre til, at der i Børnene gror noget op, som Forældrene slet ikke begriber; men at Opdragelsen er forfejlet, kan ogsaa vise sig paa den Maade, at Børnene er uhyggeligt nøjagtige Aftryk af Forældrene. Den bedste Opdragelse vil altid føre til en Udvikling i Børnene langt over Forældrenes Forstand.

At noget dybt ejendommeligt, ja uforstaaelig ejendommeligt, udvikler sig hos et Barn, har som Regel nøje Sammenhæng med, at det faar Lov til at nyde en ret vidtgaende Frihed og Selvstændighed. Børn bliver jo ikke synderlig gamle, førend de stiller Krav i saa Henseende. „Mig vil selv!“ — „Mig kan selv!“ hedder det, naar andre vil putte det Maden i Munden eller holde Koppen, hvoraf det skal drikke. At Jesus i sin Barndom har haft megen Lejlighed til at gaa paa egen Haand, ser vi deraf, at Forældrene kommer en hel Dagsrejse frem, inden de søger efter ham blandt Slægt og Venner.

Nu har Maria talt i Templet, og Jesus har svaret saaledes, at baade hun og Josef har nok at tænke paa i lange Tider. Saa gaar det hjemefter. „Og nu fulgtes han med dem fra Jerusalem og kom til Nazareth og var dem lydige.“ I ældre Oversættelser af det nye Testamente stod der underdanig i Stedet for lydige. Udtryk som „Allerunderdanigst“ og „Underdanigst“ kom i Kurs i Enevældens Dage. De vil om ikke længe være gledne ud af det levende Sprog, og det gør heller ikke noget, blot der er Forældre og andre Opdragere til, som skønner, hvilken Betydning det har, at Børn finder en Vilje, som de med Ærefrygtens Alvor og Glæde bøjer deres egen ind under. Vi har to danske Forfattere, som aldrig bliver trætte af at fremhæve Lydighedens høje Værd. Den ene er Søren Kierkegaard, den anden Jakob Knudsen. Vi véd alle, saa længere Udvikling derom er ufnøden, at i et Hjem

med en stor Flok ulydige Børn er der ikke godt at være. Og Samfundet af voksne skal nok faa at mærke, at indenfor dette er der heller ikke godt at være, hvis det faar stærk Tilførsel fra Ulydighedens Ukrudtsmarker og forholdsvis ringe Tilførsel fra Lydighedens veldrevne Vange og Haver. Kristne Mennesker skal mindes, at til vor Herres Opdragelse hørte Lydighed.

I én af Søren Kierkegaards Dagbøger træffer man paa et dybt Ord af den franske Tæinker Pascal. „Fordi det er saa vanskeligt at lyde, derfor er det saa vanskeligt at tro,“ hedder det. Og jeg tør mene, at naar Jakob Knudsen foruden „Angest“ faar givet os én Bog til om Morten Luther, saa vil man skønne det klart, at denne Stormands Opdragelse til Lydighed var uafviselig nødvendig, for at han kunde blive saa vældig en Fornyer, som han blev, af den kristne Tro. Det var Lydighed, som fik den tolvaarige Jesus til at følge sine Forældre til Nazareth. Men Troens Lydighed eller Lydighedens Tro har før den Tid Gang efter Gang bøjet hans Sind hen mod det gamle Hjem, Evighedshjemmet med Faderen i Højsædet. Den, som vokser op i Ulydighed mod dem, han ser, finder vanskeligt i ærbødig Tro hen til de usynlige Magter. Der er en fast Bro mellem Lydigheden i Nazareth og Ordene: „Ske ikke min, men din Vilje!“

Tilbage staar nu at understrege et Ord om, at Jesu Barndomsudvikling gik ad den rette Vej. Da hans Barndomsaar er til Ende, og det var de efter jødisk Regning ved det fyldte tolvte Aar, er han en energisk Hører og Spørger. Alle hans Kræfter er i fuld Grøde. Saaledes bør Barndommen slutte.

Hele Fortællingen om Jesus som tolvaarig Dreng har saa en Udtalelse, hvorved den Livsprøve, alt det fortalte drejer sig om, kommer til at pege fremad imod eller ind i Ungdommens Land. Det hedder jo nemlig: „Og Jesus udviklede sig ikke alene i ydre Skikkelse, men ogsaa i Visdom og Yndest hos Gud og Mennesker.“

II.

Jesus gav sig god Tid eller fik god Tid til at være ung. Da han stammede fra et Smaamandshjem, hvor man var vant til at arbejde for Føden med Hænderne, er det rimeligt, at han tidlig er bleven vænnet til legemligt

Arbejde, og ved dette har han sikkert tjent sit Ophold lige til han „omkring ved 30 Aar“ (Luk. 3,23) traadte op for Folket i sit egentlige Kald. Men inden dette sker, har han atter været til Eksamen eller aflagt en Livsprøve, som kaster Lys tilbage og vidner klart om, hvorledes Ungdomsaarene har været brugt. Prøven har, om jeg saa maa sige, baade en theoretisk og en praktisk Del. Fortællingen om begge Dele findes hos Matthæus.

Her staar der i 3. Kapitel: „Nu kom Jesus ned fra Galilæa til Johannes ved Jordan for at lade sig døbe af ham; men han søgte at faa ham fra det og sagde: „Jeg kunde snarere trænge til at blive døbt af Dig, og dog kommer Du til mig?“ Men herpaa svarede Jesus: „Giv Du kun efter, for saadan passer det sig bedst for os to at fyldestgøre alle Retfærdighedens Krav.“ Det første Ord, vi hører af Jesu Mund, da han fra sin Ungdoms Egne skrider ind i Manddomsgerningens Land, er som en lysende Faneindskrift:

„Alle Retfærdighedens Krav bør ske Fyldest?“ Bedre Gerning kan der ikke ske i et ungt Sind end redelig Granskning over, hvad der er Ret i alle Forhold. Og denne Gerning har Jesus gennemlevet fra sit Barndomslivs Afslutning til den Dag, da han stod for Døberen ved Jordans Flod. Det theoretiske Udbytte af hans Ungdomstid er det bedst mulige. I bedre Ord end disse har ingen formet sin Livstheori: Fyldestgør alle Retfærdighedens Krav!

Et er Theori, men — nej! her er intet men —, og det samme er Praxis i denne Prøve. Derom fortæller fremdeles Matthæus: „Saa blev Jesus af Aanden ført ud i Ørkenen for at blive fristet af Djævelen, og efter at han havde holdt Faste i fyrretyve Dage og Nætter, følte han endelig Sult. Saa gik Fristeren til ham og sagde til ham: „Hvis Du virkelig er Guds Søn, saa sig, at disse Stene skal blive til Brød.“ Men han svarede ham: „Der staar skrevet: „Mennesket skal ikke leve af Brød alene, men af ethvert Ord, der udgaar af Guds Mund.““ Saa tog Djævelen ham med sig ind til den hellige Stad, stillede ham paa Mønningen af Templet og sagde til ham: „Hvis Du virkelig er Guds Søn, saa styrtdig ned herfra; der staar jo skrevet: „Der skal blive givet Englene Befaling om Dig, og de skal bære Dig paa Hænder, at Du ikke

skal støde Din Fod paa nogen Sten.““ Jesus svarede: „Men der staar ogsaa skrevet: „Du maa ikke friste Herren, din Gud.““ Saa tog Djævelen ham igen med sig ud til et meget højt Bjerg og viste ham Alverdens Riger og deres Herlighed og sagde til ham: „Alt det dér vil jeg give Dig, hvis Du vil knæle ned og tilbede mig.“ Da sagde Jesus til ham: „Bort fra mig, Satan; thi der staar skrevet: „Herren, Din Gud, skal Du tilbede, ham alene skal Du tjene““; og nu forlod Djævelen ham, og der kom Engle og gik ham til Haande.“

Udkømmet, Æren og Magten frister til alle Haande Uretfærdighed; men i Forholdet til disse tre kan ogsaa Retfærdigheden udfolde sin Styrke. Hvor magtfuld er ikke Jesu Retfærdighedsfølelse her! Hver Gang Uretfærdigheden løfter sin Stemme, staar Retfærdigheden der kampberedt, væbnet med hellige Ord. Jesus har i sin Ungdom samlet sig Vaaben til et Liv i Retfærdighedens Tjeneste.

Ungdom og Manddom laaner tit hinanden Lys. Som den unge tænker, vil Manden handle og færdes, og som Manden ter sig, har den unges Sind rørt sig. Alle Ord og Begivenheder i Jesu Manddomsliv tales og virkes under det Retfærdighedens Banner, som han gjorde til sit Mærke alt i unge Dage. Lad os se lidt paa enkelte af disse Ord og Tildragelser.

Har Jesus som ung haft jævnaldrende Venner? Vi véd det ikke. Men vi kender fra hans senere Aar et Par unge Mænd, som han saa' sig glad paa.

Den ene er Nathanael, om hvem Grundtvig har sunget:

„Der vandred' en Yngling saa tankefuld,
han ledte om Himlen paa Jorden,
om Røsten fra oven, livsalig huld,
Gudsøster til Himmelens Torden.
Han ledte i Verden, han ledte i Bog,
han ledte i Hjertets den skjulteste Krog,
men fandt dog ej dér, hvad han søgte.“

Nathanael er vist fremfor alt den redelige Eftertankes Mand. Jesus roser ham som en sand Israelit, „hos hvem der ikke fandtes nogen Bagtanke,“ og det Indtryk fik han af ham, da han saa ham sidde under et Figentræ. Da han sad dér, maa hans Aasyn have spejlet den reneste Sandhedssøgen.

Den anden unge Mand er omtalt baade af Matthæus, Markus og Lukas. Han sidder ikke under et Træ, men kommer løbende paa en Vej. Alt tyder paa, at han er af den Slags Naturer, der holder mere af at praktisere end af at spekulere. Han er Embedsmand, siger Lukas. Og da vor Herre nævner ham Budene som Krav, der maa fyldestgøres af den, der vil arve evigt Liv, svarer han: „Ja, Lærer! Alt det har jeg overholdt fra min tidligste Tid.“ Derpaa hedder det: „Da saa' Jesus paa ham og fik ham inderlig kær.“

I saadanne unge, som tænkte redeligt og handlede retfærdigt, har Jesus med Glæde set et Genskær af sin egen Ungdom.

Ligesom vor Herres Forhold til de nævnte to unge Mænd kaster Lys tilbage over hans egen Ungdom ved at vise, hvilke jævndrende han yndede, saaledes viser hans Bjergprædiken, at han har syslet meget med Lovens Ord, de gamle Ord om Retfærdighed mellem Mennesker. Hans Forhold til Loven var det mest levende, som tænkes kan. For ham var Loven ikke en færdigstøbt Form, men et voksende Liv. Han siger: „I maa ikke tro, at jeg er kommen for at ophæve Loven og Profeterne; jeg er ikke kommen for at ophæve, men for at fuldkomme.“ Og at fuldkomme betyder to Ting, nemlig for det første at gøre Loven bedre og bedre, saa den tilsidst bliver det fejlfrie Udtryk for Guds Vilje, og for det andet at leve efter den i et og alt. — Hans Retfærdighedssans viser sig deri, at han er baade Lovgiver og Lovopfylder.

En meget vigtig Side af Jesu Retfærdighed bør ikke lades uomtalt i Tider som disse. Man kan træffe Mennesker, hvis ideelle Stræben har forstenet sig i en enkelt Sag. Det kan være f. Eks. Fredsagen, Afholdssagen, Kvindesagen, Husflidssagen, den almindelige Valgret eller Georgeismen. Vedkommende formaster sig til at udnævne et Brudstykke af Livet til hele Livet. Overfor alt andet er deres Hjerter døde, og de bryder Staven over alle, der ikke ser den paagældende Sag i samme Lys, som de selv ser den i. — Ligeledes kan man træffe Mennesker, som ikke bryder sig om andre end dem, der hører deres egen Familie, deres eget Parti eller en lille Vennekreds til. De siger som Apothekeren i „Alladin“: „Gaa hen og henret for mig, hvem I vil, naar kun i sparer mig selv,

min Hustru og min lille Hassan med de skæve Ben!“ I Modsætning hertil kan vi sige, at Jesu Retfærdighedsfølelse er sammensmeltet med den mest vidtspændende Kærlighed.

Hans Graad vidner derom. Han græd ved Vennen Lazarus's Grav; han græd, da han Palmesøndag red ind i Jerusalem og i Aanden saa dens gruelige Fremtidsskæbne, og hvad der staar at læse i Hebræerbrevets 5. Kapitel, Vers 7—10, minder om Graaden i Getsemane Have for al Verdens Frelses Skyld. At hans Hjerte var knyttet med stærke Baand til en lille Vennekreds i Bethania, hindrede ham ikke i at elske Folk og Fædreland, og Forholdet til Vennekredsen og Folket stod ikke i Vejen for hans Kærlighed til hele den faldne Jord.

Fra de Timer, da Frelseren hang paa Korsets Træ, er der et Par Træk, der fortæller indtrængende om, hvorledes han altid og alle Vegne er optagen af at øve Retfærdighed — hvilket i Grunden er det samme som Kærlighed til alle Sider. Han beder for sine Fjender, og han sørger for sin haardtramte Moders Fremtid.

III.

Vi har nu dvælet ved Ord, der lod klart Lys falde tilbage over Frelserens Barndomsliv og Ungdomsliv; men endnu har vi tilbage at omtale nogle Ord, der ved Afslutningen af hans Manddomsliv lyser tilbage over dette. Det var Ord, som han talte under den store Livsprøve paa Golgatha. Johannes meddeler i sit Evangelium, at da Herren paa Korset havde faaet Eddike at drikke, sagde han: „Nu er det fuldbragt!“ Hermed kan han ikke mene, at hele Frelserværket er fuldført. Han var ikke død endnu, han havde ikke prædiket for Aanderne, som sad forvarede i Dødsriget, han var ikke opstaaet af Døde, han havde ikke ført de mærkelige Samtaler med Disciplene i „de 40 Dage“, og han havde ikke oplevet Himmelfarten. Men alt dette hører jo med til hans Frelsergerning. Hans: „Nu er det fuldbragt“ maa da sigte til noget andet, end at hele Frelserværket er færdigt. Og til hvad vel da? Til dette, at Lidelsens Bæger er tømt til sidste Draabe. Alt, hvad han skulde lide, for at hans Gerning kunde lykkes, er nu lidt. Bølgens Ord til Per Gynt: Gaa udenom! lyder tit i Verden, naar et tungt Tag skal tages. Det har ogsaa lydt til Jesus Kristus. Men han kan sige, hvad

ingen anden har kunnet sige foran Dødens Port: „Det er fuldbragt! Jeg har aldrig gaaet udenom. Jeg har gaaet igennem alt, hvad jeg skulde igennem.“

*

*

*

Denne Tale er ikke en Prædiken. Den er ikke Kristen-
domsforkyndelse. Derfor er den dog ikke ukristelig. Den
er et Stykke Opdragelseslære. Fremfor alt skulde den
sige til de unge: Den Ungdom, som tænker alvorligt over
Spørgsmaalet: Hvad er Retfærdighed? er inde paa
den bedste Udviklingsvej. Det er al Ære værd, at en
ung Mand eller Kvinde søger at lægge sig megen Erhvervs-
dygtighed til, og der bør falde mange gode Ord af til
den Ungdom, der søger Sundhed og Glæde i Gymnastik,
Ildræt og Sport. Men jeg vil sige, at baade Fædrelandet
og Guds Menighed her har særlig Grund til at se lyst
paa Fremtiden, hvis der er mange unge, som gerne læser
alvorlig Digtning, gode historiske Værker, betydningsfulde
Love, Statistik, Socialøkonomi og Ethik. Jeg mindes fra
mit Soldaterliv en Kammerat, som i Rekruttiden læste
Biskop Martensens Ethik. Lad være den er for haard:
Kost for unge, som de er flest med Hensyn til Kundskaber
og Nemme. Men saa ved jeg da, at mangfoldige af vore
Højskole-Elever kunde have godt af og let nok ved at
læse Otto Møllers udmærkede lille Afhandling om
„Danske Lov“, en paa samme Tid munter og alvorlig
lille Bog om, hvorledes Retfærdighedsbegrebet ser ud paa
dansk Grund.

Lad mig slutte med dette retskafne danske Ord:

„Vel født er vel en Trøst,
bedre vel opdragen.“

Tale ved Elevmødet d. 29. Juni 1913.

Fædrelandskærlighed.

I J. P. Jakobsens smukke Fortælling „Fru Føns“ forekommer der en Mand, som hedder Emil Thorbrøgger. Han har som ung forladt sit Fædreland for i Udlandet at tjene sig en Formue. I flere Aar har han levet paa Græssletterne i Sydamerika. Da han kommer hjem til Evropa, keder han sig, og en spørger ham, om han længes efter Prærierne. Dertil svarer han nej, han har aldrig kendt til Længsel efter Steder eller Lande.

Den Tanke, der er udtrykt deri, at Hjemmet, Fædrelandet, har ingen særlig Magt over én, er af andre udtrykt paa en langt stærkere Maade, saa der er endogsaa blevet sagt, at ens Fædreland er det Sted, hvor man har det godt.

At dette er galt, tvivler jeg ikke om. Vort Fødehjem har altid en særlig Tiltrækning for os.

Det Sted, hvor vi har leget vore Barndomslege, drømt vore Ungdomsdrømme, beholder altid en særlig Magt over vor Sjæl.

Vi kan rejse ud og maaske andre Steder faa det økonomisk bedre, Barndomshjemmet beholder dog sin særegne Magt.

Der kender vi de fleste Mennesker og staar i et noget andet Forhold til dem end til andre.

Hver Plet, hvert Træ, hver Sten og Busk har sin særegne Historie at fortælle os, og derfor beholder Barndomshjemmet en egen dragende Magt over vor Sjæl.

Dette kender jeg af Erfaring.

Dertil kunde der jo saa svares, at det var noget for mig særegent; men det tror jeg ikke, det er.

Jeg synes, at Historien og Folkenes Levevis fortæller, at det er almenmenneskeligt.

Den fattige Samojede, der lever højt imod Nord i de russiske Sne- og Ismarker, kan vel med sit mærkelige

Køretøj drage en Tid til St. Petersborg for at tjene sig nogle Penge; men har han faaet Pungen fuld, tager han atter imod Nord til sin fattige kolde Hjemstavn og lever sit Liv der, omgivet af Nød og Farer.

Ude i Vesterhavet ligger der mange Smaaøer, som kaldes Halligerne. Folkene, som bor der, lever i stadig Fare. Højvandet kan komme, Markerne oversvømmes og ødelægges for en Tid af Saltvandet, og Husene, som er bygget paa Pæle, rives over Ende, Dyr og Bohave skylles bort, og Beboerne drukner eller redder med Nød og næppe Livet; men har de bjerget Livet, og Vandet er traadt tilbage til sin sædvanlige Højde, vender de tilbage og bygger et Hjem paa det gamles Plads, skønt de godt ved, at den Ulykke, der nys har ramt dem, efter al Sandsynlighed vil gentage sig efter kortere eller længere Tids Forløb.

Fødehjemmet har over disse Mennesker en dragende Magt.

Op ad Vulkanens Sider bor Menneskene. De ved, at Vulkanen flere Gange i Tidernes Løb har haft frygtelige Udbrud.

Glødende Lavastrømme har væltet ned ad dens Sider, ødelagt Markerne, brændt Husene og dræbt eller fordrevet Menneskene; men naar Vulkanen en Tid har været i Ro, kom Menneskene igen og begyndte forfra. Fødestavnen har en dragende Magt over Menneskesjælen.

Og det store Hjem, Fædrelandet, binder ligesaa Mennesket med de stærkeste Baand.

Fædrelandskærligheden er os medfødt.

Forfatteren Anton Nielsen har en Gang fortalt mig, at han, naar han vendte hjem fra en af sine lange Rejser og kom saa vidt, at han hørte de første danske Toner, kunde blive saa jublende glad over, at han nu var hjemme igen. Eller naar han i Udlandet mødte en dansk talende Mand, syntes han, at det var, som mødte han en kær Ven, selv om det var et Menneske, han ikke kendte det mindste til i Forvejen.

Hvis man nu i al Almindelighed spurgte Mennesker, om de elsker deres Fædreland, saa vilde de allerfleste vel nok svare ja; thi det ved de, at man bør gøre; men der var maaske nok en Del, der i Stilhed vilde tænke, at de aldrig havde mærket synderligt til den Kærlighed.

Der var saa meget andet, som de havde Kærlighed til; men Fædrelandskærligheden, nej, den havde egentlig aldrig været dem paa nært Hold.

Selv om enkelte skulde synes saaledes, er dette dog ingenlunde noget afgørende Bevis for, at de ikke har Fædrelandskærlighed, det behøver kun at betyde det, at den er ikke bleven dem bevidst; thi saaledes er det jo med os Mennesker, at vi tit først lærer at skønne paa en Ting, naar vi har mistet den.

Der er for mig ingen Tvivl om, at Fædrelandet binder et Menneske til sig med de stærkeste Baand.

Da Thyge Brahe i Vrede over Kristian den Fjerdes Trakasserier forlod sit Fædreland, udbrød han: „Er ej Himlen alle Vegne, hvad behøver jeg saa mer.“

Men ude i det fremmede, hvor han dog var Genstand for megen Hyldest og Ære, længtes han hjem „efter de skønne danske Strande, just paa dem bør Templet stande for det høje Stærnekor.“

Spørg den vaagne danske Sønderjyde, om han elsker Danmark, og han ved det.

Han lægger sin Kærlighed for Dagen gennem sin trofaste, udholdende Kamp for at bevare sit Modersmaal og sin Fædrejord.

Spørg de danske, der er udvandrede til Amerika, og de ved det.

Selv om de økonomisk har det godt derovre, længes de dog efter Danmark.

De mange danske, der hvert Aar gæster det gamle Land, er vel Vidne om, at Fædrelandskærligheden lever i dem. Og hvis de i alle Maader kunde faa det lige saa godt her som der, blev sikkert de fleste hjemme.

Fædrelandskærligheden er Mennesket medfødt.

Men hvorfor elsker vi vort Land?

Ja, hvorfor? Dette kan kun delvis besvares; thi Kærligheden giver ikke altid Grunde.

Hvorfor elsker Forældre deres Børn, hvorfor elsker en Moder selv en vanartet Søn?

Det er Blodets Baand, der binder. „Før svige de svorne end de baarne.“ Og som Blodets Baand knytter de enkelte Medlemmer i Slægten sammen og bidrager til Sammenhold imellem dem, saaledes ogsaa i Folkeracerne.

I et gammelt Bondefolk som det danske, er de allerfleste

i Blodsslægtskab med hinanden, og derigennem dannes der en Folkekarakter, ejendommelig for os og noget forskellig fra alle andres. En vis Solidaritets Følelse udvikler sig i Folket i Lighed med den, der findes i Slægten.

Mon ikke mange danske følte Albertis Forbrydelse som noget af en personlig Skam?

Er vi ikke glade og stolte over, at Finsen er en dansk Mand?

Følte vi det ikke som lidt af en personlig Hæder de smukke Ord, som Englænderne udtalte om Selandia?

Vi elsker vort Land, fordi dette Land i Aarhundreder har været Bosted for vort Folk, Her har vore Forfædre gjort deres Arbejde, her har de kæmpet og stridt for at bevare dette Land for deres Børn, her har de vundet deres Sejre og lidt deres Nederlag.

Der er andre Lande i Verden, der er større og skønnere end det; men intet Land i Verden staar vort Hjærte saa nær som det; thi det er vort, og intet andet har en Historie at fortælle os som det.

Staar jeg paa Klitten og ser Vesterhavet rulle sine skummende Bølger ind imod Land, da føler jeg mig stolt over det Redningsarbejde, som danske Fiskere øver her.

Staar jeg paa en Kæmpehøj inde paa den jydsk Hede og ser, hvorledes Lyngen maa forsvinde og give Plads for Træer, Korn og Græs, da er jeg glad for, at jeg er dansk og i Slægt med de Mænd og Kvinder, der har gjort det store Opdyrkningsarbejde.

Og hvor er dette Land dog smukt, naar det en varm Sommerdag ligger badet i flimrende Sollys.

Kommer jeg efter længere Tids Fravær hjem til Fyns smukke Egne, saa frydes jeg over de frugtbare Marker, de herlige Skove, de dejlige Hegn, der giver Landskabet en forunderlig lun Skønhed og Hygge.

Og Fyn har sin Historie at fortælle: Hans Tavsens, H. C. Andersen, Tietgens og mange flere var Fynboere, som bragte Danmarks Navn viden om Lande.

„Og om Kamp og Fremmedvælde
Øxnebjerg og Nyborg melde,
og paa Lyø gik den Leg,
hvor Kong Volmers Lykke veg.“

Saaledes har hver Egn sin Historie at fortælle os.

„Venner ser paa Danmarks Kort,
 ser, saa aldrig I det glemmer,
 til hver Plet har faaet Stemmer,
 thi det Fædreland er vort!
 Maalt med Verden er det lille,
 derfor ingen Plet at spille,
 maalt med Hjærtet er det stort,
 der er Danmarks Saga gjort.“

Naar vi elsker vort Land, saa elsker vi ogsaa det, som er vort Lands Særeje, vore fælles Folkeminder, vort Flag og vort Sprog; thi det er fælles Eje for os alle.

Under Danebrog har Danske i Aarhundreder fylket sig.

Og Sproget er jo det levende Bindeled mellem de enkelte Mennesker og mellem de henfarne Slægter og os.

Vi kan vel lære at tale og skrive fremmede Sprog; men vi tænker vore bedste Tanker i vort Modersmaal.

Det Sprog, vi lærte af Moders Mund paa Moders Skød, det bliver vort, som intet andet Sprog kan blive det.

„Thi Modersmaal er vort Hjertesprog
 kun løs er al fremmed Tale,
 det alene i Mund og Bog
 kan vække et Folk af Dvale.“

Ligesom Slægtsfølelsen er Fædrelandskærligheden en naturbestemt Følelse. Undtagelserne fraregnet.

Thi ligesom der er enkelte unaturlige Forældre, der er ligegyldige eller onde mod deres Børn, saaledes kan der vel ogsaa være enkelte Mennesker, for hvem Ordet Fædreland kun er en tom Lyd. Disse vil dog sikkert være Undtagelser.

Hos langt den overvejende Del af Menneskene i et gammelt Kultursamfund er Fædrelandskærligheden medfødt.

Noget andet er saa, at denne Følelse som saa mange andre gode Spirer i Menneskesjælen baade kan plejes og vanrøgtes.

Man kan maaske nok behandle sin Fædrelandskærlighed paa en saadan Maade, at den til sidst dræbes; men sker det, da er der øvet Vold mod noget af det umiddelbare i Menneskenaturen. Og det Menneske, der har det saaledes, er fattigt i Sammenligning med det, der igennem Sprog og Historie føler sig som Led i et Folkesamfund.

Men elsker vi vort Land paa den rette Maade, saa vil Kærligheden ogsaa drive os til at gøre det, hvad godt vi

kan; thi det, vi holder af, vil vi værne og pleje efter Evne.

Den Mand, som elsker sin Hustru og sine Børn, lægger sin Kærlighed for Dagen i gode Ord, ærligt Arbejde og mandigt Værn mod det Onde, som vil gøre dem Fortræd.

Paa samme Maade tvinger Fædrelandskærligheden os til at synge og tale om vort Land; thi hvad Hjærtet er fuldt af, løber Munden over med.

Det er dog ikke nok kun at tale og synge; thi Ord kan være gode nok, og Ord er noget af det største i Verden — der er vel intet, der er mere Magt i end et virkeligt aandsbaaret Ord — men Ord faar først fuld Værdi, naar der staar Handling bag ved. En eneste mandig Handling, helst en med en Smule Selvfornægtelse i, er undertiden mere overbevisende end Hundrede smukke Ord.

Hvis derfor Kærligheden er af den rette Art, tvinger den os til at gøre et ærligt Arbejde til Gavn og Lykke for vort Land.

Og Danmark, vor Moder, har mere end Opgaver nok at byde sine Sønner den Dag i Dag.

Man har rost dansk Landbrug, og med Rette; thi meget er naaet; men saalænge Agerkaal og Tidsel breder sig i vore Marker, som de gør nu, er der vist ingen Grund til at prale af det, der er naaet.

Det er sikkert sundere at se fremad mod det, der er tilbage, end fordybe sig i for megen Selvgælde over det, der er naaet.

Dansk Jord giver gode Afgrøder, der er dog ingen Tvivl om, at den kunde give meget mere.

„Der er ingen Grænse for, hvad Jorden kan give“, siger Anton Sørensen, Havbro.

Store Stykker af den jyske Hede er opdyrket; men der er øde Jord nok at tage fat paa endnu.

Der er lang Vej frem, inden Landbruget har naaet Grænsen, om der i det hele taget er en Grænse.

Noget lignende gælder vel for Handel og Haandværk.

Paa det politiske Omraade er der maaske nok endnu et Stykke Vej at vandre, inden vi naar dertil, at enhver hæderlig Kvindes og Mands Stemme vejer lige meget, uanset hvor lidt eller meget de ejer.

At der er Brøst i det sociale Liv, bærer den stigende Arbejdsløshed Vidne om.

Der er noget sygt i det Samfund, hvor Hundreder gaar arbejdsløse, medens vi maa indføre Hundreder af fremmede Arbejdere til at luge vore Roemarker.

Dertil burde vi naa, at enhver, der vil og kan arbejde, ogsaa kunde faa Arbejde og derved tjene en saadan Løn, at han med den kan forsørge sig og sine paa en passende Maade.

Anderledes stiller Forholdet sig over for dem, der ikke kan eller vil arbejde.

De, der ikke kan, bør have god og rigelig Hjælp, og de, der ikke vil, bør tvinges dertil; thi „hvo, som ikke vil arbejde, bør heller ikke have Føde.“

Paa Kirke- og Skolevæsenets Omraade har vi ikke mere Frihed og Selvstyre, end at vi nok kan taale at faa lidt mere endnu.

Vi er blevet kaldt Verdens mest oplyste Folk. Maa-ske er det sandt, jeg ved det ikke; thi jeg kender ikke ret meget til andre Folk end det danske; men selv om det er sandt, behøver det jo kun at betyde, at de andre ved endnu mindre end os; thi det ved jeg, at vor Oplysning er ikke større, end at vi alle trænger til at faa den øget.

Saaledes har Danmark Opgaver nok til sine Børn, og hvis vi elsker vort Land paa den rette Maade, da maa vi hver især i sin Stilling og paa sin Plads yde vort Bidrag til disse Opgavers Løsning.

Vi maa med Bjørnson kunne synge:

„Jeg vil væрге mit Land,
 jeg vil bygge mit Land,
 jeg vil elske det frem i min Bøn, i mit Barn!
 Jeg vil øge dets Gavn,
 jeg vil søge dets Savn
 •ifra Grænsen og ud til de drivende Garn.“

Bjørnson begynder sin herlige Sang med: „Jeg vil væрге mit Land,“ med disse Ord vil jeg slutte.

Hvis vi elsker vort Land, saa vil vi ogsaa værne det mod de Farer, der truer det, og med de Midler, som vi mener er bedst skikkede til at afværge Faren; men om disse Midler er det netop, at Striden staar.

Der er mange i vore Dage, der mener, at fordi vi er et lille Folk, vil den Hærstyrke, vi kan stille paa Benene, intet kunne udrette mod de overmægtige Fjender, som vi vil blive stillet over for, og derfor er et væbnet Forsvar intet Værn, men snarere en Fare for os, og der-

for er vort Land bedst beskyttet, naar det ligger aabent og forsvarsløst.

Jeg forstaar godt de Mennesker, der taler saaledes, og tvivler ikke paa, at der iblandt dem er Mænd, der er besjælet af den varmeste Fædrelandskærlighed.

Naar jeg desuagtet ikke kan slutte mig til dem, saa er det, fordi jeg ikke deler deres Anskuelser.

For det første tror jeg paa, at et væbnet Forsvar kan nytte, selv om det ikke er større end det, vi kan stille paa Benene.

Historien viser mange Eksempler paa, at et lille Folk med Held har taget Kampen op med et stort.

For det andet tør jeg ikke for min Samvittigheds Skyld lade mit Land ligge forsvarsløst hen.

Skulde den Ulykke komme over os, at vi vilje- og værgeløse faldt ind under en anden Magt, da vilde jeg alle Dage bebrejde mig selv, at vi ikke havde gjort, hvad vi kunde. Skulde Ulykken endda komme efter en ærlig Kamp, ja saa var det tungt, men dog til at bære, thi saa havde man den Trøst, at man havde gjort, hvad man kunde, og saa havde man det Haab, at det Folk, som ærligt havde kæmpet for sin Selvstændighed, selv under Fremmeherredømme havde Betingelser for at kunne bevare sin Ejendommelighed.

Nu ved jeg nok, at der er Folk, som, naar de hører en saadan Udtalelse, raaber Krigsgalskab efter en.

Det har de imidlertid ingen Ret til; thi jeg er vis paa, at den overvejende Del af danske Forsvarsvener ser paa Krigen, som det den er, et frygteligt Onde, som vi maa gøre alt for at undgaa; men den er desværre nu en Gang i Verden, og vi maa derfor se paa Forholdene, som de er, og som fornuftige Folk indretter vi os derefter.

At Krig er en frygtelig Ting, er sandt, at den kalder Raahed og Vildskab frem, kan ikke nægtes; men paa den anden Side kalder den ogsaa paa Menneskenes Mod og Offervilje stærkere end noget andet; thi hvem kan vel give mere end Livet for det, man har kært.

Er vor Fædrelandskærlighed derfor af den rette Art, saa vil vi tale og synge om, arbejde og kæmpe for vor Moder Danmark, saa hun kan gaa lyse og gode Tider imøde.

P. Bak.

Tom Bryan.

Ollerup Højskole har i Sommerens Løb haft to Engländerbesøg; først den 22. Juli, da Forstanderen for den første engelske Højskole, Fircroft, Tom Bryan med Hustru, Datter og Niece gæstede Skolen, og saa den 6. August under Friskolekursus'et, da vi havde Besøg af en hel Flok Englændere, dels Lærere og Elever fra Fircroft, dels Adultskolefolk, der under Tom Bryans Ledelse foretog en Rejse rundt i Danmark, under hvilken der var et Par Dages Møde paa Frederiksborg Højskole, i hvilket de gamle danske Fircroftelever deltog.

Navnene Tom Bryan og Fircroft er jo nu godt kendt af mange danske Højskolefolk, og dette Aarsskrifts Læsere fik jo i Aarsskriftet for 1912 gennem Agnus Sørensens Artikel en hel Del at vide om Fircroft og de engelske Adultskoler, og det turde maaske være paa sin Plads i Aar at fortælle lidt om den Mand, der er Fircrofts Forstander og frem for nogen den bærende Kraft indenfor Adultskolerne: Tom Bryan.

Tom Bryan, der nu er en Mand paa et halvthundrede Aar, er født i den store engelske Fabriksby Leicester, hvor han voksede op og blev sat i Lære i et Strikkeri, hvor han arbejdede til han var et Par og tyve Aar; men saa fik han Lyst til Bogen og kom til Glasgow Universitet. I Glasgow studerede Tom Bryan i 7 Aar og blev saa M. A. (cand. mag.) i 5 forskellige Fag.

Det var imidlertid ikke Bryans Mening ved Hjælp af Studierne at bryde ud fra Arbejdernes Rækker og tilkæmpe sig en Plads i et andet Samfundslag, tvertimod, han vilde netop, at de Kundskaber, han havde erhvervet sig, skulde komme saa mange som muligt af hans gamle Kammerater, de engelske Arbejdere, til Gode. Derfor tog han fra Glasgow ned til London og blev Medleder af det store Arbejdersettement, Browning Hall. Browning Hall er en Forsamlingsbygning, hvor der afholdes Møder for Arbej-

derne, dels oplysende og dels religiøse, og disse sidste er ikke de daarligst besøgte. De engelske Byarbejdere er gennemgaaende meget mere religiøse end de danske og tyske, og det kommer sikkert af, at Lederne af de engelske Socialis- og Arbejderpartier for største Delen er meget alvorligt kristne Mennesker, der har faaet Forstaelsen af, at netop i den sande Kristendom ligger der

Tom Bryan med Familie i Ollerup.

en Løsning af de sociale Spørgsmaal. Ved Browning Hall virkede Tom Bryan i 10 Aar, og saa stor Pris satte Arbejderne paa ham, at de gjorde ham til folkevalgt Borgmester i en Bydel af London, Southwark. Det er Skik i England, at en tiltrædende Borgmester giver en stor Middag for Byraadet og andre Spidser i Kommunen, og det havde man ogsaa ventet, at Bryan vilde have gjort, men i Stedet for inviterede han alle de fattigste, han kunde finde i Southwark, til Middag i Browning Hall. Den Middag tog det et halvt Aar for de konservative Blade i London at fordøje.

Lige udenfor Birmingham havde Kvækerne imidlertid oprettet en Slags Menighedsskole, Woodbrooke, hvor man især lagde Vægt paa Studiet af sociale og religiøse Spørgsmaal, og til denne Skole ønskede man at knytte Tom Bryan som Lærer. Bryan, der selv er Kvæker, mente ikke at kunne sige Nej til Opfordringen og forlod saa London.

Heller ikke i sin ny Stilling glemte Tom Bryan dog Arbejderne, men hjalp den gamle Mr. Cadbury, hvis store Chokoladefabrik ligger i Nærheden af Woodbrooke, med det Oplysningsarbejde, som denne havde sat i Gang blandt sine Arbejdere.

Saa hændte det, at Tom Bryan foretog en Rejse til Danmark og lærte den danske Højskole at kende, og den Tanke greb ham: Vilde det ikke være muligt at lave en Højskole i Lighed med den danske for engelske Arbejdere.

Det lykkedes Bryan, da han kom hjem, at interessere flere velhavende Kvækere for Sagen, og især takket være Mr. Georg Cadbury jun.s Rundhaandethed blev der købt en Villa, Fircroft, i Havebyen Bournville lige udenfor Birmingham, og her begyndte saa i 1909 den første engelske Højskole med Tom Bryan som Forstander.

Det var den rette Mand paa den rette Plads. Tom Bryan har netop de Egenskaber, der burde være de første hos en Ungdomslærer. For det første har han en ganske urokkelig Tillid til, at det gode, der findes i enhver Menneskesjæl, vil komme frem, naar der bare bliver kaldt paa det paa den rette Maade. Dernæst forstaar Tom Bryan netop at kalde paa dette gode gennem den jævne og menneskelige Maade, hvorpaa han taler til sine Elever om de store Livsspørgsmaal. Tom Bryan bruger aldrig store og stærke Ord; men det, han siger, er baaret frem af en inderlig Trang til at være noget for sine Elever, og det er sikkert det, der bevirker, at han har en enestaaende Evne til efterhaanden at tale sig ind til det, der er Kærnen i Sagen og at lede sine Tilhørere med sig.

Endelig har han det Formaal med sin Undervisning, der burde være Formaalet med enhver Ungdomsuddannelse, at lære Eleverne, at det, det gælder om, er at være et Menneske i dette Ords bedste og dybeste Betydning og at lægge Hovedvægten paa de rent menneskelige Egen-

skaber hos ens Medmennesker og se væk fra de sekundære Egenskaber: om de er danske eller engelske, rige eller fattige, kristne eller Jøder, konservative eller liberale o. s. v., og ud fra dette betragte sig selv som et enkelt Led i Menneskeheden og tjene den gennem sit Arbejde. Tom Bryan har selv givet sine Elever det bedste Eksempel.

Engelske Lærere og Fircroftstuderende.

Ligesom der herhjemme tales om „Vinduet i Vest“, kan der med Rette paa Fircroft tales om „Vinduet i Øst“. Det bliver ikke alene holdt gæstfrit aabent for danske, der vil besøge Fircroft, men Tom Bryan kikker selv flittigt ud deraf, og i Sommer gæstede han saaledes for niende Gang Danmark og tog som fortalt baade sin Familie og en hel Flok Englændere med sig.

Jeg vilde ønske, at flere og flere fra begge Sider vilde finde Vej over den Bro, der lader til at være slaæet over Nordsøen mellem de engelske Adultskolefolk og de danske Højskolefolk; thi gennem disse Besøg tror jeg, at mange

vilde lære at forstaa Betydningen af Menneskelighed, det, der trods Forskel i Sprog, Religion, Levevis o. s. v. burde forbinde alle Mennesker, og det kunde vi trænge til i en Tid som vor, da det ofte er saa underlig smaa Ting, der skiller Mennesker.

Aage Randers.

Morten Eskesen.

Den 8. Februar døde Morten Eskesen i Aarhus, og den Uge senere blev han fulgt til sin Grav paa Kolding Kirkegaard af et stort Vennefølge. Han var ægte Menneskeligheds, Danskheds og Kristendoms villige Tjener. I mange Aar gæstede han Ollerup Højskole ligesom vel de fleste andre Højskoler i Landet baade Vinter og Sommer. Det er helt underligt at tænke paa, at vi ikke mere skal høre hans glade Røst. Men vi vil mindes ham tit, i Kærlighed og med ærbødig Taknemlighed.

Bjørnson har sagt de smukke Ord om den Virksomhed, der var Morten Eskesens Livsgerning paa hans gamle Dage:

„Hvor Danmarks Jord blev revet over,
saa Hjerterødderne hang ved,
did Morten Eskesen sig vover
med trofast Sind fra Sted til Sted.
Han vil med sine tusind Fjed
sy sammen, hvad de søndersled.“

Den Tale, jeg holdt ved hans Kiste i Kolding Kirke, skal ogsaa gengives, særlig fordi den indeholder nogle Ord af Morten Eskesen selv. Talen lød saaledes:

Formanden for „Foreningen af Folkehøjskoler og Landbrugsskoler“, Forstander Alfred Povlsen, Ryslinge, vilde gerne have været til Stede her i Dag for at bringe vor gamle hensovede Ven en Tak fra disse Skoler, men der var Arbejde, som hindrede ham i at rejse hjemmefra, og han har da bedt mig om at møde paa Foreningens Vegne for at lægge en Krans paa Morten Eskesens Grav og for at bringe ham vor bedste Tak.

Det er let at takke den gamle Vandringsmand, som nys har nedlagt sin Stav. Finere Gæst end Morten Eskesen husede de danske Ungdomsskoler vist sjælden. Han rejste „frem gennem Straalefryd“, ja, han var klædt i Solskin fra inderst til yderst. Der var noget vid-

underligt lyst og rent over al hans Færd: Han gjorde sig aldrig interessant ved at tale ilde om Folk. Han havde den gode Hukommelse, som fastholder, hvad det er godt og frugtbart at mindes. Og han havde den gode Glemsomhed, som faar Sindet til at slippe, hvad der ikke er værd at føre med. Han havde godt Arbejde, han var tro i sin Gerning, og Arbejdet var ham en daglig

Peder R. Møller. Morten Eskesen. Jens Skytte.

Glæde. Naar han sent gik til Ro efter en lang Dag, kunde han hvile lykkeligt paa fuldendt Dagværk. Hans Arbejds kærlighed fyldte ham med en Iver og en Glæde, der gjorde ham rig nok til at klæde mange Mennesker og mange Forhold i det mest tiltalende Solskin. Han troede næsten altid, at hans Tilhørere, det være en enkelt eller mange, havde samme Glæde af at høre hans Sang og Tale, som han selv havde af at lade den tone og lyde. — En Arbejder af Morten Eskesens Art kommer til at nyde den gode Samvittigheds Fred. Han har jo skrevet under sit Billede:

„Den gyldneste Glædeskilde jeg véd,
det er den gode Samvittighed,
det er Guds Aasyns flammende Lue,
naar Fjenderne ler, og Farerne true.“

Han kendte den gode Samvittighed baade som Glædeskilde og som Vaaben. Hans muntre Sind og hans Mod — thi han var en modig Mand — var øst af samme Kilde.

Har jeg sagt, at han rejste frem gennem Straalefryd, saa kan jeg tilføje, at han havde „det herligste Rejsfølge“.

Han troede sig omgiven af Englevagt. Jeg deler hans Tro. Uden den er det vanskeligt for ikke at sige umuligt at forklare sig, at han slap saa godt fra alle sit Rejselivs Vanskeligheder og Farer.

Gode danske Ord var der altid i hans Følge. Det véd alle, som kendte ham. Jeg skal kun fremdrage et Ord fra Krügers Dødsleje. Det har Morten Eskesen mindet om tit: „Den samme, som har sendt mig, vil ogsaa sende min Eftermand. Gud har udrustet mig, han udruster ogsaa ham. Aanden, som bærer Sagen, er mægtig. Den Aand er det, som har baaret mig og vist mig Vej. Jeg kan ikke forklare det. Hvad jeg har gjort, har jeg gjort, fordi det maatte saa være. Aanden har lyst for mine Fjed. Vor Fremtid ligger i en højere Magts Haand. Vi har kun at staa paa vor Ret, og vor Ret er klar, vor Sag kan ikke tabes.“

Og gode kristne Ord var der i Morten Eskesens Følge. Han kendte sin Bibel og vore Salmer. Og selv kunde han føre varm og myndig kristelig Tale. Jeg vil minde om hans Ord til Bjørnstjerne Bjørnson: „Kristendommen er hverken et Aag, der er givet os Mennesker at plage hinanden med, heller ikke et Tvistens Æble, kastet ind imellem os, for at vi skal have noget at kives om; men den er Frelsen ud af den værste Nød, vi Mennesker er bleven stedte i.“

Lad os saa tilsidst høre et andet godt Ord af Morten Eskesen, rettet ogsaa til Bjørnson:

„Jeg slipper ikke min Kristentro,
som over Svælget er Himmelbro;
men heller ikke min Ven jeg slipper,
min gamle Ven mellem Norges Klipper.“

Vi mindes med Glæde vor gamle Vens barnlige Tro og hans mandige Troskab i stort og smaat, mod store og mod smaa. Vi takker Gud, som gav vort Folk denne gode Mand, og lad det i denne Time være vor Bøn, at Mindet om Morten Eskesen maa være levende og virksomt blandt danske Mennesker i mange Slægtled! Ja, Gud velsigne dit Eftermæle, gode gamle Ven!

I. P. Kr.-R.

Ollerup Højskoles nye Høresal.

„Hvor sig spreder Lys i Ord,
der er altid hellig Jord!“

Saaledes har Grundtvig fyndigt sagt den Sandhed, at det er ikke Stedet, som helliger de Ord, som lyder der; men det er Talen, som helliger Huset eller Pladsen, hvor den føres.

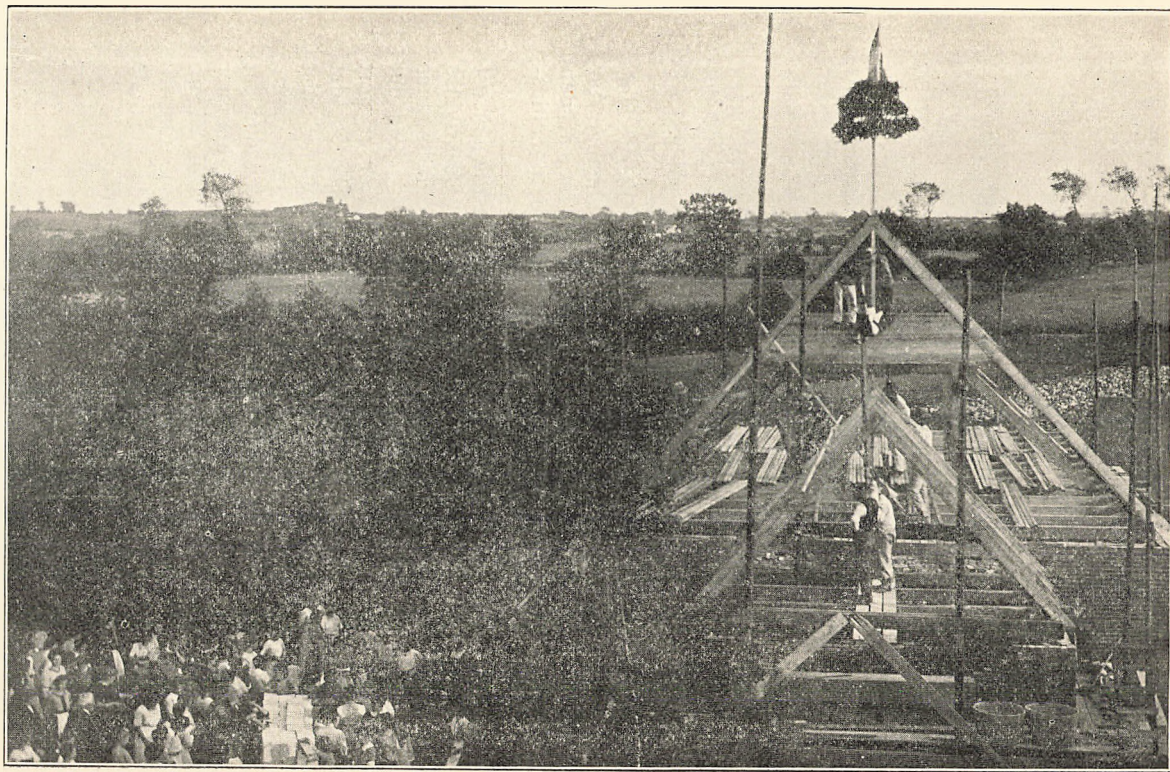
Intet kan være sandere; men det er alligevel ogsaa sandt, at sætter man Ordet højt, vil man gerne byde det saa gode ydre Vilkaar som muligt. Baade de talende og de hørende paavirkes af Omgivelserne.

Egentlig har vi længe haft Plads nok paa Ollerup Højskole til Virksomheden her. Og dog har jeg i mange Aar savnet en virkelig Højskolesal, saaledes udstyret, at den ved hele sit Udseende kunde stemme Sindene til højtidsfuld og lys Alvor.

En saadan er bleven bygget i Sommer paa Plænen øst for „Fredensborg“. Jeg vil ikke give nogen Beskrivelse af den, da jeg gaar ud fra, at Elevforeningens Medlemmer efterhaanden kommer herover for at se den. Kun det skal oplyses, at den nye Sals største Pryd bliver et stort Billede, malet af Viggo Pedersen. Jeg har ikke set det i fuldført Stand endnu; det bliver næppe færdigt før sidst i November, og før det er paa Plads i Salen, bliver denne ikke indviet og taget i Brug. Saa meget har jeg dog set af Forarbejderne, saa jeg tør sige, at Maleriet kommer til at svare godt til Opgaven, jeg i Foraaret bad Viggo Pedersen løse. Jeg sagde vist omtrent disse Ord til ham: „Vil De ikke nok gøre mig den Glæde at male mig et Billede, der minder om Grundtvigs Ord:

„Skjaldesolen, tændt paa ny,
klædte Bjergene i Lue,
saaed' Guld paa hver en Tue,
sleb til Spejl det store Hav.““

Kransen hejses paa den nye Foredragssal.

Den 29. Juli hejste vi Kransen over den nye Sal, under Sang af hele Pigeflokken og mange andre.

Skolens Bygmester, Daniel Rasmussen, som har udført Tegningen til Salen, holdt ved denne Lejlighed følgende Tale:

Nu er vi altsaa naaet til, at Kransen kan hejses paa denne nye Bygning, den Bygning, som er bestemt til at huse Elever og Lærere ved Højskolen her i alle Foredragstimer, altsaa de Timer, hvor Lærerne hver for sig yder det bedste, de formaar.

Salen faar vel Navnet „Foredragssalen“ fordi Foredragene holdes her, jeg vilde hellere, den blev kaldt „Høresalen“ for dermed at betegne, at Eleverne lige saa fuldt som Lærerne skal være med, om Arbejdet skal lykkes ret.

Det skulde gerne blive de festligste Timer, som skal tilbringes her, og for at ogsaa det ydre kan bidrage dertil, vil Salen blive udstyret noget smukkere og mere festligt end de øvrige Skolestuer.

Jeg vil da ønske og haabe baade for Elever og Lærere, som her skal mødes, at det i allerbedste Forstand maa blive festlige Timer for dem, kan dette naas, saa vil Fru Gunild og Kr.-Randers faa Glæde af det Offer, de her har bragt.

Det er jo ene og alene for at skaffe de bedst mulige ydre Betingelser for, at der virkelig kan komme et godt og rigt Udbytte af et Højskoleophold her, at Salen bliver bygget, og naar nu Kransen hejses, vil jeg bede alle med mig raabe et Hurra for det nye Hus, og i dette Hurra vil vi da alle lægge et godt Ønske og Haab om, at Kr.-Randers og Hustru i mange Aar maa se Salen fyldes med glade, feststemte Elever og Lærere, saa de gode Tanker, Ønsker og Forhaabninger, som de har knyttet hertil, maa opfyldes — Hurra!

Jeg takkede Daniel Rasmussen for de gode Ønsker og dem, som arbejdede paa Foredragssalen, for den smukke og gode Begyndelse, som her i alle Henseender var gjort. Og saa tilføjede jeg: Vi lever under en herlig Himmel her i Sydfyn; den er skøn at se til, og den giver baade Vækst og Modning. Gud give, at den Ordets Himmel, som derinde skal hvælve sig over unge Sind, maa faa en saadan Skønhed, at de aldrig kan faa Øjnene fra den, og en saadan Kraft, at Sjælene vokser og modnes under den.

Den nye Foredragssal.

Derefter mindede min Nabo, Landstingsmand Niels Johansen smukt om de Aar, da han og jeg arbejdede sammen, og udtalte gode Ønsker for Skolens Fremtid.

Ollerup Højskole, den 10de November 1913.

I. P. Kristensen-Randers.

Af Ollerup Højskoles Dagbog.

(Fra 11. Novbr. 1912 til 10. Novbr. 1913)

Ved J. P. Kristensen-Randers.

14. Novbr. holdt Biskop L. N. Balslev Visitats i Ollerup Kirke om Formiddagen, og om Eftermiddagen havde Højskolen den Glæde at have ham som Gæst. Fra 4 $\frac{1}{2}$ —5 $\frac{1}{2}$ holdt Biskoppen det i Aarskriftet gengivne Foredrag, og om Aftenen fra 9—10 $\frac{1}{2}$ deltog han sammen med Eleverne, Skolens Lærere og en Del Gæster i et Kaffeselskab. Her talte han smukt om Modersmaalet. Provst Olrik holdt en Tale om de unge, og jeg gav en lille Karakteristik af Slægten Balslev ud fra det gamle Vers:

„Gud-Fader i det høje,
lær mig at skelne nøje
det sande fra dets Skin!
Og mens jeg er i Live,
lad lig et Barn mig blive,
skænk mig et fromt, enfoldigt Sind.“

At Karakteristikken ikke var helt gal, fremgik deraf, at Biskoppen kunde meddele, at dette Vers hørte til den daglige Aftenandagt i hans Hjem.

17. Novbr.: Forstander S. Lunde, Skaarup Landbrugs-skole: Betingelserne for at blive Landmand.
Samme Dags Aften: Inspektør S. Noe-Nygaard, Ribe, et Foredrag, som han gav Navnet: I Lys og Løn.
23. Novbr.: Forstander S. Lunde: Sædskiftet.
30. Novbr.: Forstander Svend Busk, Aarslev Havebrugs-skole: Om Dyrkning og Brug af Havesager.
8. Dec.: Musik af de to Søskende Magnus og Astrid Jeppesen, Vesterskerne.
12. Dec.: Morten Eskesen: Oberst Læssøe.
14. Dec.: Frøken Mørck, Kristiania: Wergeland og Welhaven.

16. Januar: Professor L. P. Larsen, som er Lærer for indiske Studenter ved Universitetet i Bangalore, talte om Missionsvirksomheden i Indien. Han gav en udmærket klar og meget oplysende Fremstilling af, hvor fremmedartet meget i Kristendommen og hos Missionærerne maatte forekomme Inderne, og han hævdede med varmt Frisind, at skal dette fremmede ikke komme til at hindre Kristendommens Fremgang i det store Hedningeland, da maa indfødte komme til at indtage ledende Stillinger i Menighederne derovre.
17. Januar: Samme: en Bibeltime (Romerbrevets 5. Kapitel).
18. Januar: Landbrugslærer Kjær Nielsen, Dalum: Om Fødsel hos Køer og Heste.
25. Januar: Landbrugslærer Møller, Korinth: Om Svineavl.
- Samme Dags Aften: Forfatter Holger Rosenberg: Panamakanalen (Foredrag med Lysbilleder).
8. Februar: Forstander Fenger, Korinth Landbrugsskole: Om Kvæggets Fødring Vinter og Sommer.
15. Februar: Forstander Madsen-Mygdal, Dalum Landbrugsskole: Engkultur.
22. Februar: Forstander S. Lunde: Om Kunstgødning.
- Samme Dags Aften: Ludvig Bøgeskov: et kristeligt Foredrag.
5. Marts: Udflugt til Odense, hvor Elever og Lærere saa St. Knud, Musæet, H. C. Andersens Hus og Skuespillet: Ambrosius.
8. Marts: Overlæge O. Helms, Nakkebølle Sanatorium: Om Tuberkulose.
17. Marts: Forsøgsleder N. A. Hansen, Aarslev: Om Staldgødningen.
22. Marts: Udflugt til Taasinge (efter Kl. 11 Form.).
23. Marts: Musik af Magnus og Astrid Jeppesen.
24. Marts: Gymnastikopvisning fra Kl. 4—6.
8. Maj: Præsten Tolderlund Hansen, Sandager: Fyn med dets Hegn, dets Frugtbarhed og dets Vande (en Billedtale).
28. og 31. Maj. Statsadvokat Haakon Löken, Kristiania: Henrik Wergeland.
5. Juni: Direktør Kornbech og Frue, Odense, læste „Fædres Jord“.

12. Juni: Fru Jutta Bojsen Møller: Om Kvindens borgerlige Rettigheder og Pligter.
29. Juni: Elevmøde.
1. Juli: Missionær Knud Heiberg: Missionen i Indien.
8. Juli: Menighedsmøde i Præstens Have: Taler af Præsterne H. P. Pontoppidan og Viggo Clausen.
9. Juli: Fru Andrea Franks talte her ved et Friluftsmøde.
22. Juli: Landbrugslærer Konradi, Ladelund: Om Malkning.
22. og 23. Juli: Besøg af den engelske Højskoleforstander Tom Bryan, hans Hustru, hans Datter og Miss Baxter. Min ældste Søn, Aage, har opholdt sig paa Tom Bryans Skole Fircroft i 3 Maaneder sidste Sommer, og min yngste Søn, Harald, er for Tiden derovre. Det er Begtrups Tale om „et Vindue mod Vest“, der har givet dem Lyst til Rejsen over Vesterhavet. Det vil sikkert være gavnligt for mange Danske, at der bliver slaaet bred Bro mellem Englænderne og os: Arbejdere, Præster og Lærere f. Eks. kan vist faa mangt et godt Vink derovre fra.

I Dage fra 4. til 17. Avgust holdt „Dansk Friskoleforening“ sit Kursus hos os. Det var en overmaade fornøjelig Tid. Jo mere Statstanken truer med at underlægge sig vort Skolevæsen, jo gladere bliver man ved at mærke, som det kunde mærkes under dette Kursus, at der er Liv, Kraft og Glæde i den frie Skoles Folk.

Et Par Dage efter, at Friskolelærerne var mødt her, fik vi Besøg af 13 gamle Fircroftere. Selvfølgelig lagde Sproget uoverstigelige Hindringer i Vejen for en fyldig Tankeudveksling. Men jeg tror dog, vi paa begge Sider mindes d. 6. Avgust med Glæde. De engelske og de danske Skolefolk kunde i hvert Fald lege sammen og synge for hverandre, saa de frydede sig derved.

Af et oprigtigt Hjerte kunde jeg byde de engelske Gæster Velkommen med de Ord:

„Jeg er glad ved at se Dem paa Ollerup Højskole!

Fra gammel Tid af har der været Bro mellem England og Danmark, og Broen har aldrig været helt folketom. Der skulde gerne blive livligt Samkvem mellem os. Vi har nemlig i Fællesskab noget at fortælle Verden. Det kan maaske siges i disse Ord af Bjørnson:

Det bedste, som Gud kan give,
er ikke at kaldes berømt og stor,
men Menneske ret at blive“.

Jeg véd, at denne Tanke lever paa Fircroft, og derfor: Velkommen her!“

Med lige saa stor Oprigtighed kunde jeg sige ved Afskeden: „Tak for denne Dag og Aften! Kom over til os igen! De vil være meget velkomne!“

21. til 24. September; Et stærkt besøgt og godt Efteraarsmøde. Herligt Vejr alle 4 Dage. Mødet havde et særlig dansk Præg. Der blev saaledes talt om Grundtvig, Blicher og Ingemann, om Joakim Skovgaards Viborgbilleder og Dalsgaards Malerier, om dansk Klosterkultur og om Flid, Nøjsomhed og Guds frygt blandt danske Hedeboender (i Hammerum Herred). Der blev dertil holdt et Par kristelige Taler, som havde et meget dansk Indhold.

D. 9. Novbr.: Aabningsmøde for Vinterskolen. P. Bak talte om vor Tids Ungdom, jeg om Livsfølelse. I nogle indledende Bemærkninger gav jeg den Oplysning, at der i Vinter vil blive holdt en Række Foredrag om Sjælelære, med stærk Benyttelse af Ludvig Feilbergs psykologiske Arbejder, og at Undervisningen i Samfundslære vil blive fyldigere end før.

Skolen var sidste Sommer besøgt af 92 Piger, og den har i Vinter 106 Elever.

*

*

*

Lærerskifte ved Skolen.

Ved Sommerskolens Slutning fratraadte Agnus Sørensen og Vagn Aagesen Møller deres Pladser som Lærere her. De har været knyttede til Skolen henholdsvis fra 1. November 1910 og 1. Maj 1911.

Agnus Sørensen er bleven knyttet til Vejlbys Højskole, og Vagn Aagesen Møller og hans Hustru, Ulla Bojsen Møller, har overtaget Rødkilde Folkehøjskole, Fru Ullas Barndomshjem.

Vi siger de tre bortrejste Tak for godt Samarbejde og ønsker dem Lykke til deres fremtidige Arbejde i Højskolens Tjeneste.

Fra 1. November er Seminarist P. Sommer og De-
lingsfører Laurits Laursen knyttede til Ollerup Højskole
som Lærere.

Gunild og I. P. Kristensen-Randers.

*

*

*

Elevmødet 1914

agtes afholdt Søndag d. 28. Juni fra Kl. 10 Formiddag.

Tilrejsende Elever og andre Deltagere bedes møde ved
Sørup St. Lørdag d. 27. Juni Kl. 6⁰⁵ Eftm. Der er da
Vogne til Afhentelse af Rejsegods. De, der vil bo og
spise paa Skolen, bedes meddele dette til Kristensen-
Randers senest Lørdag d. 20. Juni. De bedes medbringe
Tæpper, Lagener og Haandklæder.

Ogsaa de, der vil spise her, men ikke ønsker Nattely
paa Skolen, bedes melde sig senest 20. Juni.

Mødet vil blive sluttet saa tidligt, at Afrejse kan finde
Sted fra Sørup St. omved Kl. 10⁵⁰ Søndag Aften.

Foreningens Generalforsamling.

Som sædvanlig holdtes der Generalforsamling sammen med Elevmødet. Den holdtes i Skolens Foredragssal.

Kl. 4⁴⁰ Eftermiddag aabnede Formanden Mødet; der var ca. 100 Medlemmer til Stede. Formanden, der ledede Mødet, bød velkommen; og saa gik man i Lag med Dagsordenen.

1. Regnskabet, der var paategnet af Revisorerne, blev gennemgaaet. Det viste en virkelig Indtægt paa Kr. 1427,53 og en virkelig Udgift paa Kr. 1414,78. Kassebeholdningen var altsaa noget større end i Fjor, nemlig Kr. 107,45. Der var givet Understøttelse til 5 Elever paa Vinterskolen og 4 paa Sommerskolen, ialt 405 Kr.

Regnskabet godkendtes enstemmigt.

Tilgangen af Medlemmer havde været 186 og Afgangen 56. Foreningen talte nu 1130 Medlemmer.

2. Bestyrelsesmedlemmerne Kristen Hansen, Hjelm, og Peder Hansen, Ollerup Skovmark, skulde afgaa efter Tur. De genvalgte enstemmigt. Ligeledes genvalgte den afgaaende Revisor, Søren Mikkelsen, Ulbølle.

3. Det vedtoges, at Forretningsførerbestillingen skulde vedblive at bestaa, og at Lærer Lars Bækhøj skulde varetage Posten for de vedtagne 100 Kr., indtil Forholdet op-sagdes fra en af Siderne.

Der blev derefter stemt om, hvorvidt man ønskede Billedstoffet i Aarsskriftet, der for 1912 havde andraget ca. 90 Kr., indskrænket for derved at vinde flere Penge til Elevunderstøttelse. Saa godt som alle stemte for at beholde de mange Billeder; og ingen stemte imod.

4. Det vedtoges, at der i Aarsskriftet skulde gøres opmærksom paa, hvorledes Understøttelse kunde opnaas. Og man henstillede til Forstanderen, om han ikke til de Bekendtgørelser om Skolen, som han lod indrykke i Bladene, kunde føje en Bemærkning om, at der kunde faas Understøttelse hos Elevforeningen. Efter nogen Forhandling

enedes man om, at det var tilstrækkeligt, naar det blev nævnt i de vigtigste Ugeblade.

Hermed var Dagsordenen og Forhandlingsemnerne udtømt; og Formanden hævede Mødet, der kun havde varet i 3 Kvarter.

Lars Bækhøj,
Forretningsfører.

Understøttelse af Elevforeningen kan faas af dem, der er bleven forbigaaede ved Uddelingen af Amtsunderstøttelsen, men som alligevel er trængende. Ansøgninger, der maa være ledsagede af Oplysninger om Ansøgerens Formuesomstændigheder ligesom ved Ansøgning om Amtsunderstøttelse, kan sendes til Forstander Kristensen-Randers eller til Elevforeningens Formand, Jens L. Jensen, Staagerup pr. Vesterskerne.

Oversigt over Elevforeningens Regnskab fra 1. Juli 1912 til 29. Juni 1913.

<i>Indtægt:</i>		R.	Ø.
<i>Medlemsbidrag:</i>			
Indkommen ved 968 Postoprævninger à 1,20	1161	60	
Betalte direkte til Formanden ell. Kassereren	77	92	
Forudbetalte Bidrag for 1913—14	65	00	
For 420 Eksemplarer af Aarsskriftet à 0,25	105	00	
Indvundne Renter	18	01	
Ialt	1427	53	
Kassebeholdning fra 1911—12	94	70	
	1522	23	

<i>Udgift:</i>		R.	Ø.
Trykning af Aarsskriftet for 1912	627	87	
Omkostninger ved Udsendelse af Aarsskrift og Opkrævninger	231	91	
Forfatterhonorarer	50	00	
Understøttelse af 5 Elever paa Vinterskolen	260	00	
do. „ 4 Elever paa Sommerskolen	145	00	
Forretningsførerens Løn	100	00	
Ialt	1414	78	
Kassebeholdning 30. Juni 1913	107	45	
	1522	23	

Medlemsliste.

- A**agaard, Johanne, Aastrup Mølle, Pejrup
Andersen, Agnes, Øsse, Nordenskov, Varde
— Peder og Hustru Marie, f. Jørgensen, Uddeler, Heden, Allested
— Maren, Aastrup, Pejrup
— Andreas, Aastrup, Pejrup
— Anders Kr., Adr.: Gaardejer, Taarup, Mesinge. 1907—08
— Olivia, adr. Gdr. Mathias Nielsen, Nørre Søby
— Henning, Mejerist, Hjedding Mejeri, Ølgod
— Kristine, Elmelund, Odense
— Agnes, Øsse, Nordenskov, Varde
— Kristiane, Skærumbro, Vemb
— Rasmus, Brandstrup, Elev, Lystrup. 1900—01
— Anders, Brandstrup, Elev, Lystrup. 1905—06
— Magnus, Brandstrup, Egaa, Hjortshøj. 1908—09
— Karen, Tvejmosogaard. Udby, Holbæk
— Emil, Nautrup, Durup
— Anders Emil, Hørning, Volk Mølle
— Hans, Hesselbjerg Mølle, Humble, Langeland
— Fru Kristine, Hesselbjerg Mølle, Humble, Langeland
— Karl, Hundslev pr. Ladby
— Kristian, Ondrup, Odder
— Niels Kr., Brandrup, Kolding
— Anton Lyngsaa, Toftelund, Sæby
— Jens Peder, Asnæs, Asnæs
— Agnes, Sindinggaard, Lihme. Skive. 1910
Andresen, Theodor, Redaktør, Randers Venstreblad, Randers
Anker, Ejnar Hansen, Skarø, Svendborg
Arentsen, Sidsel Marie, Flade, Nykøbing M. 1908
Agger, Andersen A. Chr., Røgelhede, Idom, Holstebro
— Anna, Borris. 1910
Alrø, Marie, Torrild, Odder. 1910

- B**erntsen, Karl, Maare, Ørbæk
Bondesen, Cecilie, Oksbøl, Oksbøl
Buhrkal, Marius, Østerlinnet
Brun, Marie, Volstrup, Rudme St.
Byskov, Peder, Skovby, Nørre-Nissum. 1905—06
Berggreen Jeppesen, Elna, Frue, Svendborg
Birkmose, Lykke, Faster, Skern
Boutrup, Kristian, Tim
Boutrup, Peder, Velling, Ringkøbing
Buch, Sidsel, Flade, Nykøbing M.
Balle, Johanne, Oddense, Jebjerg

- Bi, Maren, Hatting
 Ballegaard, Petra, Hveisel, Jelling
 Bruntse, Monika, Adr. J. Bruntse, Brunsvig, Tommerup
 Bro, Jens, Stadil, Tim
 Buch Kristian, Skanderup, Lunderskov
 Bertelsen, Pastor, Vammen Præstegaard pr. Viborg
 Bertelsen, Bertel, Østerhæsinge Højrup St 1908—09
 Baltersen, Lærer, Ollerup, V. Skerninge
 Bak, Lærer, Ollerup Højskole, Svendborg
 Buchreitz, Margrethe, Frue, Sejling, Silkeborg
 Boutrup, Peder, Vemb
 Buch, Jens, Flade, Nykøbing M. 1908—09
 — Maren, do. do. 1907
 — Katrine, do. do. 1907
 Bæk, Jens, Murer, Jordløse
 Brun, Fru Kirstine, Tjæreborg Skole, Tjæreborg
 Brodersen, Lorentz, Todsbøl, Bollerslev, Nordslesvig
 Bech, Kirstine, Trællund, Sdr. Omme
 — Marie, Vestagergaard, Klakring
 Brusen, Karen, Mejrup, Holstebro. 1910
 Brun, Kristian, Gesing, Esbjerg. 1910
 Bak, Nikoline, Feldingbjerg, Stoholm. 1910
 Bigaard, Hansine, Haastrup, Haastrup. 1910
 Brems, Helga, Bredsten, Vejle
- C**lausen, Margrethe, Lærerinde, Aarby, Kalundborg
 — Anna, Skodborg, Nordslesvig
 — Marthe, Grevegaarden, Stoense, Lohals
 — Emilie, Kongensgade 75, Esbjerg
 Christensen, Ole, Bregendal, Fly, Skive
 — Thyra, Hamborggade 8¹, København
 — Edel, adr. Bødker, Christensen, Stoense, Lohals
 Christiansen, Emma, adr. Skræder Christiansen, Øster Brønderslev,
 Brønderslev. 1908
- Clemmensen, Anna, Borredige, Aggersund
 — Kristine, Borredige, Aggersund
 Christensen, Marius, Meelse pr. Stubbekøbing
 — Jens, Meelse pr. Stubbekøbing
 — Rasmine, adr. Jens Christensen, Bolteskov, Ringe
 — Anna Margrethe, Skærdal Mølle, Lem, Skive
 — Agnes, Hørby Skole, Hobro
 — Herdis, do. do.
 — Maren, Lihme, Skive
 — Marie, Bækholm, Vitten, Hinnerup
 — Magnus, Petersborg, Burgaarde, Slagballe
 — Maren, Veismark, Grinderslev, Jebjerg
 — Kristine, adr. Skræderm. Christensen, St. Nustrup, Slesvig
- D**augaard, Anna, Ødsted, Vejle
 Dahl, Anna, Balling, Skive
 Dahl, Jens, Sdr. Lem, Lem St
 Dam, Mathilde, adr. Anton Dam, Vestervang, Ølgod
 Dengsøe, Sofie, Tindbæk, Ulstrup
 Dalgaard, Harald, Sierslev, Storeheddinge. 1905 · 06

Dam, Julius, Feldingbjerg, Stoholm
 Dahl, Ane Norby, Balling, Skive
 Dam, Lavrine, Bække, Lunderskov

Espekær, Niels, Sierslev, Storeheddinge
 Enevoldsen, Viggo, Kærbølling, Bredsten, Vejle
 Egdal, Peder Bjerre, Egdal, Nørre-Nisum
 Erlandsen, Jens Peder, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Karen, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 Elkær, Helga, Bording, Bøgballe, Uldum
 Eriksen, Peder, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 Engholm, Kirstine, Herringe, Rudme
 Eskesen, Thyra, Darum, Bramminge
 Egsgaard, Anne, Egsgaard, Filskov
 Evald, Anne, Møllergade, Svendborg
 Ebbesen, Lovise, Laasbygade 56¹, Kolding
 Elbo, Helga, Hyllersslev pr. Varde

Futtrup, Kristian, Styvel, Østergaard, Hvidbjerg
 — Hans, Styvel, Østergaard, Hvidbjerg
 Frandsen, Sigrid, adr. Urmager Frandsen, Ringe
 — Marie, Lille Tersbøl, Veerst, Lunderskov
 Fris, Ingeborg, Hjerting pr. Rødding, Slesvig
 Frandsen, Fru Hanne Storm, Vaarby, Forlev. 1909
 Fensholdt, Bogbinder, Kolding. 1901—02
 Frølich, Martin, Bødstrup, Tranekær
 Frandsen, Marie, Hemdrup, Vindblæs
 Fogh, Kristiane, Skindbjerg, Grenaa
 Flarup, Inger, Vorning, Onsild.
 Flø, Addia, Granly, Herning
 Frederiksen, Marie, Vejlbj, Skive

Granhøj, Anders, Dragsmosegaard, Vester-Skerninge
 — Sofus, Aalykkegaard, Vester-Skerninge
 Grønborg, Eske, Dalagergaard, Borris
 Gjedal, Niels, Murer, Olstrup, Ringkøbing
 Gyldenkerne, Marie, Onsager, Lejre
 Gundersen, Niels, Gdr., Pjernehøj, Regstrup
 Gertsen, Olav, Lærer, Gaverslund, Børkop
 Geertsen, Maren, Stallerupgaard, Kolding
 Grau, Fru Ellen, Nordborg, Als, Nordslesvig
 Gravesen, Anna Søndergaard, Bølling, Skern
 Godtfredsen, Maren Kirk, Stadil, Tim. 1910

Hansen, Hans Jørg., Murer, Vester-Aaby, Vester-Skerninge
 — Peder, Gdr., Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge
 — Maren, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Marie, Adr. Tandlæge Brahm, Nørregade 19, Odense
 — Jens, Hjulmand, Tullebølle, Rudkøbing
 — Kristen, Gdr., Hjelm pr. Muldberg
 — Signe, Bubbøl, Ejby
 — Hans Peder, Uddeler, Vester-Aaby, Vester-Skerninge
 — Karen, Næsby ved Stranden, Slagelse

- Hansen, Ingeborg, Maale, Kerteminde
 --- Hansine, Flødstrup, Ullerslev
 — Rasmus, Aasgaard, Dalmose
 — Peder, Landet, Svendborg
 — Thorvald, Aasgaard, Dalmose
 — Peder, Skodsbøl, Eckernsund, Nordslesvig. 1908—09
 — Poul, Gdr., Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Else, Hjortkær, Bramminge
 — Hans, Gdr., Raarud, Kirkeby
 — Laurits, Højskolelærer, Gdr. Reersø, Gørlev
 — Bothilde, Hjortkær, Bramminge
 — Ane, Gjesing, Guldager
 — Helga, adr. Købmand P. Hansen, Gudme
 — Annette, Sognefoged J. Hansen, Askeby, Møen
 — Elna, Næsby ved Stranden, Slagelse
 — Marie, adr. Valdemar Fogh, Skindbjerg, Grenaa
 — Kamilla, adr. Baneformand Hansen, Aarslev
 — Marie Junker, Aastrup, Holsted
 — Kristine, adr. Partikulier P. Hansen, Vig
 — Johanne, Brejning, Børkop
 — Fru Cicilie, Brogade, Ærøskøbing
 — Margrethe, Jordløse Mark, Jordløse
 — Karen, Jordløse Mark, Jordløse
 — Kathrine, adr. Fisker N. P. Hansen, Vester-Skerninge
 — Marie, Hesselbjerg, Humble
 — Signe, Salling Planteskole, Jebjerg
 — Peder, Højby Vestergaard, Højby
 — Povl, Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge
 — Knud, Karetmager, Sandholts Lyndelse, Højrup St.
 Hellemann, Marie, Skovsbo, Svendborg
 Henriksen, Jørg. Peder, Kogtved, Svendborg
 — Olaf, Søndervig, Ringkøbing
 — Karoline, Vedsted Brugsforening, Birkelse
 — Kristen, Vedsted Brugsforening, Birkelse
 Holm, Signe, Skovgaard, Gudme, Lemvig
 Hovgaard, Elise, Kvorning, Viborg
 Høgsberg, Gravers, Skærumbro, Vemb
 — Anna, adr. Jes Høgsberg, Ulfborg
 — Inger, adr. Jes Høgsberg, Ulfborg
 — Elisabeth, adr. Marius Høgsberg, Vemb
 Høj, Søren, Styg, Lønborg, Tarm
 Højriis, Mette, Højrup, Hurup
 Hansen, Rasmus Jørgen, J. L. Jensen, Staagerup, Vester-Skerninge
 Hovgaard, Jesper, Grejs, Grejsdal
 Hansen, Marie, Hjallese, Hjallese
 — Anna, Aale, Aale. 1902
 --- Karen, Vester-Skerninge
 — Laura, Mørkebjerggaard, Faaborg
 — Beatha, Højsgaarden, Hastrup
 — Hans Peder, Egebjerg, Stenstrup
 Henningsen, Hans Kristian, Ravnebjerg, Holms rup
 Hansen, Hans J., Harreby, Fol, Nordslesvig

Hansen, Johannes Moselund, Vejen Nørremark, Vejen

— Jørgen, Stolbro, Guderup, Als, Slesvig

— Holger, M. Ildved, Jelling

— Hans Frederik, Galdbjerg, Gudme

Høning, Rise, Ørsted Mark Ørsted

Hansen, Jephine, Ilsted, Gørding

— Kathrine, Ravnebjerg, Holmstrup

Henningsen, Ellen, Rønnede

Halgaard, Karen, Tvis

Hedegaard, Karen Marie, Floutrup, Roslev

Hansen, Karen, Egense, Sørup

— Ingefred, Aarslev, Aarslev

— Karen, Birkebjerg, Dalby

— Kirstine, Guldager, Guldager

Hansgaard, Cecilie, St. Ramsing, Skive

Hansen, Anna, Salby, Møsing

— Estrid, Aarslev, Aarslev

Hørning, Peder, Ørsted Mark, Ørsted

Hansgaard, Elise, Kvorning, Viborg

Iversen, Kristian, Korsagergaard, Brørup

— Kristian, Knudstrup, Gedstrup. 1909 - 10

Jakobsen, Andreas, Kyesgaard, Nekso

— Elisabeth, Ingegaard, Tølløse

— A., Sortegaard, Nekso

Jensen, Jens Laurids, Staagerup, Vester-Skerninge

— Lars P., Bjørnø, Faaborg

— Abelone, Skomager Jensen, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge

— Mette, Kalvslund Skole, Ribe

— Kristen, Frydenlund, Helsing

— Peder, Gaarden, Vejen

— Hans, Tornumgaard, Lintrup, Nordslesvig

— Kristian Lyngaa, Bakkely, Hadsten

— Jens Poulsen, Højgaard, Trunderup, Kværndrup

— Karen Kirstine, Alsø, Holeby, Lolland

— Søren, Gdr., Graaskov, Kjellerup

— Jens Kær, Rødbjerg, Borris

— Gerda, Langtved, Ullerslev

— Karen, Balsbøl, Hurup

— Anna, Enegaard, Præstø. 1907

— Maren, Malskær, Ørting

— Gunder Marie, Statsanstalten, Braaskov

— Ane, Hersnap Mark, Dalby

— Janus, Oksbøl, Oksbøl

— Morten, Gdr., Bernekildegaard, Vester-Skerninge

— Fru Dorte, Immerbølle, Tranekær

— Herdis, Vejby, Skive

— Hulda, adr. J. Jensen, Ankær, Todbøl, Holsted 1909

— Sofie, adr. Anders Fr. Jensen, Gaasetofte, Kallundborg

— Ingeborg, Sørslev, Snertinge

— Lavra, Hedegaard, Vinding, Holstebro

— Fru Maren Mejer, Kommuneskolen, Tølløse

- Jensen, Kristine, Gøllinggaard, Stevnstrup, Als
 — Andreas, Janderup, Janderup
 — Laust, Folketingsm., Bjørnskov, Nørre-Snedede
 — Kirstine, Bøghalle, Uldum
 — Margrethe, Gymnastiklæreinde, Frederiksgade 14, Odense
 — Marta, Skrøbelev, Rudkøbing
 — Tyra, Øsse, Varde
 — Hans, Bramdrup, Kolding
 — Bothilde, Sandbjerg Skole, Kolding
 — Frederik, Halskovvej 8, Korsør
 — A., Maskinbygger, Rynkeby, Rynkeby
 Jeppesen, Jeppe, Sinding, Nedergaard, Silkeborg
 — Johanne, Sinding, Nedergaard, Silkeborg
 Jessen, Jeppe, Vrøgum, Vrøgum. 1907—08
 Johansen, Johanne, Sønder-Højrup, Pederstrup
 — Severin, Sønderballe, Højstrup, Nordslesvig
 — Elna, Bjerregaard, Sallinge, Højrup. 1908
 Justesen, Kristine, Portør Kristensen, Durup
 — Olemine, Aggersborg, Aggersund
 Jensen, Karoline, Farsøgaard, Farsø
 Jakobsen, Dagmar, Vitved Hedegaard, Stilling
 Jørgensen, Rasmus, Gdr., Fjerritslev, Ullerslev
 — Niels, Hjortgaard, Nørre-Lyndelse, Aarslev
 — Kristian, Vantinge, Ringe
 — Asta, Nørgaard, Nørre-Aaby
 — Jørgen, Vester Gesten, Vejen
 — Anna, Statenegaard, Skaarup
 — Kathrine, adr. Gdr. P. Jørgensen, Elmelundgaard, Hatting
 — Kristine, Ryslinge Skovgaard, Ryslinge. 1902
 — Bertha Nørregaard, født Rasmussen, Bølling, Kolding. 1898
 Jepsen, Niels, Malteseje, Odder. 1899—1900
 Jensen, Johanne, Farsøgaard, Farsø
 Juhl, Hans K., Langetved, Rødding, Nordslesvig
 Jensen, Dorthea, Midskov, Mesinge
 — Niels, Trilum, Jebjerg
 Jørgensen, Marius, Mejeribestyrer, Ollerup, Vester-Skerninge
 Jensen, Lukas Vig, Skibelund, Vejen. 1909—10
 — Frederik, Lilhøj, Kollemorten, Jellinge. 1909—10
 — Mathias, Bramdrup, Kolding. 1909—10
 — Kristian, Lindknud, Brørup. 1909—10
 Jørgensen, Johannes, Tinkerup, Kvistgaard. 1909—10
 Johansen, Kristian, Vejrum, Holstebro. 1909—10
 Jensen, Poul, Tvendstrup, Assendrup. 1909—10
 Juul, Marius, Magtenbølle, Skalbberg. 1909—10
 Jensen, Jens, Gamskær, Højslev. 1909—10
 — Rasmus, Hundskov, Hesselager. 1909—10
 Jakobsen, Jakob, Smøllerup, Stoholm. 1909—10
 Jensen, Søren, Stubdrup, Kolding. 1909—10
 — Laurids, do. do. 1909—10
 Jørgensen, Laurids, Faardrup, Flakkebjerg. 1909—10
 Jensen, Anton, Guldager, Simsted. 1909—10
 Jørgensen, Arnold, Langesø, Odense. 1909—10
 Jakobsen, Kirstine, Sdr. Balle, Nørre-Nissum, Lemvig. 1910

- Jensen, Margrethe, Adslev, Høring. 1910
 — Kristine, Otting, Skive. 1910
 — Helga, Aagerup, Vipperød. 1910
 — Malvine, Hvedsten, Randers. 1910
 — Dorthea, Torum, Roslev. 1910
 — Agnes, Gryderup, Korsør. 1910
 — Severine, Tvendstrup, Assendrup
 Juhl, Emilie, Egense, Sørup. 1910
 Johansen, Karen, Kastaniely, Aarslev. 1910
 Jakobsen, Marie, Bølling, Skern. 1910
 Jensen, Kirstine, Stensholm, Hadsten. 1910
 — Olga, Hindborg, Skive
 — Kristen, Svallerup, Kallundborg
 — Kirstine, Stenstrup-Lunde Andelsmejeri, Stenstrup
 — Marie, Ladefogedgaard, Staagerup, Vester-Skerninge
 — Ankær, Vrøgum, Vrøgum
 — Katrine, Tastum, Stoholm
 — Kristine, Portør Kristensen, Durup St.
 Jakobsen, Marie, Vedbæk, Løgstrup. 1910
 Jørgensen, Marie, Simmerbølle, Rudkøbing
 — Martha, Ulriksholm Gartnerbolig, Kølstrup St. 1894
 Jansen, Maren Stine, Højskolehjemmet, Svendborg

Kirk, Jenny, Store Ramsing, Skive

- Else, Skern
 Kirkeskov, Fru Marie, Gedved Skole. Horsens
 Kjems, Frederikke, Sørslev, Jullerup. 1887
 Knudsen, Karl, Egholt, Lunderskov
 — Jens, Snedker, Baardesø, Otterup
 — Maren, Sønder Højrup, Pederstrup
 — Kristine, adr. Laurits Knudsen, Holmsland, Ringkøbing.
 — Kirstine, Staushede, Lunderskov
 — Knud, og Hustru, Hersnap, Dalby
 — Knud, Føvling, Holsted 1904—05
 Kolind, Karen, Koed, Kolind,
 — Karen, Jægerspris
 Krag, Karen, Kastbjerg, Havndal
 Kragelund, Niels, Øvig-Nyminde, Arenborg, Herning
 Kristensen, Kristen, Vantinge, Ringe
 — Theodor, Murer, Kragelund, Lunderskov
 — Hanne, Margrethe, Brændekilde, Væde, Holmstrup
 — Elise, Højerup, Storeheddinge
 — Anna Margrethe, Stærdal Mølle, Lem, Skive
 — Kristine, Smedekone, Ollerup, Vester-Skerninge
 — Peder David, Trebjerg, Flemming
 — Marie, Rughaven, Ulstrup
 — Niels Johansen, Kragelund, Lunderskov
 — Ane, Soderup, Tølløse
 — Rasmus, Gjessø, Silkeborg
 — Magnus, Sdr. Andrup, Skive
 — K., Rostgaard, Vinderup
 Kristiansen, Karl, Tjørntved, Rudkøbing
 — Ane, Gdr. Anton Kristiansen, Tullebølle, Rudkøbing

- Kristiansen, Sofie, Schæffergaard, Vester-Nebel, Varde
 — Karl, Rejsby pr. Brøns, Nordslesvig
 — Fru Maren, Sdr. Højrup, Pederstrup
 Kristoffersen, Johanne Veerst, Lunderskov
 — Niels, Gdr. Esbjerggaard, Nykøbing S.
 Kvist, Flora, Bøvlingbjerg, Faare
 — Karoline, Bøvlingbjerg, Faare
 Klausen, Kristian, Vellerup, Branderup, Nordslesvig
 Kjær, P., Karetmager, Moselund, Grejs, Vejle
 Krog, Rasmussen, Johanne, Katterød, Faaborg. 1898
 Kirkegaard, Søren, Gjerring, Bjerringbro
 Kærgaard, Johan, Hasselholdt, Vinderup
 Kristiansen, Kristen, Lystlund, Naur
 — Anders Peder, Melby, Kallundborg
 — Signe, Sofienlund, Faaborg
 Kristensen, Maren, Veismark, Jebjerg
 — Agnes Fisker, Mosegaard, Hammel Mark, Hammel
 — Margrethe, Harreby Østergaard, Fol, Slesvig
 Knudsen, Johanne, Hersnap Mark, Dalby
 — Katrine, do. do.
 — Petra, Junget, Roslev
 — Dagmar, Sæbehuset, Reberbansgade 2, Aalborg
 Kallesø, Katrine, Tørring, Lemvig. 1910
 Kolind, Karen, P., Korupskov, Ryomgaard
- L**amberthsen, Fru Dusine, Tved Skole, Ribe
 Larsen, Lars, Murer, Søbo Løkke, Jordløse St.
 — Hans Peter, Indslev, Taarup, N. Aaby
 — Johanne, Langsted, Naarup
 — Aksel, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Søren, Adr. Gdr., R. Larsen, Mullerup, Ullerslev. 1908—09
 — Karen Sofie, Lundsgaard, Tarup, Aarslev
 — Kristine, Adr. Mads Kr. Larsen, Vester-Lunde, Lunde
 — Sofie, Fuglbjerg, Stadil, Tim
 — Fru Marie, Kissendrup, Ullerslev
 Lauridsen, Jakob, Gdr., Søndergaard, Tim
 Laursen, Lars, Rustrup, Silkeborg
 — Rasmus, Højskolelærer, Vinding, Vejle
 — Niels, Hornborg, Flemming
 — Laurs J., Hjarnø, Horsens
 — Charlotte, Hvirring, Flemming
 Lebæk, Fru Jacobine, Bøjlsvang, Vester-Skerninge
 Levinsen, Mette, Fløjstrup, Uggelbuse
 Lindum, Tyra, Harre Skole, Roslev.
 Lund, Hans, Vejen, Vejen
 — Søren Martin, Øster Aaby, Skaarup
 Løkke, Sigrid, Bøvling, Faare
 Lund, Laurids, Holstensminde, Fuglebjerget
 Larsen, Lars Hansen, Lundby, Lundby
 — Peder, Højby, Højby St.
 — Lars, Vejby, Skive
 — Svend Melgaard, Hodsager, Holstebro
 Lauridsen, Laurids, Landsgrav, Slagelse.
 Larsen, Andreas, St. Engborg, Skive

Larsen, Jens Peder, Meelse, Stubbekøbing
 Laursen, Annine, Faarvang, Faarvang
 Larsen, Hansine, Hyllestedgaard, Aarup
 — Maren Annine, Egense, Svendborg
 — Mariane, Rotbøl, Tistrup
 — Maren, Galøgaard, Ferslev, Skibby

Mikkelsen, Jens, Brudager, Vejstrup
 Madsen, Peter, Ulvsbjerggaard, Svanninge Mark, Faaborg. 1908—09
 — Hans, Gaardejer, Aagaard, Skaarup
 — Holger, Aale, Aale
 — Marius, Braaskovgaard, Braaskov
 — Fru Hanne, Kissendrup, Ullerslev
 — Fru Marie, Tim
 — Hilda Kædeby, Lindelse
 Markussen, Kirsten Marie, Hjortsvang, Tørring
 Mikkelsen, Søren, Gdr., Ulbølle, Vester Skerninge
 — Maren, Nisset Overhede, Silkeborg
 — Kirstine, Lyngby, Hjørring
 Mols, Kathrine, Jelling Mark, Jelling
 Mortensen, Johan, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Jens, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Marius, Sørslev, Stubbekøbing. 1907—08
 — Mette, Lilballe, Kolding
 — Mathilde, adr. Jørgen Mortensen, Keldstrup, Slagelse
 — Marinus, Mejeribest., Aale Mejeri, Rask Mølle
 — Hans, Rindom Kærgaard, Ringkøbing
 Mouritzen, Helga, Ollerup, Vester Skerninge
 Mygind, Fru Kristine Jensen, Bredho Skole, Tistrup
 Myrhøj, Hansine, Vindblæs
 Møller, Alfred, Brarup, Nørre-Alslev. 1907—08
 — Sorine, Vrønding, Vrønding
 — Johanne, Vester-Skerninge
 Mehlsen, Maren, Flade, Nykøbing M. 1908
 Mortensen, Knud, Rødskebølle, Svendborg
 Mogensen, Kristine, Bøvling, Faare
 Mortensen, Fru Hulda, Vester-Aaby, Vester-Skerninge
 Morthorst, Christian, Øster Løgum, Havslund, Nordslesvig
 Mikkelsen, Kristen Dahlgaard, Ny Spøttrup, Skive
 Madsen, Hans, Roost Arrild, Nordslesvig
 — Laurids, Springenbjerg, Flemløse St.
 Mikkelsen, Kirstine, Lunde St. Nordfyn
 — Dagmar, Serup, Silkeborg
 Mortensen, Kristine, Hemdrup pr. Vindblæs
 Mikkelsen, Karen, Vindeby, Lindelse, Langeland
 Meldgaard, Sofie, Vindbjerg St.
 — Mette, Fiskbæk, Løgstrup
 Møller, Lærer, Chr., Glamsbjerg Friskole, Glamsbjerg
 Moos, Hans, Nybøl, Slesvig

Nielsen, Viggo, Fyrbøder, Amtssygehuset, Ringkøbing
 — Anne E., Fasterkær, Borris. 1889
 Nygaard, Julie Jensen, Rolfsted, Langeskov

- Nielsen, Mørkebjerg, Venslev, Skibby
 — Jeppa, Maria, Tim
 — Maren, Enderupholm, Bramminge
 — Karl, Hanghøj, Jebjerg
 — Kirstine, Høng Realskole, Høng
 — Niels, Rode, Odsherred, Vig
 — Niels C. Gdr., Maare, Ørbæk
 — Astrid, Holtum, Vejle. 1907
 — Karen, adr. Gdr., Anders Nielsen, Taarup, Gelsted
 — Cecilie, Bredal Mark, Vejle
 — Helga, Vemmelev, Faarevejle
 — Anna, Vedelsgade 93, Vejle
 — Gudrun, Prøvegaard. Uggerløse, Kallundborg. 1909
 — Niels Peder, Harre, Roslev
 — Maren Kr., Haragergaard, Bramminge
 — Marius, Støvring
 — Fru Anne, Roslevgaard, Thorum, Roslev
 — Anna, Margrethe, Glostrup, Nykøbing S.
 — Jørgen, Lunde, Lunde
 — Marie, Frue, Aas, Tvingstrup
 Nikolajsen, Karen, Helligsø, Ydby, Gjettrup. 1897
 Nitsche, Elise, Nørre-Broby, Nørre-Broby
 Nordbo, Erik, St. Jørgens Forstad 108¹, Odense
 Nyborg, Kristine, Linnerup, Tørring
 Nygaard, Peter, Langballe, Maarslet
 Nøhr, Karl, Permelille, Koldby, Samsø
 Nørskov, Alexandra, Nørskovgaard, Møldrup
 Nielsen, Johanne, Skibladner, Rødvig. 1908
 Nørbjerg, Hessel, Borregaard, Hvidbjerg
 Nielsen, Aage, Kullerup Skole, Lamdrup
 — Niels Kristian, Store Ramsing, Skive. 1909—10
 Norup, Anders, Nørre Onsild, Onsild. 1909—10
 Nielsen, Chr., Ertebjerg, Tandslet, Als. 1909—10
 Nørgaard, Anna, Egholt, Lunderskov. 1906
 Nielsen, Anne, Hvedstrup, Hedehusene. 1910
 — Marie, Haarslev, Sandved. 1910
 — Maren, Foersom, Tarm. 1910
 — Kristine, Romlund, Kølsen, Løgstrup. 1910
 — Betty, Rom Skole, Lemvig. 1910
- ffersen, Erik, Gdr., Vørslev
 Olsen, Bertel, Parcelist, Ørby, Koldby, Samsø
 — Marie, Venery Villas, Hanover Gate Regents Park, London N. W.
 — Olaf, Kæderup, Helsingø
 — Johanne, Saunte Overdrev, Hellebæk
 — Oline, Sæby, Durup
 — Marie Hundrup, Vestre Boulevard 40³, København B.
 Orloff, Valdemar, Redaktionssekretær, Svendborg
 Overgaard, Johanne, Hedeby, Uhre, Jylland. 1910
 Ovesen, Hans, Øster-Skerninge, Vester Skerninge
 Olsen, Ole, Snæbum, Hobro. 1905—07
 Ovesen, Jens, Stenstrup, Stenstrup
 Overlund, Jens, Vester Port, Holstebro
 Ottosen, Johanne, Sekær, Holsted. 1910

- P**allesen, Karl, Sejling, Silkeborg
 Pedersen, Marie, Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge
 — Maren, Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge
 — Klemen, Overgaard, Brande
 — Sørine, Vogterhus Nr. 7, Vejen, 1904
 — Marie, Hillerslev, Højrup
 — Johanne, Kohavegaard, Ørbæk
 — Maren, Fly Overmark, Skive
 — Sine, Skærlund, Brande
 — Dorthea, Hæsbæk, Bramminge
 — Hans Chr., Mejeribest., Lykkestrup Mejeri, Mørke
 — Niels Peder, Opmark, Fly, Skive
 — Signe, Sønderlem, Skive
 — Jens P., Maglebjerg, Hørve
 — Niels, J., Staagerup, Vester-Skerninge
 — Gudrun, Skærlund, Brande
 — Dorthea, Fredtofte, Pederstrup St.
 Person, Karoline, Hedeskov, Thorsager
 Petersen, Signe, Allégade, Vejen
 — Elvina, Iglø, Stoholm
 — Ole, Visteses, Iglø, Stoholm
 — Marie, Vovlundgaard, Hammerum
 Poulsen, Marie, Ollerup Højskole, Svendborg
 — Fru Kristoffine, Veerst, Lunderskov
 Pedersen, Karen Marie, Houer, Hee
 — Kristen, Gaardbest., Staagerup, Vester-Skerninge
 — Peder J., Sdr. Vissing, Bræstrup
 — Eskild, Grauballe Brugsforening pr. Silkeborg
 — Margrethe, Egdal, Nørre Nissum
 — Frits, Harreby, Fol, Nordslesvig
 — Martin Dauding, Brædstrup
 — Niels Iver, Brædstrup, Brædstrup
 Poulsen, Morten, Sdr., Vilstrup, Eltang
 Pedersen, Theodor, Gadbjerg, Gadbjerg
 — Villads, Sdr. Vium, Tarm
 — Knud, Geding, Mundelstrup
 Petersen, A., Gartner, Aalykke, Kolding
 — Anna, Mikkelsgade Slagteriudsalg, Slagelse
 Poulsen, Marie, Neder, Vrigsted, Braaskov
 Pedersen, Niels, Kristian, Lilfrost, Bredsten, Vejle
 — Oline, Roust Mølle, Varde
 Poulsen, Edvard, Adr. Hans Poulsen, Langetved, Rødding, Nord-
 slesvig. 1907—08
 — Jakob M., Mejeriet Katrineholm, Skørping
 — Karen, Hersnap, Dalby
 — Jakobine, Rindom Kirkeby, Ringkøbing
 Petersen, Meta Alfa, Ramme,
 — Kirsten, Store Velling, Børkop
 Pedersen, Sofie Frederikke, Egense, Sørup. 1893
 Person Lovise, Hedeskov, Thorsager
 Petersen, Ingrid, Tangdalsgaard, Hadsten
 — Kirstine, Adr. Snedker Petersen, St. Ramsing, Skive

Pedersen, Petra, Adr. Gdr. Jørgen Terkelsen, Vinten pr. Vinten-
Enner Skole

Povlsen, Povline, Gudme, Struer

Pedersen, Fru Gudrun Søholm, Egense, Sørup

Rasmussen, Jens A., Fabrikant, Svendborg

— Jens P. V., Skerninge Søndermark, Vester-Skerninge

— P., Gdr., Findinge, Espe

— Maren Sofie, Adr. Gdr. R. Rasmussen, Maare, Ørbæk

— Karen, Hedager, Beldringe

— Katrine, St. Jørgens Forstad 157, Odense

— Anna Helsned Møllevej, Lindelse

— Karen, Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge

— Fru Laura, St. Nikolajstræde 1, Svendborg

— Henriette, Skydebjerg, Aarup

— Helga, Solbakken, Fredericia

— Anna, Tyrsted Mark, Horsens

— Sofie, Gislev Mark, Ellested

— Kirstine, Bastrup Mark, Uggerslev St.

— Jørgen, Tømrer, Bred

— Ane, Ørting, Ørting

Rabek, Fru Marie, Sønderup, Troldhede

Refsgaard, Katrine, Kjeldbjerg, Stoholm

Rasmussen, Bodil, Vester-Skerninge

— Johannes Martinus, Bleid, Tvingstrup. 1909—10

Ravn, Aksel, Tandholdtgaard, Kolding

Rasmussen, Søren, Tornum, Lintrup, Nordslesvig

— Lars Frederik, Ryslinge, Ryslinge

— Anne, Nørre Viby, Nørre Alslev. 1910

— Elna, Giesegaard, Kværkeby

— Elisabeth, Kaadekilde, Bred

— Jensine, Sander, Odde

— Margrethe, Halsned, Lindelse

Schelde, Katrine, Nebelsminde, Ejstrup

Schøtt, Niels Svendsen, Hald, Hald,

Sigaard, Margrete, Kjeldbjerg, Stoholm

Skafsgaard, Kristen, Fangel St.

Skovsgaard, Folmer, Tømrer, Neder Randlev, Aarhus—Hou Bane

Skov, Peder, Egebjerg, Stenstrup

— Katrine, Jelling Hauge, Nustrup, Vojens, Nordslesvig

Skærlund, Anne, Østerholm, Brande

— Thomas, Gdr., Østerholm, Brande

Sondal, Karen, Bymøllen, Vejen

Stefhansen, Stefhania, Præstegaarden, Hatting

Storm, Else, Vesterskovvej, Nykøbing F.

Stougaard, Kristine, Halvthaastrup, Hobro

Sørensen, Asta, Stadagergaard Baaring, N. Aaby

— Johanne, Nannerup, Jebjerg

— Kristine, Spangerhede, Stilling St.

— Kristine Roslev, Roslev

— Marie, Halvthaastrup, Hobro

— Maren, Gesten, Lunderskov

- Sørensen, Maren, Velle, Ulstrup
 — Søren, Gdr., Snarup. Kværndrup
 — Søren, Kobberup, Stoholm
 — S., Førstelærer, Systofte. Nykøbing F.
 — Thomas H., Veerst, Lunderskov
 Søltøft, Margrete, Brørup
 Søndergaard, Karen, Tved Præstegaard, Svendborg
 Sønderup, Svend, Sønderupgaard, Troldhede
 Skov, Johannes, Dyrslæge, Ulbølle, Vester-Skerninge
 Skrubbeltang, Peder, Uhrskovgaard, Tørring. 1909—10
 Skovgaard, Evald, Neder Ranlev, Aarhus—Hou Bane. 1909—10
 Skov, Søren, Ebstrup, Silkeborg. 1909—10
 Sørensen, Karl, Nørskov, Farre. 1909—10
 — Søren Bøgestedgaard, Brørup. 1909—10
 — Anders, Slyngborg Kro
 — Gudmund, Skolegade 21, Esbjerg. 1909—10
 Skytte, Frk. Marie, Trelde, Fredericia
 Sørensen, Ingrid, Segalt, Løgten
 — Kristine, Hyllested, Dalmose. 1910
 Stougaard, Johanne, Halvthaastrup, Hobro. 1910
 — Marie, do. do. 1909—10
 Simonson, Annania, St, Ramsing, Skive. 1910
 Svendsen, Kathrine, Ejstrup, Nørre Snede. 1910
 Sørensen, Kirstine, Thastum, Stoholm. 1910
 Simonsen, Bodil, Fæsted, Hygum, Sønderjylland. 1910
 Skov, Johanne, Skibhusvej 30, Odense. 1899
 Sørensen, Søren Kr., Salling Planteskole, Jebjerg
 Sidelmann, Johanne, Ferup Nyvang, Vester Nebel, Kolding
 Skytte, Karen, Sdr. Bakkehus, Kolding
 Sørensen, Christine, Møllegaard, Bording
 — Søren Thomsen, Nordskov, Farre
 — S. M., Bastemosegaard, Lohals
 Skov, Rasmus, Gdr., Slanghjem, Vester-Skerninge
 Skrubbeltang, Maren, Bindslev, Sindal St.
 Schelde, Peter, Karolinesminde, Andst, St.
 Storm, Anna Hansen, Vesterhæsing, Brobyværk.
 Schmidt, Dorthea, Vejen. 1901
- T**ermansen, Niels, Gdr., Øsse, Varde
 — Karen, Vorupgaard, Vejen
 Thaysen, Fru Mette, Simonsen, Lille Røj, Lunderskov
 Thor, Marta. Søbo Løkker, Jordløse
 Thomsen, Kjeld, Mejeribestyrer, Heden Vantinge Mejeri, Allested
 Thøgersen, Katrine, Trustrup, Lyby
 Toftum, Laurits, Gdr., Vetser Toftum, Humlum
 Torp, Marinus, Thorum, Roslev
 Thomsen, Peder, Gasbjerg Hygilt, Brande
 Troelsen, Hans Larsen, Vester Vested, Ribe
 Thuesen, Kirstine, Auning. 1910
 Torp, Margrete, Tøndering, Durup. 1910
 Thomsen, Nielsine, Gjellundgaard, Lilballe, Alminde 1910
 — Søren, Nørskov, Farre

Ullerup, Gudrun (f. Korsbæk), Poulstrup, Vraa. 1907
 — Karen Boller Hede, Taars, Vendsyssel. 1907
 Understrup, Kristian, Rind, Herning

Vestergaard, Anders, Debelmose, Borris
 — Kristine, Nederste Mølle, Svendborg
 — Kristen Kristensen, Sdr. Andrup, Skive
 — Martine, Redsø, Hobro
 Vissing, Petra, Vinkel, Viborg
 Vernersen, Karen, Vorning, Sdr. Onsild
 Vejstrup, Marie, Vester Aaby, V. Skerninge

West, Aksel, Thanninggaard, N. Alslev
 — Hans Brarup, Guldborg, Falster
 Wolff, Marie, Giver, Aars

Yderstræde, Mariane, Rammø
 — Karen, Rammø

Zimmer, Astrid, Rejsby, Brøns, Sønderjylland

Øland, Annine, Brugsforeningen, Højby
 Østerlund, Ejner, Sierslev, Storehedinge
 Østergaard, Thomas, Tange, Gørding
 — Marinus, Gamskær, Højslev

Liste over Medlemmer indmeldte i 1911.

Andersen, Klara, Aidt, Thorsø St.
 — Kirstine, Vejrup Mark, Ejby St.
 — Dorthea, Pilgaard, Sdr. Nissum, Ullborg
 — Maren, Nebstrup pr. Havndal St.
 — Rasmus, Mørdrup, Espergærde St.
 — Markvard, Mentofte, Dalby St.
 — Rasmus Peder, Langemark, Tranebjerg
 — Jens, Elstrup, Guderup, Als
 — Kristine, Skærumbro Kro, Vemb
 — Johannes, Gdr., A. P. Andersen, Tved, Svendborg

Bekker, Maren, Andrup, Esbjerg
 Bindsbøl, Johannes, Kirkeby, Sdr. Omme
 Bille, Elmer, Frejlev St., Lolland
 Brandstrup, Jens, Egaa, Hjortshøj St.
 Bendtsen, Karl, Næsbyhoved Broby, Odense
 Bjerregaard, Hans Peter, Haastrup, Haastrup St.
 Bundgaard, Gdr., Poul, Thommasminde, Pjedsted, St.
 — Fru Thomasine, Thommasminde, Pjedsted St.
 Bolding, Marie, Andrup, Esbjerg

Brandstrup, Ane, Egaa, Hjortshøj St.
 Bjørnstrup, Marie, Hornslet, Hornslet St.
 Brøndum, Anna, Kvorning pr. Viborg
 Brixen, Marie, Kvorning pr. Viborg
 Bundgaard, Marie, Hastrup pr. Fredericia
 Bro, Petra, Sdr. Nissum, Ulfborg St.
 Balsersen, Meta, Terp, Lystrup St.
 Bjerre, Jens, Gdr., Borbjerg pr. Holstebro

Cassøe, Camilla, Øls Mark pr. Hobro
 Clausen, Eline, Skodborg pr. Skodborg
 Christensen, Anna, Vesterskerne
 — Jørgen, Elstrup, Guderup, Als

Davidsen, Marie, Vinde pr. Skive
 Dahlstrup, Margrethe, Aasted pr. Durup
 Dohm, Max, Bassumgaard, Snebjerg, Herning
 Dam, Niels Kr., Nygaard, Ingstrup, Brønderslev

Ellegaard, Bertha, Store Kongensgade 71¹, København

Fog, Mikal, Engdal, Beder St.
 Frederiksen, Svend, Stovrup, Glud
 — Kirstine, Nordrup pr. Ringsted
 Foged, Bolette, Eskildstrup, Eskildstrup St.
 Fredberg, Kristine, Hasmark pr. Otterup St.

Grandhøj, Niels Dragsmosegaard, Vesterskerne
 Glenstrup, Godtfred, Mesinge, Mesinge St.
 Grønne, Peder Pedersen, Sdr. Nissum, Ulfborg

Hansen, Maren Dorthea, Andrup, Esbjerg
 — Marie, Skodsbøl pr. Egersund, Sønderjylland
 — Hansine, Marie, Tarup Mark pr. Aarslev St.
 — Karen Marie, Ollerup, Højskole
 — Anna, Vejle, Allested St.
 — Marie, Vejle, Allested St.
 Høgsbro, Helga, Reerslev Skole pr. Ruds Vedby
 Hovgaard, Marie, Fensten, Hou St.
 Hare, Kirstine, Sørup pr. Eskildstrup
 Henningsen, Karen, Rønnede pr. Rønnede
 Hansen, Hans Andersen, Harreby, Fohl, Nordslesvig
 — Rasmus, Bøgesø, Bøgesø St.
 — Johannes, Farre, Farre St.
 — Høj, Styg, Lindberg, Tarm St.
 — Hagbard, Klaks Mølle, Flemminge St.
 — Aksel H., Hammeldrupgaard, Havrehøj St.
 — Marius Engberg, Hølev, Marslev St.
 — Hans, Ilved, Jellinge
 Højgaard, Peder, Balle, Onsild St.
 Hansen, Kr. Lavrids, Aarslev, Aarslev St.
 — Frode, Gudbjerg Skole, Gudme St.
 — Kristian, Vesterskerne Præstegaard
 Hemmingsen, Anna, Ravnehøj, Holmstrup
 Herup, Jens Jensen, Dybe, Ramme

Iskov, Kristian, Asserbølle Skov, Als
 Ibsen, Kristine, Oxby, Oxbøl St.
 Isaksen, Margrethe, Grind-Stone, S. Dak. U. S. A.

Jeppesen, Helge, Ranum Seminarium, Ranum
 Jessen, Ole Karl, Gellerup, Varde
 Jensen, Jens Peder, Skaftelev, Slagelse
 — Povl. Brøndsted, Børkop St.
 — Hans, M. Havstrup, Nr. Nebel
 — Niels, Bransdt, Hadsten
 — Johannes, Bager Jensen, Østerhed, Faaborg
 — Jens Anders, Skovby Mark, Ærøskøbing
 — Martine, Gammel Asmild, Viborg
 Jørgensen, Johannes, Norre, Rødby St.
 Jensen, Peter, Bøgebjerg Skov, Dalby St.
 Jørgensen, Anton, Udby, Nr. Aaby St.
 Jensen, Niels, Oksbjerg, Tim St.
 Jacobsen, Niels Tinus, Skivum, Vægger St
 Jensen, Johannes, Branderup, Nordslesvig
 Jacobsen, Emilie, Amtssygehuset, Ringkøbing
 — Else, Smidstrup Mejeri, Børkop
 Jensen, Anna, Dysted pr. Olstrup
 — Kristine, Vindebæk pr. Askely, Møen
 — Agnes, Midskov, Mesinge St.
 Jørgensen, Anna, Kærende, Ryomgaard St.
 — Kathrine, Bisgaard, Vesterskerninge
 Jeppesen, Ane, Skovby, Bogense

Kristensen, Svend, Novtrup, Slagelse
 — Kristen T., Bregninge, Ærøskøbing
 Kristiansen, Fr., Tønning, Tistrup St.
 Krog, Frede, Borbjerg, Holstebro
 Konradsen, Jens, Skovgaarde, Eltang
 Kristensen, Kristen, Vester Jølby, Nykøbing M.
 Kampen, P., Gudmand, Hornbæk, Hornbæk St.
 Knudsen, Knud, Aarslev, Aarslev St.
 — Aksel, Egholdt, Lunderskov St.
 — Karen Olde, Ærøskøbing
 Koch, Margrethe, Strandhøj, Strandhuse, Svendborg
 Kristensen, Kristine, Holtum pr. Vejle
 — Andrea, Vogterhus Nr. 20 a, Vraa St.
 — Anna, St. Brøndum pr. Skørping St.
 — Annie, Stokholm, Doense
 Kristiansen, Eriikka, Marslev, Marslev St.
 — Kristine, Lee, Bjerringbro St.
 Kristensen, Marie, Rindum, Ringkøbing
 Knudsen, Laura, Adr. B. Knudsen, Gørding pr. Vemb
 Krogh, Anna, Borbjerg, Holstebro
 Kring, Martha, Jordrup, Kolding
 Kirk, Jens Jensen, Velling, Ringkøbing

Larsen, Karen, Byllerup, Nr. Aaby
 — Rigmor, Ulbølle Mølle, Vesterskerninge

Larsen, Elisabeth, Dragsbækvig, Thisted
 -- Marie, Stenstrup-Lunde Mejeri, Stenstrup St.
 -- Niels, Skovby, Klippinge St.
 -- Hans Jensen, Enkefru Larsen, Gudme St.
 -- Frederik, Gørlev, Gørlev St.
 -- Johanne, Langsted, Naarup
 -- Henrik, Højby F.
 Lundgaard, Anna, Gammelby, Vejen
 Lund, Kristian, Engvang, Isenvad, Ikast St.
 Legardt, Else Jensen, Bække, Lunderskov

Mortensen, Kristine, Novrup pr. Esbjerg
 Mols, Karen, Jelling Mark, Jelling
 Madsen, Anna, Rolund, Nr. Aaby
 Mark, Kirstine, Vokslev, Nibe
 Mortensen, Mariane, Vejlbj, Skive
 Madsen, Kirstine, Ondrup, Vindblæs St.
 -- Laura, Humble, Humble
 Møller, Kristen, Skovgaard, Sevel, Vinderup St.
 Mortensen, Niels Elmegaard, Tørslev Frederikssund
 Movridsen, Henry, Lustrup Skole, Ribe
 Mathiesen, Frederik, Thorsted, Tim St.
 -- Jens Valdemar, Sdr. Esp, Tim St.
 -- Otto, Slette Mark, Holte St.

Navne, Thorvald, Lavvang, Ryslinge, Ringe St.
 Nielsen, Niels Joh., Landagergaard, Saunte St.
 -- Hans, Jørgen, Egebjerg, Stenstrup
 -- Sylvest, Frejlev, Hillerød St.
 -- Anna, Guldager, Guldager St.
 -- Else, Skivum, Vegger St.
 -- Kirstine, Bjermark, Fuglede St.
 -- Laura, Ungstrup, Kjellerup
 -- Ane, Sdr. Gladbjerg, Lomborg, Faare St.
 -- Harald, Højby, F.
 -- Kristine, Lem, Skive
 -- Niels Peder Jørgen, Radsted Mark, Sendstrup St.
 Nietzsche, Elise, Nr. Broby, Nr. Broby St.

Olesen, Ole, Vester Børsting, Skive
 Overgaard, Jørgen, Lime Skole, Skive
 Offersen, Milta, Vinding, Holstebro
 Olsen, Gunild Kirstine, Vindinge, Roskilde

Petersen, Kirstine, Brøndbyvester, Glostrup St.
 Pedersen, Agnes, Brøndbyvester, Glostrup St.
 Petersen, Ingeborg, Bleghøjsgaard, Havdrup St.
 Pedersen, Kamilla, Igelstø, Stoholm St.
 Petersen, Boline, Rørbæk, Frederikssund
 -- Boline, Oppesundby, Frederikssund
 Pedersen, Villars, S. Vium, Tarm
 Petersen, Holger K., Stenagergaard, Rødvig St.
 Pedersen, Simon, Midskov, Mesinge

Petersen, Peter Georg, Sillebjerggaard, Hvejsel, Jellinge
 Pedersen, Peder Kr. N., Hausgaard, Ringkøbing
 — Anton, Faarup, Faarup St.
 — Hans Jørgen, Indslev, Taarup, Ejby St.
 — Ane, Heninge, Rudkøbing
 — Kristian, Ditlevsdal, Søndersø
 — Gdr. Hans Peter, Egense, Svendborg

Rask, Jens Hansen, Vemmenæs, Svendborg
 Rasmussen, Niels, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 Ravn, Johanne, Tandholtgaard, Kolding
 Rask, Marie, Kristiansminde, Aasum, Odense

Schyts, Vilhelm Larsen, Ilved By, Jellinge
 Sørensen, Søren Kristian, Husted, Lunde St.
 — Niels Nygaard, Husted, Lunde, St.
 Stavnsbjerg, Ejnar Andersen, Bakkegaard, Haslev St.
 Sørensen, Dora, Dauding Mark, Brødstrup
 — Dagmar, Tørring, Tørring St.
 — Kirstine Clausen, Herstedøster, Glostrup
 Schelde, Maren, Harte, Kolding
 Smedsgaard, Mette, Fuglbjerg, Stadil, Tim St.

Thomsen, Marie, Balle, Bredsten, Vejle
 — Olga, Vorbasse, Lunderskov
 — Palle, Mølhede, Lunde St., Jylland
 Thøgersen, Jakobine, Novrup, Esbjerg
 Thorn, Kirstine, Nørre-Tranders, Aalborg
 Thrane, Rasmus, Billum, Billum St.
 Thomsen, Thorvald, Mangbjerg, Østbirk St.

Vest, Kirstine, Brarup, Nørre Alslev St.
 Vestergaard, Nikoline, Thisted, Thisted
 Villadsen, Marie, Skovhastrop, Hvalsø St.
 — Maren, Vinstrup, Dalbyover St.
 Vangsgaard, Jens, Solbjerg, Nykøbing M.
 Vestergaard, Karl, Sdr. Esp. Tim St.

Wejs, Nielsine, Lunde, Varde

Østergaard, Holger, Jølbygaard, Nykøbing M.

Medlemmer fra Vinteren 1911—12.

Andersen, Rasmus, Skydebjerg, Aarup St.
 — Kristian, Vollesgaard, Vilsted, Løgstør
 Andreassen, Andreas, Vrads, Bryrup St.

Bentsen, Jens Korsholm, Sædding, Skern
 Bendtsen, Kristian, Eilskovgaard, Nymark St.
 Bild, Niels, Ulbølle, Vester-Skerninge

Bild, Niels Mortensen, Borsholtgaard, Horne, Faaborg
 Balle, Peder Pedersen, Sdr. Onsild, Onsild St.
 Bruun, Jens, Hammershøj, Faarup St.
 Bækhoj, Lars, Lærer, Ollerup Højskole, Svendborg

Dam, Anders, Nygaard, Ingstrup, Brønderslev
 Dinesen, Alfred, Skyttegaard, Glamsbjerg

Eriksen, Anker, Sandergaard, Stoense, Langeland

Falk, Bjørn, Ahrensberggade 12, København S.
 Flensborg, Andreas, Ny Stenderupgaard, Eltang St.

Gotfredsen, Gothard, Tullebølle, Rudkøbing
 — Kristian, Hakon, Botofte, Tranekær
 Gertsen, Geert Madsen, Egeskov, Fredericia

Hansen, Laurits, Aldersro, Ærøskøbing
 — Kristian, Emmerbøllegaard, Tranekær
 — Carlo Emil, adr. Kr. Jensen, Solbakken, Askov, Vejen
 — Johannes, Lille Langkilde, Stenstrup
 — J. C., Sdr. Farup, Ribe
 Høj, Jens, Styg, Lønborg, Tarm

Jensen, Johannes, Marcusdalgaard, Forlev St.
 — Johannes, Rejnstrup, Fakse
 — Johannes, Gelsted, St.
 — Johannes, Murer, Dalshuse, Fjellerup
 — Markus, Tømmerby, Mark, Frøstrup
 — Holger, Lille Ebberup, Slagelse
 — Svend, Nygaard, Forsinge
 — Hans, Serup, Sønderød, Odense
 — Georg, Nørremark, Neksø, Bornholm
 Juhl, Hans Ebbesen, Langetved, Rødding, N. Slesvig
 Jørgensen, Hans Kristian, Bylandsgaard, Flemløse
 Jacobsen, Karl, Tvindelstrup, Vетterslev, Ringsted
 Jelsbak, Svend, Holme, Viby St.
 Jespersen, Alfred, Allingaabro
 — Peder, Dampsavværket, Skern

Knudsen, Knud Nørby Holmsland, Ringkøbing
 — Jens, do. do.

Klausen, Johannes, Aggersgaard, Vejen
 Kjær, Peder, Elkangaard, Løgstør
 Kristensen, Kristian, Nørrelykke, Gamby
 — Karl, Langaa, Rygaard
 — Kristen, Assendrup, Daugaard
 Kristoffersen, Kristoffer, Drejø Skov, Svendborg
 Kyed, Johannes, Søholmgaard, Børkop
 Kvindebjerg, Alfred, Byskov, Tranekær

Lygby, Ejvind, Colbjørnsensgade 2³, København B.
 Lindberg, Søren, Hejls, Hejls St.

Larsen, Lars Kristian, Ebbeskov, Fakse
 — Kirstejn, Ejstrup, Nr. Snede
 — Johannes, Ebbeskov, Fakse,

Meldgaard, Jens Vad, Sinding, Silkeborg
 Madsen, Jens, Malle Hedegaard, Ramme

Nymann, Jens, Snæbum, Hobro
 Nielsen, Holger, Høve, Dalmose
 — Jens, Hasager, Tarupgaard, Hammel
 — Peter, Ginnerup, Randers
 — Lars, Birkedal, Værløse
 — Christen, Horslev, Sandved St.
 — Rasmus, Stubberup, Fakse
 — Niels, Tømrer, Aagaard, Kolding
 — Niels Møller, Gammelby, Vejen

Olsen, Peter Gerhardt, Vedelshave, Asperup,

Poulsen, Søren H., Murer, Vester Vedsted, Ribe
 Petersen, A. P., Ørby, Helsingø
 Pedersen, Peder, Stubberup, Dalby
 — Jakob, Mølskærhus, Gylling
 — Hans, Borgnæs, Ærøskøbing
 — Johan, Elkangaard, Løgstør
 — Rasmus, Murer, Ammitsbøl, Vejle

Rasmussen, Rasmus, Adr. Gdr. R. Rasmussen jun., Bondebyen.
 Marstal

Skøtt, Ole Nielsen, Hald, Hald St.
 Skøde, Hans, Røjhus, Lunderskov
 Sandgaard, Svend, Sinding, Herning
 Sibbesen, Andreas, Gammelgab. Broager, N. Slesvig
 Stavnsbjerg, Herluf, Bakkegaard, Haslev
 Schwartz, Kristian, Hyltofte Fælle, Rødby
 Sørensen, Ole Klejs, Alstrup, Tranebjerg
 — Søren Madsen, Kragelund, Lunderskov
 Schelde, Jens, do, do.

Toft, Niels, Harreby, Fol, N. Slesvig
 Thomsen, Thomas Anton, St. Ramsing, Skive
 Thegen, Hans Emil, Ginnerup, Randers

Vestergaard, Ole, Vestergaard, Sevel, Vinderup

Medlemmer fra Sommerskolen 1912.

Andersen, Anna. Slotsbjergby, Slagelse
 Aksglæde, Karen, Lyndingegaard, Højrup
 Arne-Hansen, Ellen, Forsøgsstationen, Lyngby
 — Mathilde, do do.

Bak, Gudrun, Ollerup Højskole, Svendborg
Bertelsen, Mariane, Hals, Hals St.

Carlsen, Mette, Bode, Ørsted St.
Christiansen, Astrid, Nipgaard, Kjellerup
Christensen, Thommana, Sdr. Lydum, N. Nebel
— Sørine, Storvorde, Aalborg
— Birgitte, Munk Sjørup, Hornum
— Amalie, Hornsyld St.
— Laura, Eskebjerg, Svebølle

Drost, Marie, Ristinge, Humble,
Dalgaard, Marie, Solbakken, Fjaltring
Diernisse, Astrid, Glamsbjerg Skole, Glamsbjerg

Elmelund, Marie, Egelundsgaard, Horne Egsmark, Faaborg
Eskildsen, Martine, Manstrup, Bonderup St.

Godtfredsen, Ane Marie, Stadil, Tim St. Jyll.
Graugaard, Kirstine, Strellev, Ølgod
Gregersen, Hanne, Hesselbjerg, Humble

Højte, Maren, Landet B., Svendborg
Hjortshøj, Marie, Lystrup, Lystrup St.
Hjulmand, Marie, Vium, Kjellerup
Hagelskær, Johanne, Ildsgaard, Ilskov
Hansen, Petra, Røjskovshus, Lunderskov
— Margrethe, Tranekjær, Samsø
— Anna Kirstine, Jersore, Bogense
— Margrethe, Helsing, Sjælland
— Ellen, Højgaard, Langerød, Fredensborg
— Ellen, Heltegaard do. do.
— Sigrid, Skovby Skole, Ærøskøbing

Jakobsen, Karen Marie, Thing, Staby, Ulfborg
— Agnes, Skrædder Jacobsen, Langeskov
Jørgensen, Metha, Ulvsbjerggaard, Svanninge Mark, Faaborg
— Karen, Marslev, Marslev St.
— Ellen, Havlykke, Bandholm
Jensen, Sofie, Skjød. Lerberg
— Martha, Ravnholt, Lunderskov
— Metha, Koed, Kolind
— Elna, Grimstrup, Bramminge
— Margrethe, Veldbæk, Esbjerg
— Helga, Solbakken, Arup, Vesløs St.
Johansen, Anne, Tombøl, Filsted, St., N. Slesvig
— Dagny, Revninge, Revninge St.
Jespersen, Dorthe Marie, Øster Løsing, Stoholm
Jepsen, Maren Uldal, Mazantivej 4, Kolding

Kring, Marie, Egeskov, Fredericia
Klausen, Kirstine, Janderup, Janderup St.
Kristensen, Kirstine, Henneby, Nr. Nebel
— Marie, Kvong, Nr. Nebel

Luxhøj, Maren, Luxhøj, Ydby St.
 Lundgaard, Signe, Udby, Jerslev St., Sjælland
 Laursen, Bodil Marie, Rødding, Skive
 Lyhne, Johanne, Østergaard, Lyhne, Tarm
 Larsen, Mary, Ramsømagle, Gadstrup St.
 — Dorthea, do. do.
 — Helga Nygaard, Vejby, Skive.

Mathiesen, Mathilde, Volling, Skive
 Madsen, Kirsten Marie, Moustesgaard, Staby, Ulfborg
 Mortensen, Anna, Sønderup, Slagelse
 Mikkelsen, Maren, Bjergby, Nykøbing M.
 Mogensen, Agnes, Viby St.

Nissen, Kjestine, Bæk, Nustrup St., N. Slesvig
 Nikolajsen, Mette, Egholdt, Lunderskov
 Nielsen, Anna, Tyregod By, Jelling
 — Julie, Sdr. Elkjær Plantage, Sulsted
 — Karen, Alsted, Nykøbing, Mors
 Nygaard, Valborg, Vester-Skerninge

Olesen, Marie, Andrupgaard, Fjerritslev

Pelle, Anne, Landet B., Svendborg
 Pedersen, Kirstine, Lundtofte, Holsted St.
 — Jørgine, Kjetterup, Fjerritslev St.
 — Bertine, Akkerup, Haarby St.
 — Marie, Holtum, Vejle
 — Marie, Østerlund, Hvejsel, Jelling
 — Martine, Løth, Saltum, Vendsyssel
 Petersen, Petra, Kærup, Nr. Nebel
 — Vibekke, Mariendal, Flemming St.
 — Hedevig, Endrup, Fredensborg
 — Anna, Staagerup, Vester-Skerninge

Rask, Marie, Vemmenæs, Taasinge
 Rasmussen, Elna, Haagerup, Højrup St.

Søndergaard, Kirstine, Ørding, Nykøbing M.
 Svendsen, Johanne, Hals, Jylland
 Schelde, Nielsine, Karolinesminde, Andst
 Schmidt, Kathrine, Guldager, Guldager St.
 Sørensen, Gertrud Marie, Ettrup, Hurup St., Thy
 — Elna, Getsøgaard, Staarup, Nybøbing S.
 — Gerda, Svinninge, Asminderup, Nykøbing S.
 — Margrethe, Søndergaard, Glamsbjerg

Thaisen, Andrea, Farre, Farre St.
 Thomsen, Ingeborg, Krejbjerg, Skive
 — Petra, Odder, Odder

Vilsum, Kristine, Aarupgaard, Fjerritslev St.
 Vinther, Meta, Faarup, Jellinge St.

Østergaard, Anna, Saltum, Vendsyssel

Medlemmerne fra Vinterskolen 1912—13.

Andersen, Christian, Vejrmøllegaard, Tølløse St.

- Julius, Fodermester, Skibsby, Hjørring
- Hans C., Adr. Hans Andersen, Stavreby, Præstø
- Johannes, Birkeby, Lillinge

Balle, Jørgen Kam, Kamgaard, Naarup St., Fyn

- Birkelund, Kristen, Svanninge, Millinge St.
- Bladt, Hans, Aftægtsm., N. Bladt. Asserballeskov, Fynshav, Als
- Buch, Peder, Flade, Nykøbing, Mors
- Bønding, Peder, Vester Lem, Skive

Christensen, Jens, Møllegaard, Vadum, Skive

Flade, Mads, Enke Maren Flade, Asferg, Faarup St., Jylland

- Frederiksen, Peter S., Hornbæk
- Peter, Snedker, Horne, Faaborg

Gasbjerg, Andreas, Hyvild, Brande

- Groth, Albert, Lindsbjerg, Ærøskøbing
- Gundesen, Nis, Vimtrup, Rødding, N. Slesvig

Hansen, Søren, Kaleko, Faaborg

- Hans Alfred, Tømrerm. A, Kr. Hansen, Aarslev, Aarslev St.
- Rasmus Chr. Murer. H. Chr. Hansen, Emtekær, Assens
- Hans Peter, Enke Mine Hansen, Skattegade 1, Svendborg
- Alfred, Gudbjerg Skole, Gudme St.
- Peter, And. Hansens En e, Aale By, Aale
- Johannes, Holsted By, Holsted
- Johannes, Ollerup Skovmark, Vester Skerninge
- Hammer, Johannes, Tødsø, Nykøbing, Mors
- Hesselvig, Peder, Jørgen Pedersen, Gjelleruplund, Hammerum
- Henriksen, Peter, Skomager, Kirkeby, Stenstrup St.
- Hjortshøj, Marius, Lystrup, Lystrup St.

Iskov, Jakob, Kr. Iskov, Asserballeskov, Fynshav, Als

Jensen, Harald Georg, Tylstrup Hede, Tylstrup St., Vendsyssel

- Alfred, Haldagerlille, Fuglehjerg
- Kristen Flodgaard, Kodbøl, Borris
- Kristianus, Jens J. Jensen, Givskud Mark, Jelling
- Rasmus, N. Jensen, Skovsbo, Sørup St.
- Mikael, Glæsborg, Hammel
- Johansen, Martin, Mølgaardslund, Skovsgaard St. Hanherred
- Jørgensen, Otto, Smed, H. Jørgensen, Fjenneslev St., Sjælland
- Peter, Murer, Thurup, Assens
- Bernhard, Ristinge, Humble
- Henrik, Frøkjærgaard, Skovby St.
- Jens, Aug. Thomsen, Høllenskov, Toftlund, N. Slesvig
- Jørgen, Vaalse, Nørre Alslev, Falster

Kristensen, Christian, Tune Brugsforening, Roskilde
 — Aksel, Arrestforvarer Kristensen, Raadhuset, Præsto
 -- Ole Ingvard, Vesterhede, Sevel, Vinderup
 Kromann, Hans A., Dunkær, Ærø

Larsen, Niels Harald, Haugbyrg, Ringsted
 — Hartvig, Maskinstrikkeriet, Sdr. Næraa, Aarslev
 — Lars, do. do.
 — Anders, Gdr. P. Larsen, Hoby, Nakskov
 Lau, Peter, Murer, Vester-Skerninge
 Lautrup, Peder, Chr. Lautrup, Nørre Holsted, Holsted St.
 Lauridsen, Laust, Peder Lauridsen, Hjortlund, Filskov

Madsen, Carl, Gedved, Horsens
 — Mads do. do.
 — Henrik, Vejrup, Gørding
 Mikkelsen, Marius, Vellev. Ulstrup St.

Nielsen, Jeppe, Vester Tim, Tim St.
 — Holger, Tune, Roskilde
 -- Niels Kr., Murerm. Lars Nielsen, Højby St.
 — Aage Chr., Tømrer, Sierslev, St. Hedinge
 — Harald, Rugballegaard, Taulov St.
 — Adolf, Vellev, Ulstrup St.
 — Julius, Hemmestrup, Rønnede
 Nissen, Aksel, Nøraa, Bramminge St.
 Nordvang, Jens, Ferritslev, Ullerslev St.

Olesen, Lars, Nørre Hede, Tylstrup, Vendsyssel
 Overgaard, Martinus, Hindskov, Jelling

Papsoe, Andreas, Murer, Nipgaard, Kjellerup
 Pedersen, Johannes, Murer, Gislev, Ørbæk
 — Otto, Møgelvold, Skovsgaard St., Hanherred
 — Linus, Møllebygger, Pedersen, Klovborg, Horsens
 — Johannes, Gdr. P. Pedersen, Kamstrup, Roskilde
 — Kristen, Sevel, Vinderup St.
 Povlsen, Niels, Gartner, Ringkøbing

Rasch, Johannes, Hans Rasch, Grænge, Lolland
 Rasmussen, Hornbæk, Hornborg, Fleming St.
 -- Peter, Haurum, Flemming St.
 — Henrik, Murer, Falsled, Stensgaard St.
 — Kristian, Chr. Rasmussen, Svanninghus, Diernisse, Faaborg
 — Frederik, Skovhuse, Langebæk St., Sjælland

Schmidt, Marinus, Murer, Egtved, Kolding
 Schelde, Karl Kr., Kragelund, Lunderskov
 Schønemann, Mathias, Skovvang, Lejrskov, Lunderskov
 Steigler, Emil Reinhardt, Snedker, Hundtofte, Stenstrup
 Stentbjerg, Laurits, M. Stentbjerg, Gamby St.
 Stoltenborg, Peter, Murer, Brande
 Storm, Otto, Murer, Hjelderup, Fangel St.

- Sørensen, Anders, Næblerød, Fuglebjerg
 — Sofus, Dalagerlund, Asferg, Faarup St.
 — Johannes, Allerup, Højby, Fyn
 — Anders, Bendslev, Fuglebjerg

Thomsen, Johannes, Enemærke, Herslev, Fredericia

Vejbæk, Aksel, Husby, Ulfborg

Ørum, Niels, Karetmager, Bredninge, Assens

Medlemmer fra Sommerskolen 1913.

Andersen, Sigrid, Holstedgaard Holsted

- Ane, Sneager, Idom, Holstebro,
 — Jensine, Graderup, Harndrup St.
 — Kristine, Damgaard, Bølling, Skern
 — Hansine, Bro Ærøskøbing
 — Mary, Ryslinge
 — Karen, Stubberup, Assens

Bendsen, Bertha, Bækskildegaard, Keldby, Stege
 Bobjerg, Kristine

Christiansen, Karen, Nørby, Borre, Møn
 Christoffersen, Marie, Vestergaard, Keldby, Stege
 Clausen, Maren, Vognslund, Ølgod.

Evertsen, Anne, Sdr. Olling, Lintrup, N. Slesvig

Godtfredsen, Mariane, Stadil, Tim
 Grau, Ellen, Kresten Grau, Bro, Augustenborg, Als
 Graversgaard, Kristine, Smidstrup, Gilleleje,

Hansen, Marie, P. Hansen, Holsted By, Holsted

- Kathrine, Mølleren, Avernakø, Faaborg
 — Gerda Agnete, Pandrup St., Vendsyssel
 — Karen, Voldgaarden, Knabberup, Vejle
 — Kathrine, Slaentorn, Haarby
 — Signe, Østbirk St.
 · · Domine, Hansted Brugsforening, Horsens

Jacobsen, Bodil, Skivum, Vægger St.

— Kathrine, R. Jacobsen, Hvirring, Flemming St.

Jensen, Mary, Forlev, Forlev St.

- Kirstine, J. Fr. Jensen, Ollerup Skovmark, V.-Skerninge
 — Jenny, Sdr. Horslunde, Horslunde
 — Kirstine, Bramdrupdam, Kolding
 — Ingrid, Holmegaard, Svendsmark, Stege
 — Astrid Marie Magdalene, Hals

Kristensen, Andrea, Kr. Kristensen, Knudby, Løgstrup St.

— Kirstine, Dunkærmark, Ærøskøbing

Kruise, Anna, Engvej, Vedbæk
 Kærgaard, Agnes, Vrensted, Løkken
 Kørschen, Maren, Hillerup, Ribe

Larsen, Anna, Ebbeskov, Fakse
 Lund, Elisabeth, Møllegaarden, Folding, Brørup

Madsen, Kirsten, Sønderager, Holsted
 — Anna, Malmkær, Rind, Hammerum St.
 — Eleonora, Frølundemark, Korsør

Nielsen, Laura, Grundfør Vestergaard, Hinnerup
 — Jensine, Lunde St Jylland
 — Ane Kirstine, Landpost Nielsen, Skivum, Vægger St.
 — Karen, Anton Nielsen, Læborg, Vejen
 — Asta, Brændirektør Nielsen, Banegaardssti, Hobro
 — Anna, Rom Skole, Lemvig
 — Anna, S. Nielsen, Haarslev, Sandved St.
 — Anna, Ebbe Nielsen, Egtved Mark, Egtved St.

Olsen, Kirstine, Skamstrup, Mørkøv St.
 — Dorte, Bølling, Skjern
 Ougaard, Dagny, Svinninge St., Sjælland

Pedersen, Marie, Grønnegaard, Kværkeby
 — Jenny, Søhuset, Næs, Vemb
 — Anna, Kvinderup, Slangerup
 — Kirstine, Nordgaard, Grevinge St.
 — Dagny, Haurum Skovgaard, Flemming St.
 — Dorthe, Knabberup, Vejle
 Petersen, Kamilla, Sæby ved Roskilde
 Povlsen, Henriette, Anna Mathiasen, Egtved, Kolding

Rasmussen, Bertha, N. P. Nielsen, Stormarken, Haarby
 Rendbæk, Anna, Vrensted, Løkken

Sandgaard, Kathrine, Sandgaard, Ørre, Herning
 Simonsen, Kirstine, N. Simonsen, Fæsted, Hygum, N. Slesvig
 Solgaard, Anna, Sattrup, Stenbjerg St., Jylland
 Sunesen, Mine, Kaastrup, Hillerslev, Thy
 Svendsen, Johanne, Passebækgaard, Gilleleje
 Søndergaard, Kristine, Vestergade, Vejen
 Sørensen, Margrethe, Lægeboligen, Skovsgaard St.
 — Johanne, Fæsted, Hygum, N. Slesvig
 — Andrea, do. do.
 — Kristiane, Lunde St., Jylland

Thomsen, Marie, Mølhede, Lunde St., Jylland
 — Jørlene, Tiphede, Vildbjerg St.
 Thoustrup, Sidsel Pedersen, Lille Ryesminde, Videbæk, Skern

Ullerup Meta, Askov, Vejen

INDHOLD.

	Side
1. Om N. J. Termansens Udvikling og Virksomhed. Af I. P. Kristensen-Randers	3
2. Et Foredrag af Biskop Balslev	18
3. Det Onde! Af Chr. Richardt	25
4. Bibelstudie. Af Pastor H. P. Pontoppidan	26
5. Fra Polen. Af Andreas Grau	31
6. Elevmødet. Ved Lars Bækhøj	38
7. Om Værdsættelse af Livsforholdene. Af Lars Bækhøj	41
8. Tale ved Elevmødet Sommeren 1913. Af Vagn Møller	51
9. Træk af Jesu Opdragelses- og Udviklingshistorie. Af I. P. Kristensen-Randers	60
10. Fædrelandskærlighed. Af P. Bak	70
11. Tom Bryan. Af Aage Randers	78
12. Morten Eskesen. Af I. P. Kr.-R.	83
13. Ollerup Højskoles nye Høresal. Af I. P. Kristensen-Randers	87
14. Af Ollerup Højskoles Dagbog. Ved I. P. Kristensen-Randers	91
15. Foreningens Generalforsamling. Ved Lars Bækhøj	96
16. Oversigt over Foreningens Regnskab	98
17. Medlemsliste	99
18. Paa Omslagets Bagside: Adresse og Navneforandringer.	

Billeder.

Fra Elevmødet. Man hører paa flerstemmig Sang	39
En Flok Dreng fra Holstebro, der var paa Marchtur gennem Fyn, besøger en Sommerdag Højskolen	50
Tom Bryan med Familie i Ollerup	79
Engelske Lærere og Fircroftstuderende	81
Peder R. Møller. Morten Eskesen. Jens Skytte	84
Kransen hejses paa den nye Foredragssal	88
Den nye Foredragssal	90

Medlemmerne

bedes meddele Forretningsføreren Adresse- og Navne-
forandringer samt Aarstallet for deres Højskoleophold,
for saa vidt dette ikke er sket.